

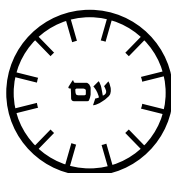

עזרא

ההנהלה הארצית

מחלקת הדרכה

תורה עם דרך ארץ

מערך פעילות לחודש נושא התש"ע

הנחיה ועריכה:

שאול דה מלאך
מוריה אוחיון

כתיבה:

אסנת במברגר
אסתי אברון
ישי שמיאן
רננה פליסר
תרצה שקד
רחלי שטרן
דניאל לוי
נחמה מרזל

עיצוב גרפי ואיור:

רחל פרידמן

עריכה לשונית:

אפרת ליבר

עיצוב כריכה ושערים:

אפרת אנטמן

בהוצאת:

עזרא - תנועת הנוער החרדי הלאומי בארץ ישראל

מחלקת הדרכה

רח' יפו 234, ירושלים

טלפון: 02-5371640 | פקס: 02-5372639

<http://www.ezra.org.il> | hanhala@ezra.org.il

© כל הזכויות שמורות, ירושלים, תש"ע

יש לשים לב כי חלקים מחוברת זו טעונים גניזה

תוכן

5	דבר המזכ"ל
7	הקדמה מחלקת הדרכה
8	על החוברת - דבר המערכת
11	פתיחה
13	תורה עם דרך ארץ < סיסמת התנועה
25	דרך ארץ קדמה לתורה
27	דרך ארץ של תורה
39	למה לי דרך ארץ?
57	דרך ארץ קדמה לתורה
81	יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ
83	תורה עם דרך ארץ
95	תורת חיים
113	התורה והעולם
115	חוק הכלים השלובים
139	התורה והעולם

דבר המזכ"ל

"אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: ריבוננו של עולם, מה לילוד אישה בינינו?
אמר להן: לקבל תורה בא.
אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?...
אמר לפניו (משה לקב"ה): ריבוננו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה - 'אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים' (שמות כ). אמר להן (למלאכי השרת): למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם?... שוב מה כתיב בה - 'זכור את יום השבת לקדשו'. כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכין שבות?... שוב מה כתיב בה - 'לא תרצח לא תנאף לא תגנב, קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?
(תלמוד בבלי, שבת, דף פת, עמ' ב)

"תורה עם דרך ארץ" - זוהי דרכה של תנועת עזרא, תנועה עתיקת יומין שנסודה על ידי הרש"ר הירש לפני שנים רבות. אולם צריך להבין שזאת לא רק סיסמה. כשאנחנו משתמשים בביטוי "תורה עם דרך ארץ", אנחנו למעשה אומרים שני דברים, שני מושגים, שני ערכים גדולים, שלמרות שהכל נובע מן התורה, עדיין יש לדרך ארץ מקום חשוב במציאות חיינו.

במילים אחרות: התורה, במובנה השלם והאמיתי, מחויבת גם לדרך ארץ, כמו שמצאנו במסכת אבות, וכן להיפך: גם חיים יפים ומלאים בארץ שאינם מודרכים ומונחים לפי התורה חסרים הם. מובן שהכל יוצא מן התורה. מובן שהבסיס הערכי, המוסרי והמעשי לחיינו הוא התורה, אך השאלה הגדולה היא עד כמה ובאיזה אופן ייעשה השילוב והחיבור האמיתי בין ערך התורה העליון לערך 'דרך ארץ'.

ישנם גופים, ארגונים ותנועות רבים אשר מאמינים בחיבור הזה שבין התורה לדרך ארץ, אולם תנועתנו מנסה ליצור חיבור אמיתי בין התורה - במלוא מובן המילה שלה, בלא פשרות ומתוך רצון לקיומה באופן שלם ואמיתי - ובין חיים בדרך הארץ, מעורבות בצבא, בעשייה החברתית, בקהילה, במקומות ובקהילות הנזקקות, באקדמיה ובכל מקום שבו אנו נמצאים.

השנה, שנת התשעים לתנועה, הוקדשה לתהליך של בירור פנימי עמוק ובניית חזון מחודש. עיסוק אינטנסיבי בסוגיות היסוד של תנועתנו הוא אמצעי לעורר ולחזק את הדיון בנושאים חשובים אלו, וזהו הנושא שנבחר לחודש הנושא השנתי.

החבורת אשר לפניכם היא תוצר של תהליך ארוך של חשיבה וחיבור בין הנהגת התנועה לבוגריה הפעילים, ואני מקווה שהיא תהיה עזר לכם, המדריכות והמדריכים, ככלי משמעותי לחיזוק העיסוק בנושא התורה עם דרך ארץ, כבסיס תורני, ערכי וחינוכי איתן להמשך השפעתה הברוכה של תנועת הנוער שלנו על החניכים, על הבוגרים, על עם ישראל ועל העולם כולו.

חזקו חברים!
בני פרינץ
מזכ"ל

הקדמה מחלקת הדרכה

הנושא אותו בחרה התנועה לחודש הארגון תש"ע הוא "תורה עם דרך ארץ", ולא בכדי. השנה אנו מציינים שני אירועים משמעותיים מאוד לתנועה. הראשון הוא ועידה. תהליך שיוביל את התנועה ב"ה אל עבר חזון מבורר וימנף את ההישגים העצומים של התנועה להם אנו עדים בשנים האחרונות. השני הוא ציון שנת התשעים. סוג של סגירת מעגל. לא כל יום תנועה בת תשעים, וזוהי הזדמנות מצוינת להסתכל על עצמנו ולחשוב.

כששנת התשעים כוללת בחובה ועידה, הברור והחשיבה משמעותיים פי כמה וכמה. לכן, לא מצאנו נושא מתאים יותר מאשר "אימרה" זו אשר הולכת עמנו יד ביד כבר למעלה מתשעים שנה.

עוד לפני שקמה תנועת הנוער עזרא, טבע הרש"ר הירש סיסמא זו. אמירתו של הרש"ר על אדמתה המקוללת של גרמניה, בחשכת הגלות היוותה חידוש מרענן. עצם הדיבור על קשר בין התורה לבין הליכות עולם הזה, נראה אז כמנותק. אך זהו החזון אותו חרתה התנועה על דגלה.

תשעים שנה אחרי, על אדמת ארץ ישראל, מסתכלים אנו על אמירה זו באופן שונה לחלוטין. לא עוד סימן שאלה בסוף המשפט, כי אם סימן קריאה מהדהד. אמת, לא כל התחומים מבוררים עדיין, ויש עוד פער עצום בין החול ובין הקודש. אך הרב קוק מלמדנו כי יום ויום ושעה ושעה, החול והקודש מתקרבים. והחיבור עליו דיבר הרש"ר, הולך ומתעמק, הולך ומשתכלל, עד שראוי שנעצור ונברר שוב את משמעותה של סיסמא זו. בחירה בנושא זה לקראת שנת הועידה, היא כמו דגל אותו מניפה התנועה וקוראת: אנו לא שוקטים על השמרים! עם קריאה זו של חיבור הקודש והחול, אותה קרא רואה

האורות, צועדים אנו אל עבר מאה שנים לתנועה!

תהליך כתיבת החוברת, אינו פחות חשוב מהתוצר הסופי. בהזדמנות זו ברצוני לשתף ולספר על התהליך הייחודי של כתיבת חוברת זו. מתוך הבנה שככל שיותר אנשים יהיו שותפים לתהליך כך התהליך יהיה יותר עמוק ואמיתי, הובלנו בשנה האחרונה מהלך של שילובם ושיתופם של גורמים רבים מהשטח. קם צוות של בוגרי התנועה במטרה לכתוב את החוברת. עברנו יחד עם הצוות תהליך ארוך של חשיבה ולמידה של הנושא, עד להתאמתו לגיל החניכים. פירות התהליך הרי הם לפניכם.

ברצוני להודות לכל חברי הצוות שנרתמו לתהליך והשקיעו בו מחשבה מרובה (שמות הכותבים רשומים בשער, והם מסודרים בהתאמה למערכים אותם כתבו כפי שהם מופיעים בחוברת). אני קורא לכל מדריכי ובוגרי התנועה להצטרף אל תהליך זה ולהיות שותפים בעיצוב פניה של התנועה, ואנו פותחים את הדלת לכל מי שמוכן להקדיש מזמנו על מנת להיות שותף לתהליך.

כמו כן ברצוני להודות במיוחד למוריה אוחיון ורחל פרידמן, על ההירתמות והעבודה סביב השעון. מוריה הייתה שותפה מלאה בהנחיית הכותבים, ובלעדיה התהליך עליו סיפרתי לא היה יוצא אל הפועל. רחל, שעיצבה את החוברת, מצליחה לקלוע באופן נדיר לתוכן החוברת. מקוריותה מאפשרת לחוברת להתלבש ככפפה על היד.

ולכם מדריכים מדריכות! וכל מי שעושה שימוש בחוברת זו. מטרתה היא לאפשר חשיבה אמיתית ועמוקה על נושא כל כך מהותי. יהי רצון שכלי זה יהיה לכם לעזר.

שאל דה מלאך

ראש מחלקת הדרכה

ירושלים תש"ע

מבנה החוברת < הוראות הפעלה

שלושה שערים

החוברת עוסקת בנושא תורה עם דרך ארץ - סיסמתה של התנועה. במשנה נאמר (אבות ב' ב') "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משכחת עוון". מפרשי המשנה נחלקו במשמעות הביטוי "דרך ארץ". יש שפרשו שהכוונה למקצוע עבודה (הרמב"ם למשל). יש מי שפירש כי הכוונה להתנהגות מוסרית (התפארת ישראל) היו שהרחיבו את הביטוי לכל מערכת היחסים של האדם עם החברה (הרש"ר). יש אף שהרחיבו את המושג "דרך ארץ" לכל עולם החול (הרא"ה קוק). בבואנו להעביר את הנושא אל חניכינו, התאמנו בין הפירושים השונים לבין הגיל והשלב אותו חשוב שיעברו הקבוצות. בחרנו בשלושת הפירושים הקשורים ביותר לחניכי התנועה ובהם נתמקד. לכן - חשוב שכמדריכים נבחר לחניכינו כי אמנם עסקנו בפן אחד של הנושא, אך יש לסימא עוד משמעויות רבות.

חלוקה לגילאים שבעה מערכים

בחוברת יש שבעה מערכים, שאינם מחולקים לגילאים. הסיבה לכך היא הרצון להתאים כל מערך באופן פרטני לקבוצה הנתונה. מכיוון שיש שוני גדול בין אותן הקבוצות בסניפים שונים, ערכנו את החוברת באופן המשאיר למדריך לבחור איזה מערך הוא המתאים ביותר לחניכיו. מכיוון שיש קשר בין המערכים שבתוך השערים, אפשר וממומלץ גם לשלב רעיונות מפעולות שונות במערכים שונים.

שלושת השערים כפי שראינו לעיל, מבררים את הנושא בשלושה רבדים.

שמות השערים הם:

א. פתיחה - כפתיחה לנושא נמצא שער ובו משחק כלל סניפי אשר מעלה את הנושא למודעות ומפגיש בינו לבין החניכים וצוות הסניף.

ב. שער ראשון: "דרך ארץ קדמה לתורה" - על הקשר בין דרך ארץ פשוטה לתורה.

המערכים שבשער זה:

1. דרך ארץ של תורה

2. למה לי דרך ארץ?

3. דרך ארץ קדמה לתורה

ג. שער שני: "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ" - על העיסוק בתורה עם שאר תחומי החיים.

המערכים שבשער זה:

1. תורה עם דרך ארץ

2. תורת חיים

ד. שער שלישי: התורה והעולם - על קשרים עמוקים בין התורה לחיים.

המערכים שבשער זה:

1. התורה והעולם

2. חוק הכלים השלובים

מבנה כל מערך

כל מערך מחולק לשלוש פעולות, אשר כל אחת מהן עוסקת בחלק אחר של הסימנה - "תורה עם דרך ארץ". פעולה אחת עוסקת ב"תורה", פעולה נוספת עוסקת ב"דרך ארץ" ופעולה שלישית עוסקת בחיבור של השניים. חשוב להדגיש: מכיוון שהפעולות בנויות כמערך, ייתכן שפעולה מסוימת עוסקת בדרך ארץ, ומדברת על כך "כאילו אין תורה" וההשלמה נעשית רק בפעולה השלישית. לשם כך, חשוב שכל מדריך ומדריכה המעבירים את הפעולות יזכרו שני כללים החשובים להדרכה:

-
1. **חשוב להשאיר שאלה טובה בלי פתרון.** לא כל פעולה צריכה להסתיים במסר. בנייה נכונה של המערך צריכה להיות באופן כזה שבשתי הפעולות הראשונות מוצגים שני הצדדים הסותרים כביכול, ללא יישוב הסתירה, ורק בפעולה השלישית מגיעים אל הפתרון. **אם לא תהיה לנו סבלנות להישאר עם השאלה, לא נצליח להעביר את המסר באופן עמוק.** לא כדאי בסוף פעולה לומר: "בפעולה הבאה ניתן את התשובה". עדיף להשאיר אותם במתח אמיתי - האם יש תשובה?!
 2. להקדים על כך לחניכים. **להבהיר לחניכים כי שלושת הפעולות הינן חטיבה אחת.** לכן, יש להיזהר ממצב שבו חניך מגיע רק לפעולה אחת (וממילא נשאר בשאלה...).

נקודה אחרונה והכי משמעותית!

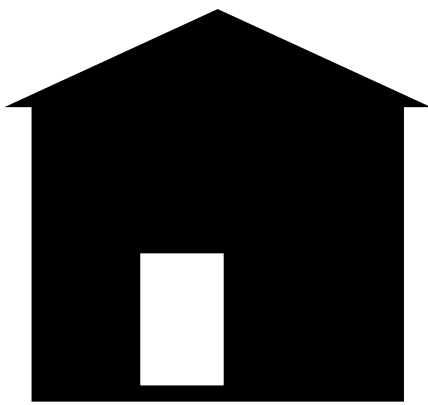
החוברת היא כלי. יש בה המון רעיונות, משחקים, מקורות ואפשרויות להפעלת הקבוצה. אך על מנת שרעיונות אלו יצליחו לעבור, חשוב שמי שמעביר אותם, יאמין בהם. לכן חשוב שבבחירת החומרים אותם נעביר, נערוך חשיבה מה הם אומרים אלי?

חזקו חברים!

**תורה עם
דרך ארץ**

פאולת פתחה טיפית

תורה עם דרך ארץ > סיסמת התנועה!

פעולת פתיחה סניפית

מטרת הפעולה

החניכים יתחברו לתנועה וירצו להיות חלק ממנה. פעולה זו תהווה הקדמה לחודש הנושא "תורה עם דרך ארץ".

מבנה הפעולה

1. העשייה החברתית בתנועה
2. משימות גרעיניות
3. ועידה
4. מוקדי עשייה בתנועה
5. סמל התנועה
6. עזרא בשבילי
7. תורה עם דרך ארץ

מהלך הפעולה

החניכים עוברים בתחנות העוסקות בתנועה ובדרכה. המדריכים מעבירים את התחנות כאשר מגשימים או מדריכי הגרעין החדש מלווים את הקבוצות. כל קבוצה מקבלת מסלול אחר, כך שבכל תחנה תהיה קבוצה אחת. בסוף יעברו כל החניכים יחד את התחנה העוסקת בנושא החודש - תורה עם דרך ארץ. התחנות:

1. העשייה החברתית בתנועה:

בתחנה זו החניכים ייחשפו לדרכה של התנועה בתחום העשייה החברתית - להיות במקום שבו זקוקים לה ביותר! מחלקים לחניכים כתב חידה בשפה האמהרית (נספח 1), שאותו הם יצטרכו לפענח. כתב החידה אמנם כתוב באותיות באמהרית, אך המילים הן בעצם בעברית, כך שברגע שיודעים את הצליל ואת הניקוד של כל אות אפשר להבין את הכתוב (כמו למשל המילה AVIRON שכתובה באותיות באנגלית, אך המילה עצמה בעברית - אוורון). אגב, אמהרית קוראים משמאל לימין! מומלץ לאפשר לשבור קצת את השיניים ולנסות לתרגם את הקטע בדרכים מקוריות. (תתפלאו, אבל סביר להניח שגם חניכים מהעדה האתיופית יתקשו במשימה...) פירוש כתב החידה:

יתנועת 'עזרא' שמה לה למטרה להתייצב נאמנה לכל משימה חברתית שתידרש בארץ ישראל.

אם נשאר מספיק זמן, מחלקים לחניכים (אם עדיין לא חילקתם) את הנספח, ומבקשים מכל אחד ללמוד לכתוב את שמו באמהרית.

2. משימות גרעיניות

בתחנה זו החניכים יפנימו שלכל גרעין בתנועה יש משימה הקשורה לצורך כלשהו בעם ישראל ואותה הוא צריך למלא במשך השנים.
מחלקים את החניכים לשתי קבוצות ועורכים ביניהם תחרות מי מתאים הכי מהר בין שמות הגרעינים לתפקידם.
(נספח 2)

שחר < קירוב הגאולה	דביר < לשים את ירושלים במרכז
אחיעד < צמצום פערים	ידידיה < הפצת הזהות היהודית בעם
שהם < הפצת התורה בעם	נחשון < הצמחת תנועה עם חזון
עמיחי < קליטת עלייה	שלהבת < הקמת היישוב שעלבים
כיסופים < - אהבת הארץ	נתיבה < הקמת היישוב יסודות
התחיה < - החייאת העולם הרוחני	נחליאל < הקמת היישוב נחליאל

3. ועידה

בתחנה זו החניכים יחוו ועידה בקטן. מה זאת אומרת...?
השנה היא שנת ועידה בתנועה. ועידה מתקיימת אחת לארבע שנים, ובה מתעצב ונקבע חזון התנועה. בוועידה האמיתית משתתפים בוגרי התנועה - החל מהגרעין החדש ועד זקני הדור. קולותיהם של אלו ואלו שווים, ויחד הם דנים בנושאים הבערים, מצביעים ומקבלים החלטות שישפיעו על דרכה של התנועה בשנים הבאות (למשל, בוועידה האחרונה, הועידת ה"ט"ז, התקבלו החלטות שקידמו באופן משמעותי את ההגשמה בתנועה).
כאן, במשחק שלנו, אנו נותנים גם לחניכים לקחת חלק בדיונים ובקבלת החלטות:
מושיבים את הקבוצה בחצי גורן ומחלקים לכל חניך פתק הצבעה. מכינים מראש שני כיסאות חגיגיים שעליהם יישבו "חברי הנשיאות" שייבחרו על ידי המדריך. בוחרים נושא לדיון, לפי גיל הקבוצה, מתוך רשימת הנושאים האפשריים (או לחילופין נושא אחר שנראה לכם מתאים) ומעלים אותו לדיון. נותנים לחניכים לדון ולהתווכח, ובמקרה הצורך מלבים את הדיון על ידי אמירות מעצבנות כמו: "אז מה שאתה אומר בעצם זה שכל מה שעשינו בסניף עד היום לא שווה כלום!!" או: "אז אולי נעשה גם מדים שחייבים ללבוש אותם, נמציא שפה חדשה שכולם חייבים לדבר אותה ונצדיע בכל פעם שהמדריך עובר?". לאחר כשמונה דקות של דיון, מבקשים מהנשיאות לערוך הצבעה: בעד ונגד, לספור את הקולות ולהכריז בחגיגות מהי החלטת הקבוצה בנושא הנידון.
לסיום, מחלקים לקבוצה תעודת השתתפות בוועידה בסגנון "הצבעת < השפעת!" (נספח 3).

נושאים אפשריים לדיון (בסדר עולה לפי גיל החניכים):

- Ⓒ האם כל חניכי התנועה צריכים להגיע עם עניבות?
- Ⓒ האם כל חניכי התנועה צריכים להגיע עם חולצות תנועה ומכנסיים או חצאית כחולים?
- Ⓒ האם חניך שלומד בבית ספר חילוני יכול להיות חניך?
- Ⓒ האם התפילות בשבת בסניף צריכות להיות רשות ולא חובה?
- Ⓒ האם צריך לעשות מדי פעם אסיפות הורים להורי החניכים?
- Ⓒ האם כדאי לעשות מדי פעם פעולות משותפות עם סניפים או עם תנועות אחרות?
- Ⓒ האם מישהו שלומד בבית ספר חילוני יכול להיות חניף? ומדריך? ומגשים? ומדריך בסניף חוץ או מח"ר?

4. מוקדי העשייה בתנועה

בתחנה זו החניכים ייחשפו לכמות מוקדי העשייה בתנועה כיום ולתפוצתם.

נותנים לחניכים מפת ארץ ישראל חלקה עם נקודות שמסמנות מקומות. החניכים יצטרכו לתקוע דגלים לפי מקום הסניף, מוקד ההגשמה או מוקד השל"פ בארץ. אפשר לכתוב את הסניפים, את מוקדי ההגשמה או את מוקדי השל"פ על דגל שיהיה על קיסם (נספח 4), לצייר את המפה על פוליגל, ובמקומות המסומנים להוסיף קלקר כדי להקל על תקיעת הדגלים.

5. סמל התנועה

בתחנה זו החניכים יבינו כי משמעות הסמל היא ייצוג ויכירו את סמל התנועה. **לחניכים קטנים:** מניחים על הרצפה משולש מנייר, ומבקשים מחניכים אחדים לדרוך על המשולש. לאחר מכן מניחים עליו משולש נוסף, כך שנוצר מגן דוד, ושואלים את החניכים מי מוכן עכשיו לדרוך על הסמל. כמובן, אף אחד לא יהיה מוכן לדרוך על מגן דוד... מסבירים לחניכים מהי חשיבותו של סמל. סמל אינו דבר סתמי ואינו אוסף הצורות שהוא מורכב מהן, אלא סמל מעיד על משהו גדול וחשוב שאותו הוא מייצג. **לחניכים גדולים:** מניחים על הרצפה תמונה של איש צבא במדים עם סמלים רבים על הכתף (נספח 5). שואלים את החניכים מה הם חושבים על האיש הזה, מי הוא, מה הוא עשה בחייו וכו'. מסבירים שסמל מייצג דבר מסוים ומעיד על מעשיו של האדם העונד אותו, או במקרה שלנו, על מעשיו של חניך התנועה... מציגים בפני החניכים את חלקי השונים של סמל התנועה (נספח 6). על כל חלק שמציגים בפני החניכים שואלים אותם מה מסמל החלק הזה של הסמל.

- ☉ העיגול מסביב לסמל מסמל את כל העולם.
- ☉ שלושת המשולשים הכהים מסמלים את עם ישראל, ארץ ישראל ותורת ישראל ואת השילוב ביניהם.
- ☉ המשולש הבהיר יוצר מגן דוד, שהוא סמל עם ישראל המקשר ביניהם.
- ☉ לוחות הברית מסמלים את התורה.
- ☉ שנים עשר הפסים מסמלים את שבטי ישראל שהם אור לגוים.

חניך שעונה נכון מה מסמל חלק מסוים מקבל אותו לידי. לאחר מכן, החניכים שבידיהם חלקי הסמל צריכים להדביק בעיניים עצומות את החלקים שבידיהם על פוליגל שהוכן מראש (בעזרת סקוצ'ים).

6. עזרא בשבילי

מכינים מראש מנייר רצף או מבריסטולים משטח ענק (בגודל של קיר) וכותבים עליו בגדול "עזרא בשבילי זה..." בצירוף סמל התנועה. מסבירים לחניכים שאנחנו מכינים שלט ענק לסניף שבו כל חניך יכתוב או יצייר מהי עזרא בשבילו. לצורך זה מכינים מראש דפים קטנים, טושים, צבעים, עיתונים והרבה דבק. החניכים יכתבו או יציירו מה זה עזרא בשבילם, וידביקו את הדפים שלהם על השלט הגדול. בסיום הפעילות נתלה את השלט בסניף.

7. תורה עם דרך ארץ

בתחנה זו נחשוף לחניכים את סיסמתה של התנועה ואת נושא החודש "תורה עם דרך ארץ". אפשר לבחור בין שתי אפשרויות: תחנה בקבוצות המקוריות - כל קבוצה תחבור למדריך/ה שלה ותשמע הסבר לגבי החלק שלה בנושא החודש, או תחנה סניפית - טקס סיום. מומלץ בעיקר כאשר הפעילות משמשת כפעילות לפתיחת חודש נושא. מהלך הטקס:

- ☉ מדליקים כתובת אש הנושאת את נושא החודש: תורה עם דרך ארץ.
- ☉ כותבים את נושא החודש על יריעת בד גדולה, וכל חניך חותם את טביעת ידו בצבע גואש.
- ☉ צוות ההדרכה מציג הצגה על נושא החודש.
- ☉ המרכזת תרחיב על הנושא ותערוך מסדר או מפקד.

תשס"ח "ש"ש"ח" ישיבה א לשמח

לש"ש פ"ח פ"ח פ"ח פ"ח

מש"ש ח"ח ח"ח ח"ח ח"ח

תשס"ח פ"ח פ"ח פ"ח פ"ח

החייאת
העולם
הרוחני

התחיה

לשים את
ירושלים
במרכז

דביר

הכצת
הזהות
היהודית
בעם

ידידיה

הצמחת
תנועה
עם חזון

נחשון

הקמת
היישוב
שעלבים

שלהבת

הקמת
היישוב
יסודות

נתיבה

הקמת
היישוב
נחליאל

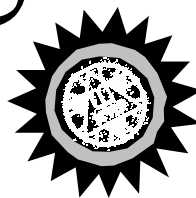
נחליאל

נספח 3

הצבעת - השפעת!

קבוצת

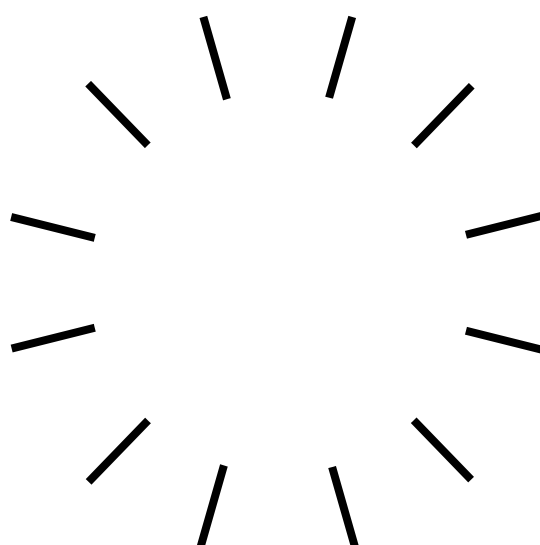
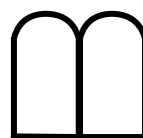
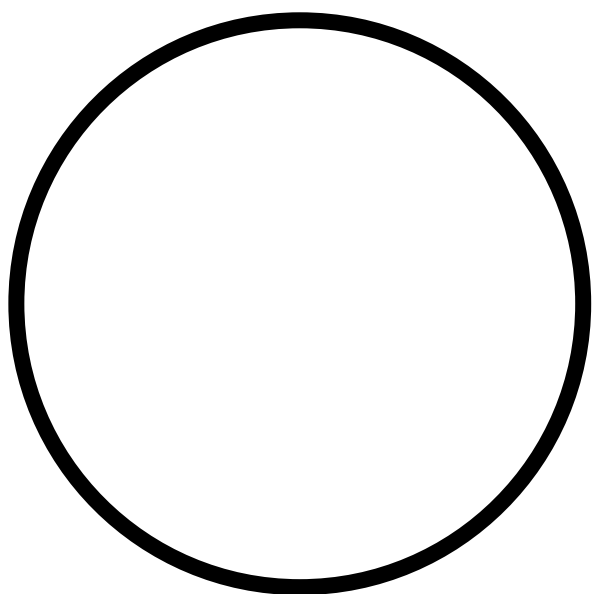

השתתפות במליאה

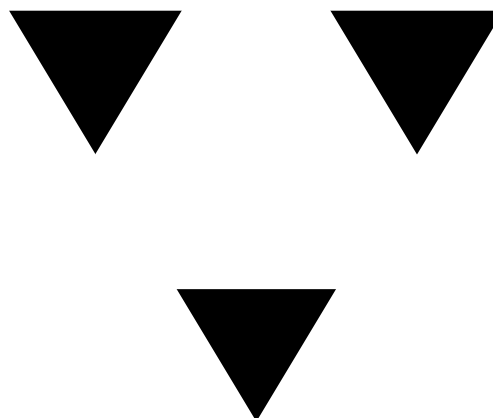
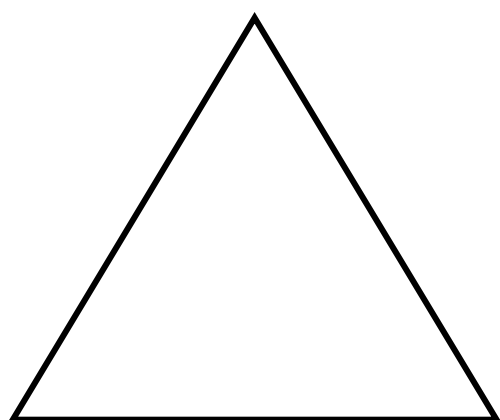
<p>בי"ח רמב"ם - הגשמה ק.</p> 	<p>מועדונית בית שמש</p> 	<p>שלי"פ בת ים</p> 	<p>סניף לוד</p>
<p>מרכז קליטה רעננה</p> 	<p>מרכז קליטה מבשרת</p> 	<p>שלי"פ לוד</p> 	<p>סניף מבוא חורון</p>
<p>עצם מתנ"ס עמישב</p> 	<p>מתנ"ס הברר</p> 	<p>סניף אשדוד</p> 	<p>סניף משג"ב</p>
<p>עצם כפר גנים</p> 	<p>עצם קטמונים</p> 	<p>סניף מבר"ת</p> 	<p>סניף קרית עקרונ</p>
<p>עצם יוספטל</p> 	<p>עצם תלפיות</p> 	<p>סניף אשקלון</p> 	<p>סניף רחובות</p>
<p>בית חם עמישב</p> 	<p>מועדונית גבעת המטוס</p> 	<p>סניף באר שבע</p> 	<p>סניף יד בנימין</p>
<p>הגשמה יפו</p> 	<p>מועדונית מעלה אפרים</p> 	<p>סניף בית שמש</p> 	<p>סניף מודיעין</p>
<p>עצם רחובות</p> 	<p>משחקיה מצפה יריחו</p> 	<p>סניף דניה</p> 	<p>סניף אפרת</p>

<p>סניף אנדנט</p> 	<p>סניף מסרת</p> 	<p>משחקיה מצפה יריחו</p> 	<p>סניף תלפיות</p>
<p>סניף גבעת שמואל</p> 	<p>סניף כפר גנים</p> 	<p>מועדונית מעלה אפרים</p> 	<p>סניף מרכז</p>
<p>סניף מצפה יריחו</p> 	<p>סניף נריה</p> 	<p>סניף גני תקווה</p> 	<p>סניף נהריה</p>
<p>סניף מעלה לבונה</p> 	<p>סניף כוכב יעקב</p> 	<p>סניף כפר גנים</p> 	<p>סניף עמקא</p>
<p>סניף מעלה אדומים</p> 	<p>סניף כוכב השחר</p> 	<p>סניף הדר גנים</p> 	<p>סניף תל אביב</p>
<p>סניף הר נוף</p> 	<p>סניף קרית מנחם</p> 	<p>סניף בני ברק</p> 	<p>סניף רעננה</p>
<p>סניף חומת שמואל</p> 	<p>סניף רמות</p> 	<p>סניף אלעד</p> 	<p>סניף קמק"ש</p>
<p>סניף גבעת מרדכי</p> 	<p>סניף קטמון</p> 	<p>סניף פסגת זאב</p> 	<p>סניף קריית אתא</p>

עזרא

"דרך ארץ
קדמה לתורה"

א' בקלוי בין ציבא איל סלוטא אמורא

דרך

ארץ

של

תורה

פעולה ראשונה

עיסוק בחול, לשם מה?

האדם שואף תמיד להתפתח, להתקדם או לפחות לשרוד. מכאן נובע הצורך הבסיסי שלנו לפתח, להתקדם וליצור. בשונה מצרכים רוחניים כאלה ואחרים, הצורך הקיומי נובע מהאדם בצורה טבעית יותר. ככל שהאדם יפתח יותר את צד ה"חול" שלו, תנאי המחיה שלו ישתפרו, לדוגמה: זמן הגעה מהיר ממקום למקום, יכולת דיבור בכל זמן נתון עם כל אדם בכל מקום בעולם, יכולת לקבל דבר נצרך במהירות המרבית (אוכל, ידע, רפואה, אור וכו'). ללא ספק, ככל שהעולם מתפתח האדם מסוגל ליותר! (כמובן, זאת בתנאי שהוא לא מסתאב אלא חי בהשקעה ובפעילות מתמדת...)

פעולה שנייה

לימוד תורה - לשם מה?

התורה היא "ספר ההנחיות", של עם ישראל ככלל ושל כל יהודי כפרט, כדי להתקשר עם ריבונו של עולם וכדי להוציא את כוחו אל הפועל, וממילא, למצוא את עצמיותו. בפשטות, התורה היא "מערכת ההפעלה" של התוכנה הנקראת "עם ישראל" [וגם של העולם], כדי שתוכל לפעול בצורה תקינה ולמלא את ייעודה.

פעולה שלישית

עם או אדם אינו יכול להתקיים בלי גשמיות, בלי בתים, צבא, ממשל, משטר, כלכלה וכו'. זאת ועוד, יכולת ההשפעה שלנו על העמים בבחינת "אור לגויים" תהיה רבה ואיכותית יותר ככל שנהיה מפותחים יותר, נבונים יותר ובריאים יותר - הן מבחינה גשמית והן מבחינה רוחנית.

דרך ארץ של תורה (א')

מטרת הפעולה

החניכים יכירו חלק מחשיבות חיי החול.

מבנה הפעולה

1. התנסות בצבירת עמצאים - "כיבוש דגלים" או "סטרטגו"
2. שרשרת חפצים
3. הבנת החשיבות ביצירת תשתית של חול כבסיס אל מימוש היעדים.

מהלך הפעולה

1. התנסות בצבירת עמצאים - "כיבוש דגלים" או "סטרטגו"

מחלקים את החניכים לשתי קבוצות. לכל קבוצה ישנו "דגל" שעליו היא צריכה לשמור, ועליה לתפוס את דגל הקבוצה היריבה (מומלץ לעשות דגלים בצבעים שונים, ולסמן חניכים מאותה קבוצה בצבעי הדגל כדי לזהות את השחקנים). מחלקים לחניכים כרטיסים עם מספרים מ-1 עד 10 (נספח 1 - למקרה שיש עד עשרה שחקנים בכל קבוצה). אם יש יותר, אפשר לחזור על מספרים מסוימים כמה פעמים, אך כמובן צריך לדאוג שכל קבוצה תקבל בדיוק את אותה הכמות מכל מספר), לכל חניך כרטיס אחד. מספר גדול יותר "אוכל" את המספרים שקטנים ממנו, והמספר הגדול ביותר נאכל על ידי המספר הקטן ביותר (למשל: 1 אוכל את 10, אבל כל השאר אוכלים את 1). כששני שחקנים מקבוצה יריבה נפגשים או כששחקן טופס שחקן יריב, בעל המספר הקטן יותר "נאכל" ויוצא מחוץ למשחק (אפשר לקבוע מראש שכאשר שני מספרים זהים "נאכלים" מקבוצות יריבות הם חוזרים למשחק. עד אז שחקן שנאכל ישהה ב"כלוב"). המשחק ייגמר כאשר שחקן מקבוצה אחת תופס את הדגל של הקבוצה היריבה או כשהוא מצליח להעביר את דגל היריב למקום הדגל של קבוצתו. אפשר לשחק את המשחק בחוץ ובאתרי מורשת קרב, למשל גבעת התחמושת.

הרעיון מאחורי הפעולה הוא שככל שיש לשחקן מספר גבוה יותר כך הוא יכול להתקדם, לפעול, לבצע, לנוע ללא חשש ולהגן או להתקיף טוב יותר, וממילא לבצע את המשימה ביתר קלות ומהירות. כך גם בפועל בחיי המעשה, ככל ש"יש לך יותר" כך אתה יכול יותר!

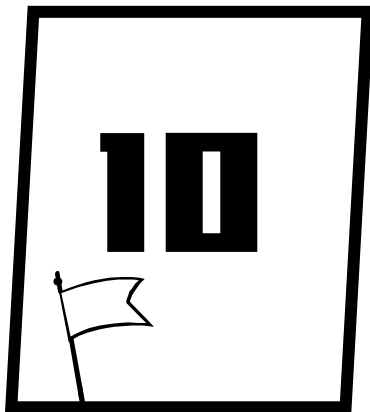
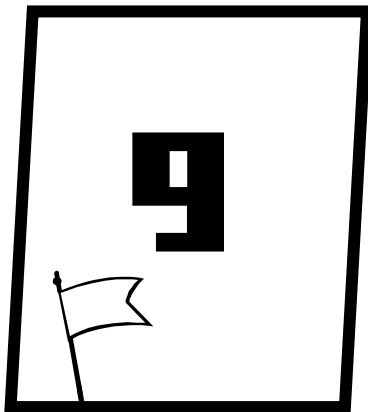
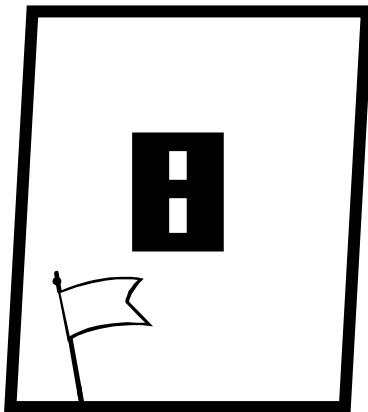
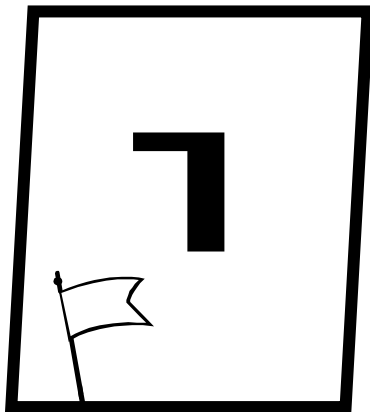
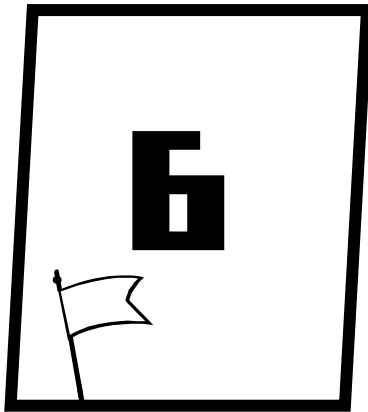
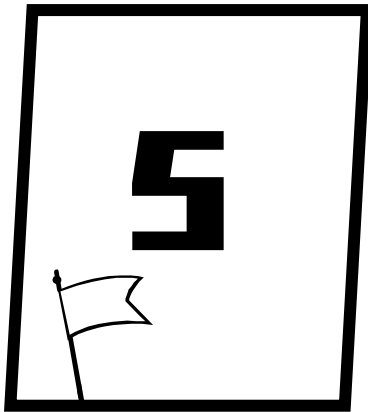
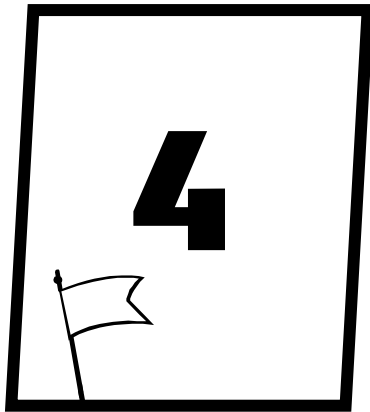
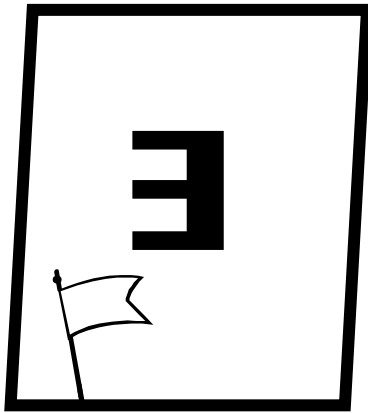
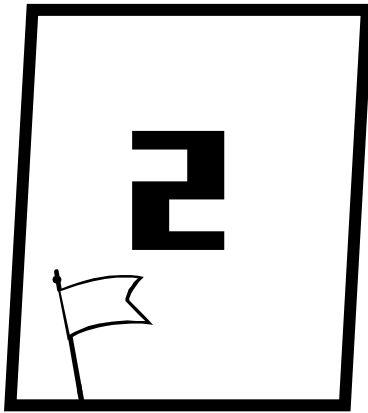
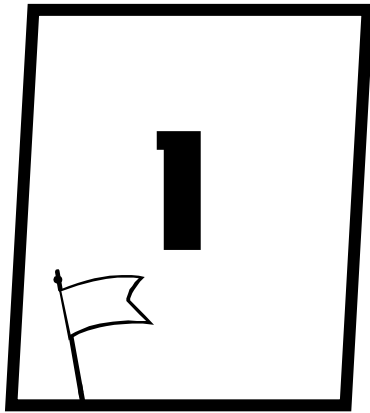
2. "שרשרת חפצים"

מחלקים שוב את הקבוצה לשניים, אפשר להמשיך באותן קבוצות מהפעולה הקודמת. כל קבוצה תידרש ליצור "שרשרת" מכל החפצים שברשותה (בגדים, נעליים, משקפיים, שעונים וכו'). הקבוצה המנצחת תהיה זו שתיצור את השרשרת הארוכה ביותר. מומלץ להגביל את המשחק בזמן. כמו כן, כדאי ליצור את שתי השרשראות במקביל ולהתחיל את שתיהן מאותו קו כדי לבדוק את האורך ביתר קלות.

3. הבנת החשיבות ביצירת תשתית של חול כבסיס אל מימוש היעדים.

שתי הפעולות באות להציג עיקרון פשוט: ככל ש"יש לך יותר" כך תוכל להגיע לתוצאות טובות יותר ולמימוש היעדים. לשם כך שווה לשאוף למצב שבו אתה "מפותח" יותר. ברור שכמו במשחקים ששיחקנו, אם לקבוצה חסר שחקן או כלי היא מתפקדת בצורה פחות טובה, ומאידך, ככל ש"יש לנו יותר" מן הדבר שנחוץ לנו כך נגיע לתוצאות טובות יותר.

בהתאם לכך, בחיי המציאות, ככל שלמדינה יש משאבים רבים יותר, כמו צבא חזק ומיומן, כלכלה יציבה, מדע מפותח וכדומה, כך היא תוכל לשפר את איכות החיים שבה ולהיטיב לתושביה. ובאופן פשוט יותר, נסו להשוות בין אדם עשיר לאדם עני...

דרך ארץ של תורה (ב')

מטרת הפעולה

החניכים יבינו כי התורה היא מרכז חיינו.

מבנה הפעולה

1. משחקי חשיפת הכללים
2. הפנמת חשיבות הכללים

מהלך הפעולה

1. משחקי חשיפת הכללים

"מוביל-מובל" - משחקים משחק שבו חניך מוביל חניך אחר לנקודה מסוימת בשטח מסוים, על ידי הקראת מספרים, כך שכל מספר מורה על פעולה אחרת (כרטיסיה עם הוראות - נספח 1), למשל: 1- ללכת ישר, 2- לפנות ימינה, 3- לעצור, 4- לפנות ימינה, 5- לקפוץ, 6- לטפס, 7- לרוץ, 8- לשבת, 9- לחזור אחורה, 10- לזחול, וכדומה. מבקשים חניך מתנדב, ואומרים לו להתרחק מאזור הפעילות ולחזור לאחור מכן, כדי שלא יהיה נוכח בשלב קביעת המספרים והפעולה המתאימה לכל מספר.

קוראים לחניך המתנדב, מציגים לפניו חניך אחר שידע את המספרים ואת הפעולות המתאימות להם ומורים למתנדב להניע את חברו על ידי קריאת מספרים, מ-1 עד 10 למשל, לנקודה מסוימת שבחרים. כמובן, החניך המתנדב, שאינו מודע לקוד הפעולות, יתקשה מאוד להניע את חברו ליעד. מעדנים את הפעולה על ידי הקצבת זמן, למשל 30 שניות, לביצוע המשימה.

אפשר להכין פתקים עם הוראות אחרות לפי מספרים לחניכים "מובלים", וכך נוכל לשחק שוב את המשחק ביתר קלות, או בצורת תחרות רבת משתתפים של זוגות "מוביל ומובל" כאשר יש נקודת הגעה מרכזית והמנצח הוא הזוג הראשון שהגיע.

הרעיון מאחורי ההפעלה הוא שלכל מערכת הפעלה יש חוקים, ובלי לדעת את החוקים קשה מאוד להגיע אל המטרה. כך גם בחיים, כשהתורה היא שמנחה את הדרך. בלי לדעת את מערכת ההפעלה או את חוקי ההפעלה לא נוכל לבצע את המשימה ולהגיע אל המטרה.

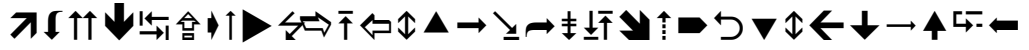
"כיפה אדומה" - מבקשים מחניך מתנדב לספר את סיפור כיפה אדומה בשפה זרה. ברגע שהמספר משחיל בטעות מילה שלא בשפה שנקבעה מראש - ימשיך אותו משתתף אחר, או שאחד החניכים יתחיל את הסיפור מחדש.

המסר של הפעלה זו דומה לזה של ההפעלה הקודמת - בלי לדעת את הנתונים לא נוכל לבצע את המשימה.

"טלפון מתוקן" - משחק די מוכר. חניך ראשון לוחש לחברו מילה. החניך השני מעביר בלחש לחניך הבא אחריו מילה שקשורה לה בכדי ליצור סיפור, וכך גם החניך הבא, וכן הלאה. בסופו של הסבב כל אחד אומר בקול את המילה שלו על פי הסדר ויוצא סיפור. כמובן, הסיפור יוצא גרוע מאוד ולא מובן.

2. הפנמת חשיבות הכללים

באנו לציין את העובדה הפשוטה והבסיסית - מכונה אינה יכולה לפעול בלי מערכת הפעלה או הוראות הפעלה. כך גם עם ישראל, נחוצה לו התורה למען יוכל לפעול בצורה הנכונה. במקרה שבו איננו פועלים על פי "מערכת ההפעלה" או איננו מודעים ל"מקור" (כדוגמת המשחק "טלפון מתוקן") נוצר אי סדר, וממילא לא נגיע לתוצאה הראויה.

1- ללכת ישר	2- לפנות ימינה
3- לעצור	4- לפנות ימינה
5- לקפוץ	6- לטפס
7- לרוץ	8- לשבת
9- לחזור אחורה	10- לזחול

דרך ארץ של תורה (ג')

מטרת הפעולה

החניכים יבינו כי החול הוא אמצעי לקודש, כשם שבחיינו יש דברים אשר משמשים כאמצעים למטרה.

מבנה הפעולה

1. חשיבות האמצעים ביחס למטרה
2. שימוש "מתאים" ושימוש "לא מתאים"
3. סיכום

מהלך הפעולה

1. חשיבות האמצעים ביחס למטרה

מארגנים משחק כדורגל עם מספר חוקים חדשים:

1. אין שוער.
2. לשחקני הקבוצה מותר לבצע אך ורק מהלך התקפי ולא הגנתי. הדבר מתבצע בפועל כאשר משחקן בקבוצה שאינה מחזיקה בכדור באותו רגע נשללת האפשרות לחזור אחורה.
3. קבוצה שמפרה חוק מהחוקים הנ"ל תקבל נקודה רעה. שלוש נקודות רעות יתנו לקבוצה המקבילה "פנדל" (בלי שוער כמובן...).
4. אפשר להקציב זמן או מספר שערים לקביעת סיום המשחק.

הרעיון מאחורי הפעולה הוא: המטרה במשחק כדורגל היא לנצח את היריב באמצעות כמות הבקעות גדולה יותר. במשחק שלפנינו אנו מקצינים מטרה זו. כאן המטרה היא הבקעה בלבד בכדי להגיע לניצחון, בלא שימוש בעזרים משניים (הגנה ושוער) המסייעים לנו בשגרה להגיע לאותה המטרה בצורה איכותית יותר.

תחרות אוכל - עורכים תחרויות אוכל, כגון אכילת קרמבו בלי ידיים. הקרמבו מונח על השולחן והידיים מאחורי הגב. אפשר לערוך את אותו המשחק עם אכילת אבטיח או גמיעת מים מקערה, כל זאת בלי עזרת הידיים. ביכולתכם לשכלל את הפעולה כיד הדמיון הטובה, אך יחד עם זאת חשוב שהמשחק יתאים למסר - שימוש בכלי עזר (דוגמת סכ"ם או ידיים) עוזר לנו לבצע את המטרה בצורה יעילה יותר, מה שנשלל במקרה זה.

2. שימוש "מתאים" ושימוש "לא מתאים"

עד כה דיברנו על הצורך ב"כלים" בכדי להגיע לתוצאה או למטרה בצורה טובה ואיכותית יותר. כעת ננסה לראות את הצד של שימוש בחומר בצורות שונות, לעומת השימוש האמיתי.

פותחים במשחק "של מי השורה הזאת".

מהלך המשחק:

החניכים יסתדרו במעגל, בוחרים חניך בצורה אקראית ונותנים לו חפץ מסוים (לדוגמה: מטפחת, חישוק, חבל, צינור, מגב, צלחת, כובע וכדומה). החפץ יעבור בסבב, וכל חניך בתורו ינסה להדגים מה אפשר לעשות עם הכלי שקיבל כיד

הדמיון הטובה (למשל: עם מגב אפשר להדגים גיטרה, טלסקופ, מקל הליכה, חרב, מקל לסנוקר, משוט וכדומה). אסור לחניך לחזור על הדגמה שביצע חברו עם אותו החפץ.

3. סיכום

בשלבים א' ו-ב' התמקדנו במטרה מסוימת. יש לציין כי היה באפשרותנו להשיג את המטרה בצורה טובה יותר על ידי שימוש בכלים נכונים, דוגמת שוער והגנה בכדורגל או שימוש בסכ"ם או בידיים בתחרות האכילה. כך גם בעולם הרוח והחול, השאיפה לחיות חיי רוח איננה סותרת בניין גשמי (כמובן, הכול בפרופורציות הנכונות). הרצון להבקיע שער כדי להגיע אל הניצחון אינו שולל העמדת שוער אשר מתוקף תפקידו אין הוא אחראי להבקעת שערים. אדרבה, השוער וההגנה מסייעים לקבוצה לשמור על יתרון בהבקעות כדי להגיע אל הניצחון (שחק טוב יותר ו"משוכלל" יותר ותגיע לתוצאות טובות יותר). כמו כן, בתחרות האכילה, שימוש בכלים יסייע לנו להשיג את המטרה בצורה טובה ויעילה יותר (ובמקרה זה גם נקייה יותר...).

בהתאם לכך, אפשר לראות כי "כלים" מסוימים עשויים לעזור לנו לפתח תחומים שונים ואף יותר מכך - להשיג תוצאות טובות יותר. כמובן שכל שנצטיין בשימוש בכלים אלו ובפיתוחם נשיג תוצאות טובות יותר! ובנושא שלנו, הגשמייות יכולה לפתח את הרוחניות, כמובן, כל זאת בתנאי שפועלים בצורה נכונה על פי כללי המשחק, הם חוקי התורה. וככל שנפתח ונצטיין בשימוש בחול, כדי להופיע את שם ה' בסופו של דבר, הדבר ישפיע על הקודש עצמו (באופן פשוט, דמיינו לעצמכם את איכות הלימוד בבית המדרש ביום חם עם מזגן וכלי מזגן).

בשלב ג' ניסינו להראות פן שונה. אם בשלבים א' ו-ב' ניסינו להבין את היתרון בשימוש בחול, בשלב ג' ניסינו להמחיש את העובדה שאפשר להשתמש בכלי עצמו לצרכים שונים... השאלה היא האם אנו משתמשים בכלים בצורה נכונה ולמטרות שלשמן הם נוצרו. כך גם בשימוש בגשמייות, נשתדל להשתמש ב"כלים" שניתנו לנו כדי להופיע את אור ה' בעולם, שכן לשם כך נבראו - "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיהו מג, ז). וכמובן, ככל שנצטיין הן בחיי הרוח והן בחיי החול נוכל להופיע מטרה זו בצורה טובה יותר!

מה היא "דרך ארץ"? למה צריך בכלל להתנהג בדרך ארץ?

כדי שהעולם יפעל בצורה תקינה ולא הרסנית צריך כללים מחייבים להתנהגות. כיהודי, נולדתי עם מטרה, עם שליחות. אני לא חי לעצמי אלא אני חלק ממשוה גדול, ולכן המעשים שלי צריכים לנבוע ממקור מסוים. הסביבה בוחנת את המעשים שלי ושופטת את הדרך שאני הולך בה לפיהם. כדתי וכיהודי, אני דוגמה אישית.

אני צריך להתנהג בדרך ארץ משום שזה חלק ממה שאני מחויב בו כאדם דתי ולא רק משום שאלו כללים חברתיים או נורמות חברתיות.

התורה מצפה מאיתנו גם לשנות מצבים לא טובים בחברה, להשפיע עליה ולתקן אותה, וזה חלק מהתפקיד שלי כאדם דתי.

דרך ארץ לפי התורה היא דבר קבוע ויציב, בשונה מכללים של מקום מסוים או של חברה מסוימת שמשתנים מתרבות לתרבות.

לכן, יש חשיבות גדולה להרגיל את עצמנו דווקא לדרך ארץ שהתורה מכוונת אליה, כי זה מה שיוצר חברה טובה. ההנחיות של התורה אינן תלויות בזמן או בתרבות, אלא רלוונטיות לכל מקום...

למה

לי

דרך

ארץ?

למה לי דרך ארץ? (א')

מטרת הפעולה

הבנה בסיסית של הצורך בחוקים כדי שיהיה סדר חברתי בעולם

מבנה הפעולה

1. החניכים יבינו את משמעות המסגרת והחוקים אשר יוצרים סדר בעולם ומקום לכל אחד בחברה.
2. החניכים יבינו שדרך ארץ היא מערכת החוקים המאפשרת חיים תקינים של בני אדם שונים יחד מבלי שהאחד ירמוס את השני.

מהלך הפעולה

1. החניכים יבינו את משמעות המסגרת והחוקים אשר יוצרים סדר בעולם ומקום לכל אחד בחברה.

מחלקים לכל חניך פתק עם משימה שעליו לבצע (נספח 1). המשימות יסותרו זו את זו, לדוגמה: סדר את כל החניכים במעגל, הושב את כל החניכים בפינות החדר; גרום לכך שכולם יצעקו "שבת שלום", דאג שתהיה דממה בקבוצה, וכו'. כשאנחנו נותנים סימן, על כל חניך לבצע את משימתו בצורה הטובה ביותר. כמובן, בתוך כמה שניות תתחולל סערה גדולה בפעולה ואף אחד לא יצליח.

מחלקים לחניכים פתקים חדשים עם אותן המשימות, אלא שהפעם לפני כל משימה כתוב מתי הוא מבצע אותה, לדוגמה: לאחר שסידרו את כולם במעגל הושב את כולם בפינות החדר, לאחר שהקבוצה צעקה "שבת שלום" השתק את החניכים. כמובן, הפעם המשימות יבוצעו בצורה טובה הרבה יותר.

שואלים את החניכים:

- מדוע לדעתם יש פער בין שני המשחקים, הרי בשניהם הם קיבלו את אותה המשימה?
- מה גרם לבלגן שנוצר בקבוצה במשחק הראשון?
- האם הם חושבים על דרך אחרת לפתרון הבעיה?

בשלב זה מסכמים את הדיון עם החניכים בכך שכדי שמשוה יפעל בצורה תקינה צריך מסגרת עם כללים שכולם יקימו. אם מישו אחד פוגע במסגרת - כולם נפגעים.

אפשרות שנייה: משחקים משחק כלשהו (פינוקיו, תופסת, חיי שרה וכדומה). מסבירים את הכללים לחניכים ומגדירים אותו בדיוק. לאחר כמה משחקים מודיעים לחניכים שממשיכים לשחק אבל מעכשיו כל אחד יכול להחליט על כללים משל עצמו למשחק. כמובן, נוצר בלגן גדול...

אפשרות שלישית: משחק הכדורים. כל החניכים יעמדו במעגל. המדריך יגיד את שמו של אחד מהחניכים ולאחר מכן יזרוק אליו את הכדור. החניך יאמר את שמו של חניך אחר וימסור אליו את הכדור וכן הלאה, עד שהכדור יגיע לכל החניכים. מתחילים מחדש את הסבב, ועל כל חניך לזכור למי הוא מוסר את הכדור ומי מוסר לו, ולזרוק לאותו אחד בכל פעם. בסבב הראשון משחקים את המשחק עם כדור אחד ולאחר מכן המדריך מוסיף כדורים בהדרגה ומוסר אותם אחד אחרי השני לחניך.

החניכים צריכים להיות מרוכזים כדי שהמשחק יצליח. אם כדור אחד נופל על הרצפה - מתחילים מהתחלה.

משחקים את המשחק מספר פעמים עד שמצליחים. (רצוי להתאים את רמת הקושי לקבוצה).
לאחר סבב מוצלח אומרים לחניכים, שהם ישחקו את המשחק, אבל כל אחד יכול למסור למי שהוא רוצה - כמובן שייוצר בלגן גדול...

נשתמש בדיון גם לאחר המשחק הזה אם בחרנו בו.

2. החניכים יבינו שדרך ארץ היא מערכת החוקים המאפשרת חיים תקינים של בני אדם שונים יחד מבלי שהאחד ירמוס את השני.

נספר סיפור על כבוד ועל דרך ארץ:

אמר רבא: מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא, אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמייה, ואמרי לה רב טביומי שמייה, דאי הוה יהבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדיבוריה: זימנא חדא איקלעי לההוא אתרא, וקושטא שמייה, ולא הוה משני בדיבוריהו, ולא הוה מיית אינשי מהתם בלא זימניה. נסיבי איתתא מינהו, והוה לי תרתין בנין מינה. יומא חד הוה יתבא דביתדו וקא חייפא רישא, אתאי שיבכתה טרפא אדשא. סבר: לאו אורח ארעא, אמר לה: ליתא הכא. שכיבו ליה תרתין בנין. אתו אינשי דאתרא לקמיה, אמרו ליה: מאי האי? אמר להו: הכי הוה מעשה. אמרו ליה: במטותא מינך, פוק מאתרין, ולא תגרי בהו מותנא בהנך אינשי.

תרגום והסבר: אמר רבא: "בהתחלה חשבתי שאין אמת בעולם, עד שפגשתי את אחד החכמים - רב טבות שמו, ויש אומרים רב טביומי שמו, שגם אם היו מציעים לו את כל העולם, לא היה מוכן לשנות מן האמת לשם כך. פעם אחת, הגעתי אל עיר מגוריו, אשר שמה 'אמת'. באותה העיר, מעולם לא היו משנים בדיבורם, ובזכות זאת מעולם לא מת שם אדם לפני זמנו. ראיתי כי מקום זה טוב, התחנתני עם אחת מבנות המקום, ונולדו לי שני בנים". יום אחד, בזמן שאשתו חפפה את ראשה, באה אחת השכנות ודפקה על הדלת. חשב לעצמו רבא: אין זה דרך ארץ לומר זאת לשכנה, וענה לה: היא לא כאן כרגע. אך לצערו הגדול של רבא, זמן קצר לאחר מכן מתו שני בניו. הדבר גרם להקמת ועדת חקירה של בני המקום - כיצד ייתכן שבעירנו מתו ילדים טרם זמנם? בדקו וגילו שרבא לא אמר את האמת. ביקשו אנשי המקום מרבא: אנא ממך, עזוב אותנו ועבור למקום אחר...

מפזרים על הרצפה כרטיסיות עם מעשים שונים (נספח 2). מבקשים מהחניכים לחלק את הכרטיסיות לקבוצות לפי החלטתם. לאחר מכן מבקשים מהם לתת כותרת לכל קבוצה. מניחים את הכותרות המתאימות: דרך ארץ - כבוד הדדי; חוסר כבוד ופגיעה בזולת.
שואלים את החניכים:

☉ לפי מה ידעתם מה נימוסי או מוסרי ומה לא?

☉ איך אנחנו יודעים אם משהו הוא מוסרי כלפי החבר שלנו?

מגדירים את המושגים: "דרך ארץ", "כבוד".

מסבירים את המעבר בין כבוד, שהוא תחושת הערכה פנימית של אדם כלפי אדם אחר.

לדרך ארץ, שהיא מערכת חוקים חברתיים היוצרים חברה תקינה.

מכאן מגיעים להבנה, שבכל חברה יש מערכת של חוקים חברתיים המחייבים כל אחד ואחד לנהוג לפיה, וגם אם איני רוחש כבוד לאדם מסוים או איני אוהב אותו, עליו להתנהג אליו בדרך ארץ כי זה יוצר את המסגרת הנכונה לחיים בעולם הזה. וכמובן שעליו לעבוד עם עצמי כדי להגיע לדרגה של כבוד שיגיע מרצון ומבחירה ולא רק מן החובה להתנהג בצורה כזו.

השגך אג כס הקבוצה	אג סכס שכס הקבוצה געסה גורס	הוסג אג כס החניכס	סכר אג כס החניכס זמגס
האג חמס פעמיס: "עיינוג"	אמור בקול: "איזה כול שהזג נושא"	קפול עס רמס אחר עשמיס פעמיס	קול אמכז למגס
פעס חמס פסיעוג למחר	קפול שג קפיכוג קדימה	שמי יזימי עס הראס	מחא כפיי
כרה בקול רס	כחך בקול אכדול	שיר אג המנו הגרועה	גן היכור לחכר לשיכך
סכר אג החניכס זסורה ארכה	הוכר אג הנעליי	עסה קכ עס היזימי	הסגונכ פעס אחר זמקומך
נפול לפלס	עמוז מאחורי המדריך ואל גכוכ ממנו	קכ אג קכ הכיסורים פעס אחר	סכר אג החניכס לפי האזנה

<p>לאחר שכל הקבוצה עברה מורה - השג אג כל הקבוצה</p>	<p>לאחר שכל התמיכה ישנו - גרם כל הקבוצה לעשור מורה</p>	<p>לאחר סידור אג הקבוצה במערכת - הושג אג כל התמיכה</p>	<p>סדר אג כל התמיכה במערכת</p>
<p>לאחר שמישהו קרא בקהל: "איזה כיף שתודע (ושאני) - מתא כפיים</p>	<p>לאחר שמישהו קרא עם רגל אחת - קרא בקהל: "איזה כיף שתודע (ושאני"</p>	<p>לאחר שמישהו קרא מסביב למערכת - קרא עם רגל אחת עשרים פעמים</p>	<p>כשהקבוצה שוגרת - קרא מסביב למערכת</p>
<p>לאחר שמישהו פסע חמש פיסעור לאחור - גן חיבור לחבר שליך</p>	<p>לאחר שמישהו קרא שגי קפיצור קדימה - פסע חמש פיסעור לאחור</p>	<p>לאחר שמישהו שם ידיים עם הראש - קרא שגי קפיצור קדימה</p>	<p>לאחר שמישהו מתא כפיים - שם ידיים עם הראש</p>
<p>לאחר שמישהו הסגור במקומו פעם אחת - עשה קצת עם הידיים</p>	<p>לאחר שמישהו צרח בקהל רם - הסגור פעם אחת במקומו</p>	<p>לאחר שמישהו שר אג המנון הגרועה - צרח בקהל רם</p>	<p>לאחר שמישהו חיך אג החבר שליכו - שיר אג המנון הגרועה</p>
<p>לאחר סידור אג הקבוצה לפי הגובה - קרוז אג קרוז הציפורים פעם אחת</p>	<p>לאחר שמישהו סידר אג התמיכה בשורה ארוכה - סדר אג התמיכה לפי הגובה</p>	<p>לאחר שמישהו הוריד אג הנעליים - סדר אג התמיכה בשורה ארוכה</p>	<p>לאחר שמישהו עשה קצת עם הידיים - הוריד אג הנעליים</p>
<p>לאחר שמישהו אמר חמש פעמים "עיינוג" - כגמס אג "ינוג" הקיא"</p>	<p>לאחר שמישהו נופל לפנים - היג חמש פעמים: "עיינוג"</p>	<p>לאחר שמישהו עמד מאתורי המדינה - נופל לפנים</p>	<p>לאחר שמישהו קרא אג קרוז הציפורים - עמדו מאתורי המדינה (ואם גבול ממנו</p>

להגיד תודה למוכר במכולת

לקלל חבר

לעמוד כשהמורה נכנס לכיתה

להתחצף

לשקר לאבא או לאמא

לצחוק על ילד בכיתה

לא להקשיב להורים שלי

לצעוק באוטובוס

**לזרוק עטיפה של חטיף על
הרצפה ברחוב**

לעקוף בתור בלונה פארק

לבקר את סכא וסבתא

לתת צדקה

להקשיב למבוגר שמדבר איתי

**לבקש רשות לפני שאני
משתמש בחפץ שלא שייך לי**

למה לי דרך ארץ? (ב')

מטרת הפעולה

למעשים שלי יש השפעה על יחס החברה הכללית לתורה.

מבנה הפעולה

1. החניכים יבינו שהפירוש של הסביבה למעשים שלהם משפיע על יחסה לתורה ולקהילה הדתית. אנשים נוטים להתנהג בקטגוריזציה, ולכן הם בוחנים את טיבה של התורה לפי הדרך ארץ של המקיימים אותה.
2. להיות דתי זה תפקיד. יש לי יכולת לקרב לתורה אנשים רחוקים, באופן שאגרום להם לרצות להיות כמוני, כלומר, להעריך אותי.

מהלך הפעולה

1. החניכים יבינו שהפירוש של הסביבה למעשים שלהם משפיע על יחסה לתורה ולקהילה הדתית. אנשים נוטים להתנהג בקטגוריזציה, ולכן הם בוחנים את טיבה של התורה לפי הדרך ארץ של המקיימים אותה.
- מציגים בפני החניכים חמש דמויות עם פרטים מסוימים. החניכים יצטרכו להשלים את הפרטים החסרים (נספח 1).
שואלים את החניכים:

- Ⓒ איך הם ידעו את שאר הפרטים על אותם אנשים?
- Ⓒ לפי מה החלטנו?

מסבירים לחניכים שהעולם מתנהל בקטגוריזציה, כלומר, ביכולת מיון תופעות. כשאני רואה מצב מסוים, אני שופט אותו ויכול להסיק מסקנות לגביו גם על דברים שלא ראיתי באמת. כך אנשים מתמודדים עם חוסר ידע ויודעים להתייחס אליו. כך גם עם בני אדם - כשאני רואה התנהגות מסוימת של אדם ברחוב, אני יכול להסיק לגביו מי הוא, לאיזה זרם הוא משתייך, איפה הוא לומד, מאיזה בית הוא מגיע, וכו'. פעמים רבות נטעה בשיפוט לגבי אותו אדם, ויש להיזהר מאוד בעניין הזה, אבל צריך להיות מודעים לכך שהתופעה הזאת קיימת.

שואלים את החניכים:

- Ⓒ איך צריך להיראות אדם דתי כדי שהסביבה תדע שהוא מקיים תורה ומצוות?
[נכון את החניכים להתמקד במראה חיצוני, בהתנהגות, בשפה, במקומות בילוי וכדומה.]
- Ⓒ מה הבעייתיות בדתיים שלא מתנהגים בצורה כזו?
- Ⓒ מה זה אומר לגבינו?

מובן, התשובה היא שכדי שאדם ישקף את התורה בצורה אמיתית עליו להתנהג כפי שהיא דורשת ממנו: בכבוד, בדרך ארץ ובצניעות. אם כלפי חוץ אדם יתנהג בצורה כזו - היחס כלפי התורה יהיה יחס של הערכה וכבוד. אם כלפי חוץ יתנהג אדם דתי בחוסר דרך ארץ - היחס כלפי התורה יהיה זלזול וחוסר כבוד.

כשהייתי ילד קטן עם כיפה,
עניתי לשכנה אחת בחוצפה.
מיד היא אמרה: בושח וחרפה,
כך מתנהג ילד עם כיפה?
כשהייתי נער ולא קמתי לזקנה,
אולי שקעתי בשינה.
מיד היא נעצה בכתפי את כפה,
לא מתבייש, בחור עם כיפה?
כשהייתי בצבא ושברתי שמירה,
הקצין ריחם אך העיר הערה:

דווקא ממך איש לא ציפה,
סוף סוף, בכל זאת, בחור עם כיפה?
אז הורדתי את הכיפה, והנחתי בפינה,
והתחלתי לענות בחוצפה לשכנה.
ובאוטובוס בכלל לא קמתי לזקנה,
ובשמירה דפקתי כזאת שינה...
אז דתי אחד שראה אותי אמר בלי חיוך:
זה הכל, כמובן, שאלה של חיבור,
רואים שזה חילוני מלידה, בלי ערכים, אפילו טיפה,
כך לא מתנהג בחור עם כיפה!

2. להיות דתי זה תפקיד. יש לי יכולת לקרב לתורה אנשים רחוקים, באופן שאגרום להם לרצות להיות כמוני, כלומר, להעריך אותי.

מבקשים מכל חניך לחשוב על דמות שהם היו רוצים להיות כמוה כשהיו גדולים או על דמות שהם מאוד מעריכים. החניכים יסבירו מדוע בחרו דווקא בדמות הזאת.

מסבירים לחניכים שאנחנו רוצים להיות כמו אנשים שאנחנו מעריכים מאוד. לכן, אדם טוב, בעל מידות טובות, שמתנהג בכבוד ובדרך ארץ - מוערך יותר ורוצים להיות בחברתו. וכמו בפרטים, כך גם בקבוצות. ככל שהציבור הדתי ינהג בכבוד ובדרך ארץ ויקרין זאת החוצה - הציבור הכללי יכבד זאת ויראה את האיכות המיוחדת שבנו. כמובן, כבוד מהסוג הזה יחבר ויקרב את הציבור הכללי לתורה, יגרום להם לרצות להיות קשורים אליה או לפחות להעריך ולכבד אותה.

ד. לומדים עם החניכים את המשנה:

לימוד

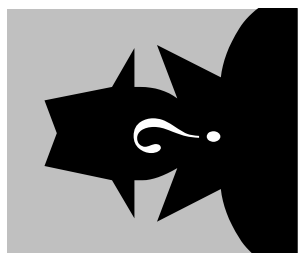
"הלל אומר: הווי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

נשאל את החניכים:

☺ מה הקשר בין "אוהב שלום" לבין "מקרבן לתורה"?

☺ כדי לקרב לתורה היינו חושבים שצריך להרבות בשיעורי תורה, להסביר מדוע צריך לקיים את התורה, וכו'?

התשובה היא שאהרן לא התנהג בדרך ארץ במטרה לקרב את העם לתורה, אלא הוא התנהג בדרך ארץ אמיתית, כי כך הוא היה, ובאופן אוטומטי, אותם אנשים שהתנהג אליהם בצורה כזו התקרבו אליו, וכך גם התקרבו לתורה שהייתה חלק כל כך משמעותי ממנו!

תעודת זהות

מדינת ישראל
משרד הפנים

שם המשפחה: **דולנדר**

השם הפרטי: **רחל**

מקצוע: **גננת**

מקומות בילוי: **פארקים**

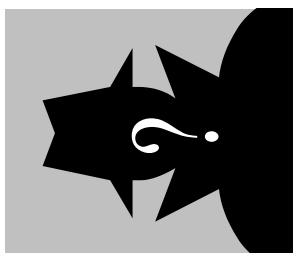
החביבים: **ערב שירה בניצור, טיולים**

שפה: **עברית**

השלימו את החסר:

מקום מגורים:

רקע דתי:

תעודת זהות

מדינת ישראל
משרד הפנים

שם המשפחה: **אביעזר אברמוביץ'**

השם הפרטי: **יעקב**

מקצוע: **מלמד בתלמוד תורה**

מקומות בילוי: **בית מדרש**

החביבים: **לטייל בארץ הקודש, ללמוד תורה**

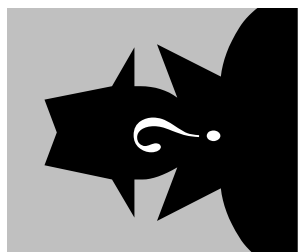
שפה: **עברית, יודיש**

השלימו את החסר:

מקום מגורים:

רקע דתי:

חברה:

תעודת זהות

מדינת ישראל
משרד הפנים

שם המשפחה: **הראל**

השם הפרטי: **שרון**

מקצוע: **מעצבת פנים, מאפרת**

מקומות בילוי: **קניון, היאטרון, בתי קפה**

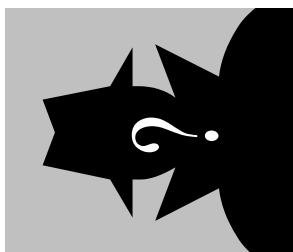
החביבים: **לרקוד, לצייר**

שפה: **עברית, אנגלית**

השלימו את החסר:

מקום מגורים:

רקע דתי:

תעודת זהות

מדינת ישראל
משרד הפנים

שם המשפחה: **אברג'ל**

השם הפרטי: **אליקו**

מקצוע: **מכונאי רכב**

מקומות בילוי: **פאב, קולנוע**

החביבים: **לצאת עם החברים, להסתובב**

שפה: **עברית**

השלימו את החסר:

מקום מגורים:

רקע דתי:

למה לי דרך ארץ? (ג')

מטרת הפעולה

דרך ארץ אמיתית ונצחית היא על פי התורה.
איך יודעים מהי הדרך ארץ? האם לכל אחד יש את האפשרות לקבוע זאת?

מבנה הפעולה

- החניכים יבינו שהדרך ארץ האמיתית היא על פי התורה, ולכן זה מחייב אותי גם כאדם דתי ולא רק מוסרי וערכי, כי יש הבדל בין מצוות לבין ערכים.
- החניכים יכירו את יחס התורה למצוות שבין אדם לחברו.

מהלך הפעולה

- החניכים יבינו שהדרך ארץ האמיתית היא על פי התורה, ולכן זה מחייב אותי גם כאדם דתי ולא רק מוסרי וערכי, כי יש הבדל בין מצוות לבין ערכים.

מחלקים את הקבוצה לשניים, ומשחקים כדורגל, (זה יכול להיות גם כל משחק אחר) עם שוני אחד: הראשון שהצליח להבקיע גול, בנוסף לשינוי התוצאה, יכול לשנות גם את אחד מחוקי המשחק. כמובן, זה הופך את המשחק ללא שווה... הרעיון הוא שמערכת חוקים שמשתנה כל הזמן, יכולה בקלות להפוך להיות מעוותת.

מספרים סיפור על שבט אפריקאי, המתאר את נורמות החיים שם, אשר שונות מאוד ממה שיש בעולם בחוץ. אפשרות נוספת: מספרים סיפור על השואה, המתאר איך היא התחוללה באמצעות שימוש באידיאולוגיה וב"מוסר" נאציים (צריך להוריד את זה לרמה של החניכים).

דיון:

- איך יכול להיות שחברה שלמה מתנהגת בצורה כה לא מוסרית?
- האם לדעתנו התנהגות כזאת היא בסדר?
- איך קורה שאנשים מיוחסים וחשובים כל כך מובילים למצבים כאלה?

סיכום חלק ראשון:

כאשר יש לבני אדם אפשרות לקבוע מהו המוסר ומהם הערכים, זה יכול להגיע למקומות של פגיעה ודורסנות. בני אדם אינם רואים את כל התמונה, ולפעמים הם מתבלבלים. לפעמים גם יש מישהו שהוא לא באמת כל כך צדיק והוא עלול, בשם הערכים, להוביל למקום לא טוב (לדוגמה, היטלר). לכן, הקב"ה כתב לנו בתורה את המסגרת לחיי חברה נכונים, נתן לנו מצוות שבין אדם לחברו והביא לעולם חכמים וגדולים שיש להם את הכוחות ללמוד מהתורה ולכוון אותנו. רק התורה שניתנה על ידי הקב"ה, בורא העולם, רק היא יכולה להכיל את המוסר האמיתי והנצחי. לכן, גם אם איננו מבינים מצווה מסוימת או שקשה לנו לקיים אותה, אנחנו צריכים לעשות השתדלות גדולה ולא לוותר על זה.

- החניכים יכירו את יחס התורה למצוות שבין אדם לחברו.

ג. מתחלקים לשלוש קבוצות. כל קבוצה מקבלת סיפור מהתנ"ך, עם שאלות ללימוד ומשימה להציג את הסיפור לקבוצה בצורה מסוימת. כל הסיפורים עוסקים ביחס של התורה לדרך ארץ. (נספח 1)

ד. נניח על הרצפה כרטיסיות (נספח 2) עם תמצית המקרים שהחניכים למדו במשימה הקודמת, ונראה את המעגלים של הדרך ארץ בתורה:

- ⦿ סביבה קרובה מאוד: משפחה - יוסף והאחים
- ⦿ סביבה קרובה: חברים או מכרים - משה רבנו והיהודי המכה
- ⦿ סביבה רחוקה: לא מכיר - רבקה ואליעזר

התורה מכילה בתוכה את כל סוגי הדרך ארץ. היא מצפה מאיתנו להיות אנשים ערכיים ומוסריים זה כלפי זה בכל המעגלים, מהקרוב אלינו ועד הלא מוכר.

עשרת הדיברות, שהן אבני היסוד לתורה ולדת היהודית, מכילות בתוכן חמש מצוות שבין אדם לחברו. זהו חצי מעשרת הדיברות, וזה המון! דבר זה מראה את המרכזיות של הדרך ארץ בתורה, ואת ההתייחסות של הקב"ה לכך.

נסיים עם לימוד קצר על חזרה בתשובה (נספח 3):

📖 לימוד

אין התשובה ולא יום הכיפורים מכפרין אלא עבירות שבין אדם למקום, כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן. אבל עבירות שבין אדם לחברו, כגון חובל חברו או המקלל את חברו או גוזלו וכיוצא בהן – אינו נמחל לו לעולם, עד שייתן לחברו מה שהוא חייב לו, וירצהו.
(רמב"ם, הלכ"ת תשובה, ב')

כשעושים תשובה על מצוות שבין אדם למקום יש שלבים: חרטה, וידוי, עזיבת החטא וקבלה לעתיד. במצוות של בין אדם לחברו, חייב אדם לרצות את חברו חוץ מכל השלבים האלו, ועד שלא ירצה את חברו - לא יתכפר לו! הקב"ה אומר בכך שמי שפוגע באדם מישראל - כאילו פגע בו, כי בכל אדם יש חלק אלוהי. לכן, ההקפדה על מצוות שבין אדם לחברו היא גדולה אף יותר מאשר על מצוות שבין אדם למקום.

וישקאל, אהב את יוסף מכל-בניו--כי-בן-זקנים הוא, לו; ועשה לו, כתנת פסים. **ד** ויראו אחיו, כי-אתו אהב אביהם מכל-אחיו--וישנאו, אתו; ולא יכלו, דברו לשלם. **ה** ויחלם יוסף חלום, ויגד לאחיו; ויוספו עוד, שנה אתו. **ו** ויאמר, אליהם: שמעו-נא, החלום הזה אשר חלמתי. **ז** והנה אנחנו מאלמים אלמים, בתוך השדה, והנה קמה אלמתי, וגם-נצבה; והנה תסבינה אלמתיכם, ותשתחוין לאלמתי. **ח** ויאמרו לו, אחיו, המלך תמלך עלינו, אם-משול תמשל בנו; ויוספו עוד שנה אתו, על-חלמתי ועל-דבריו. **ט** ויחלם עוד חלום אחר, ויספר אתו לאחיו; ויאמר, הנה חלמתי חלום עוד, והנה השמש והירח ואחד עשר בוכבים, משתחוים לי. **י** ויספר אל-אביו, ואל-אחיו, ויגער-בו אביו, ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמתי: הבוא נבוא, אני ואמך ואחיך, להשתחות לך, ארצה. **יא** ויקנאו-בו, אחיו; ואביו, שמר את-הדבר. **יב** וילכו, אחיו, לרעות את-צאן אביהם, בשכם. **יג** ויאמר ישקאל אל-יוסף, הלוא אחיך רעים בשכם--לכה, ואשלחך אליהם; ויאמר לו, הנני. **יד** ויאמר לו, לך-נא ראה את-שלום אחיך ואת-שלום הצאן, והשבני, דבר; וישלחיו מעמק חברון, ויבא שכמה. **טו** וימצאהו איש, והנה תעה בשדה; וישאלהו האיש לאמר, מה-תבקש. **טז** ויאמר, את-אחי אנכי מבקש; הגידה-נא לי, איפה הם רעים. **יז** ויאמר האיש, נסעו מזוה-כי שמעתי אמרים, נלכה דתינה; וילך יוסף אחר אחיו, וימצאם בדתן. **יח** ויראו אתו, מרחק; ובטרם יקרב אליהם, ויתנבלו אתו להמיתו. **יט** ויאמרו, איש אל-אחיו: הנה, בעל החלמות הלזה--בא. **כ** ועתה לכו ונהרגהו, ונשליכהו באחד הברות, ואמרנו, חיה רעה אכלתהו; ונראה, מה-יהיו חלמתי. **כא** וישמע ראובן, ויצלהו מידם; ויאמר, לא נבנו נפש. **כב** ויאמר אליהם ראובן, אל-תשפכו-דם--השליכו אתו אל-הבור הזה אשר במדבר, ויד אל-תשליחו-בו: למען, הציל אתו מידם, להשיבו, אל-אביו. **כג** ויהי, באשר-בא יוסף אל-אחיו; ויפשיטו את-יוסף את-בתנתו, את-כתנת הפסים אשר עליו. **כד** ויקחהו--וישליכו אתו, הברה; והבור רק, אין בו מים.

שאלות לחשיבה:

1. מה דעתכם- האם מעשה האחים הינו חיובי או שלילי?
2. מה התורה חושבת על מעשה זה?
3. מי "אשם" בסיפור?

משימה: הכינו הצגה של סיפור זה לכל הקבוצה!

י ויגדל היגדל, ותבאהו לבת-פרעה, ויהי-לה, לבן; ותקרא שמו, משה, ותאמר, כי מן-המים משיתדו. **יא** ויהי בימים ההם, ויגדל משה ויצא אל-אחיו, וירא, בסבלתם; וירא איש מצרי, מכה איש-עברי מאחיו. **יב** ויפן פה וכה, וירא כי אין איש; ויך, את-המצרי, ויטמנהו, בחול. **יג** ויצא ביום השני, והנה שני-אנשים עברים נצים; ויאמר, לרשע, למה תכה, רעך. **יד** ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט, עלינו--הלהרגני אתה אמר, באשר הרגת את-המצרי; ויירא משה ויאמר, אכן נודע הדבר. **טו** וישמע פרעה את-הדבר הזה, ויבקש להרג את-משה; ויברח משה מפני פרעה, וישב בארץ-מדן וישב על-הבאר.

שאלות לחשיבה:

4. מי הם אחיו של משה?
5. מדוע משה מתערב?
6. האם ההתערבות היתה מוצדקת?

משימה: הכינו הצגה של סיפור זה לכל הקבוצה!

י ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו, וילך, וכל-טוב אדניו, בידו; ויקם, וילך אל-אדם נהרים--אל-עיר נחור. **יא** ויבדך הגמלים מחוץ לעיר, אל-באר המים, לעת ערב, לעת צאת השאבת. **יב** ויאמר--יהוה אלהי אדני אברהם, הקרה-נא לפני היום; ועשה-חסד, עם אדני אברהם. **יג** הנה אנכי נצב, על-עין המים; ובנות אנשי העיר, יצאת לשאב מים. **יד** והיה הנער, אשר אמר אליה הטי-נא כדך ואשתה, ואמרה שתה, וגם-גמליך אשקה--אתה הכחת, לעבדך ליצחק, ובה אדע, כי-עשית חסד עם-אדני. **טו** ויהי-הוא, טרם בלה לדבר, והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן-מלכה, אשת נחור אחי אברהם; וכדה, על-שכמה. **טז** והנער, טבת מראה מאד--בתולה, ואיש לא ידעה; ותרד העינה, ותמלא כדה ותעל. **יז** וירץ העבד, לקראתה; ויאמר, הגמיאיני נא מעט-מים מבדך. **יח** ותאמר, שתה אדני; ותמהר, ותרד כדה על-ידה--ותשקהו. **יט** ותכל, להשקותו; ותאמר, גם לגמליך אשאב, עד אם-כלו, לשותה. **כ** ותמהר, ותער כדה אל-השקת, ותריך עוד אל-הבאר, לשאב; ותשאב, לכל-גמליו.

שאלות לחשיבה:

7. מדוע כשאליעזר מנסה לבחור את האשה המתאימה ליצחק, הוא עורך דווקא מבחן זה(מי תשאב)?
 8. מה אנחנו היינו עושים במקום רבקה?
 9. מדוע אליעזר לא עושה זאת בעצמו?
- משימה: הכינו הצגה של סיפור זה לכל הקבוצה!

2 תפח 01

אחי יוסף אמורים להתנהג אליו ברעות ואחוה, אך במקום זאת הם חוטאים ומתנכלים אליו.

משה רבנו יוצא אל אחיו ומשתתף בצער עמו.

רבקה משקה צאן של מישהו שאיננה מכירה, רק מתוך טוב ליבה.

אין התשובה ולא יום הכיפורים מכפרין אלא עבירות שבין אדם למקום, כגון מי שאכל דבר אסור או בעל בעילה אסורה וכיוצא בהן. אבל עבירות שבין אדם לחברו, כגון חובל חברו או המקלל את חברו או גוזלו וכיוצא בהן--אינו נמחל לו לעולם, עד שייתן לחברו מה שהוא חייב לו, וירצהו.
(רמב"ם, הלכ' תשובה, ב')

דרך

ארץ

קדמה

לתורה

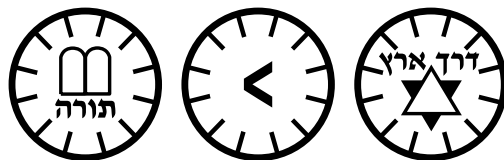
במערך זה נבין את המושג "דרך ארץ" כדרך שבה צריך אדם להתנהג בארץ, בחברה - התנהגות מוסרית, נתינת יחס של כבוד לסביבה ולעצמו. התנהגות כזאת היא טבעית לאדם: פעוט בגיל שנתיים מודע לכך שאם גרם לילד אחר לבכות, הוא עשה מעשה שלא ראוי לעשות אותו. לכל אדם, מן הרגע שהוא נולד, יש הבנה בסיסית שהוא אינו אמור לפגוע באנשים אחרים.

מקור המשפט הוא במדרש רבה לחומש ויקרא:

"דאמר ר' ישמעאל בר נחמן: עשרים ושישה דורות קדמה דרך ארץ את התורה".

התורה ניתנה לעם ישראל עשרים ושישה דורות לאחר שנברא העולם. כלומר, דרך ארץ (התנהגות האדם בחברה) הייתה בעולם לפני התורה.

דרך ארץ קדמה לתורה לא מבחינת חשיבות, אלא מבחינה כרונולוגית - מבחינת הזמן. כך בסדר הבריאה, וכך גם בחיינו: דרך ארץ צריכה לבוא עוד לפני התורה, כבסיס לתורה. עלינו להבין שקיום התורה אינו כולל רק את שמירת ההלכות היבשות. מאחורי ההלכות יש רוח - דרך ארץ. אדם המקפיד לקיים באופן מושלם את כל ההלכות שבין אדם לחברו מבחינה טכנית, אך אינו מתייחס בכבוד לאחרים, אינו מקיים את התורה בצורה אמיתית ושלמה.

דרך ארץ קדמה לתורה (א')

מטרת הפעולה

הגדרת המושג "דרך ארץ": כללי התנהגות בחברה, הנובעים מתוך כבוד של האדם לעצמו ולאחרים. הבנה שדרך ארץ היא התנהגות טבעית לאדם.

מבנה הפעולה

1. הגדרת המושג "דרך ארץ"
2. דרך ארץ היא התנהגות טבעית לאדם.
3. סיכום

מהלך הפעולה

1. הגדרת המושג "דרך ארץ"

מטילים על החניכים משימה מורכבת, הדורשת יכולות שונות. מתוך ביצוע המשימה, דנים עם החניכים על כך שהייתם בחברה חשובים לפיתוח העולם ולקידומו. לשם כך, עלינו לדאוג לכך שנוכל לחיות יחד כחברה מתוקנת, וזאת באמצעות דרך ארץ.

אפשר להטיל את המשימה על כל הקבוצה יחד, או לחלק את החניכים לשתי קבוצות (חלוקה לקבוצות מוסיפה פן של תחרויות, וכן משמשת פתרון לקבוצה גדולה).

המשימה: לפני הפעולה מפזרים בין מדריכים אחרים בסניף חלקי פאזל (נספח 1) המרכיבים יחד את המילים "דרך ארץ". מספרים לחניכים שעליהם לאסוף חלקי פאזל ממדריכים בסניף ולהרכיב אותו, אך ישנם כללים אחדים שאותם צריך לשמור, ונותנים להם את רשימת הכללים (נספח 2). כדאי לעבור איתם על הכללים כדי לוודא שהכל מובן. אם אי אפשר לפזר את חלקי הפאזל למדריכים אחרים, אפשר להחביא אותם במקומות שונים בסניף ובמקום לאסוף את החלקים ממדריכים, החניכים צריכים לחפש אותם ברחבי הסניף.

לאחר ביצוע המשימה דנים עם החניכים:

- אלו תפקידים נדרשו לביצוע המשימה?
- האם היינו יכולים להסתדר בלי אחד התפקידים?

מקשרים את הנקודות שעולות מן הדיון לחיים בעולם: לכל אדם יש יכולות ותכונות שונות. על מנת לפתח את העולם, אנו זקוקים לכל סוגי היכולות האלו - כלומר, עלינו לחיות יחד כחברה. לשם כך, אנו צריכים להתנהג בצורה מסוימת אשר מאפשרת לנו לחיות יחד.

מתייחסים לכתוב בפאזל: "דרך ארץ". שואלים את החניכים מה משמעות המושג, ומדברים איתם על כך שדרך ארץ היא התנהגות מוסרית של האדם בחברה, נתינת כבוד לסובבים אותו ולעצמו. בונים עם החניכים, בעל פה או בכתב, רשימת דוגמאות להתנהגות של דרך ארץ. חשוב מאוד לחשוב איתם על דוגמאות פרקטיות שקרובות לחייהם: דרך ארץ בקבוצה, בכיתה, במשפחה... (לא אמירות כלליות, כגון: "לעשות

חסד", אלא דוגמאות יומיומיות ומעשיות: לא להפריע למורה לדבר, להתחלק בביסלי שאני מביא לפעולה, לעזור לאמא כשהיא עייפה וכדומה).

2. דרך ארץ היא התנהגות טבעית לאדם.

בשלב זה, המתודות מובילות את החניכים להבנה כי הנטייה לעשות טוב היא בסיסית וטבעית אצל האדם: יותר כיף לנו כשאנחנו עושים טוב לאחרים, אנחנו מעדיפים לבחור לפעול בצורה שטובה לאחרים.

דילמות: מחלקים את החדר לשניים (כדאי לחלק את החדר כך שהחניכים צריכים לדג מעל חפץ גבוה - ספסל, סרט וכדומה - כך הם יצטרכו להיות פעילים יותר, וזה נחמד). מקריאים לחניכים דילמות (נספח 3), כאשר לכל דילמה מוצעים שני פתרונות אפשריים בלבד (אסור להמציא פשרה...). כל חניך צריך להחליט מהו הפתרון הקרוב ללב, ולעבור לצד אחד של החדר על פי הוראות המדריך ("חניך שמסכים יותר עם א', עומד בצד ימין, חניך שמסכים יותר עם ב', עומד בצד שמאל").

אם אפשר לארגן התנדבות לפעולה זו - זה יהיה מצוין. התנדבות מקומית קצרה, שלא דורשת נסיעה למקומות רחוקים, כדי שתוכלו להמשיך בפעולה, למשל: אריזת מצרכי מזון לנזקקים, איסוף בגדים, כתיבת מכתבים לחיילים וכדומה. עדיף משהו שהחניכים לא עשו הרבה פעמים, שעוד מרגש אותם ושבאמת מרגיש כאילו עוזרים למישהו. את ההתנדבות עורכים בתחילת הפעולה, ואחריה את המתודות האחרות (הפאזל והדילמות). הדיון על ההתנדבות יבוא בסיום הפעולה. חשוב מאוד להסביר לחניכים מראש את מטרת ההתנדבות, את חשיבותה, ולתאר להם את הצורך שהוביל להתנדבות. אם לא התנדבות - מטילים משימה: העברת במבה מצלחת לצלחת באמצעות קשים (המשחק המוכר מימי הולדת, בשינוי קל). החניכים יושבים בשורה, ולכל חניך יש צלחת. ממלאים בהדרגה את הצלחת של החניך הראשון בשורה בחבילת במבה (בהתחלה עשר במבות. מתחילים את המשחק, ולאחר כמה דקות מוסיפים עוד עשר במבות. כך עד שנגמרת החבילה). כל חניך צריך להעביר את הבמבה מהצלחת שלו לצלחת של חברו על ידי שאיפות בקש. חשוב שכמות הבמבה תהיה גדולה מספיק כדי שהמשחק יתחיל לשעמם...

לאחר המשחק, שואלים את החניכים איך היה. "משעמם", "חסר טעם", "בהתחלה היה כיף, אבל אחר כך..." (אם היה להם כיף לכל אורך המשחק, שואלים אותם איך הם היו מרגישים אם היו אומרים להם שצריך להעביר כך במבה מעכשיו כל יום במשך שעה...). שואלים אותם האם היו מוכנים לשחק שוב, אם היו יודעים שהאנרגיה הנוצרת מהעברת הבמבה מספקת חשמל לבית חולים גדול, ושבזכות זה יינצלו חייהם של מאות אנשים. סביר להניח שהחניכים לא יסרבו...

מזכירים לחניכים את הגדרת המושג "דרך ארץ": התנהגות מוסרית של האדם בחברה.

מת"יחסים לדילמות: מבקשים מחניכים אחדים לספר באיזה פתרון בחרו ומדוע. כאשר הם מסבירים את בחירתם, סותרים אותה בעזרת טיעונים הגיוניים, עד שמגיעים איתם לשרש - גם אם האחות לא תדע, גם אם המורה לא יגלה, גם אם סבתא תסלח... זה פשוט לא יפה! (לדוגמה, דילמת ההעתיקה במבחן: "למה בחרת לא לתת לו להעתיק?" - "כי זה לא ישר! המורה סומך עלינו..." - "אבל אם המורה בטוח לא ידע מזה?" - "אז מה? זה לא יפה לעשות מאחורי הגב!" - "למה? הוא אפילו לא ידע שאתה מרמה אותו, אז מה אכפת לו?" - "זה לא משנה! זה פשוט לא יפה, וזהו!").

מסקנה: האדם שואף, באופן טבעי, לעשות טוב, להתנהג בצורה מוסרית. גם כשאין סיבה הגיונית להתנהג בצורה הזאת, הוא יבחר בטוב פשוט כי זה הטוב. לא רק כי זה מה שיפתח את החברה, או כי זה מה שנוח לו.

שימו לב, יכול להיות שהחניך יגיד שהוא כן היה נותן לחבר להעתיק - כדי לעזור לו, או ששוד בנקים הוא כן מוסרי, כי אולי השודד הוא עני וצריך כסף כדי להאכיל את הילדים שלו. אלו אמנם לא הבחירות הנכונות על פי ההלכה, אבל גם בחירה כזו נובעת מתוך רצון טוב.

לפעמים אנחנו צריכים לקבל החלטות מורכבות יותר, במקרים שבהם קשה לדעת מהי האפשרות המוסרית, ולפעמים אנחנו גם טועים. אין זה סותר את הנטייה הטבעית שלנו לטוב. על כל זאת ועוד - בפעולה הבאה.

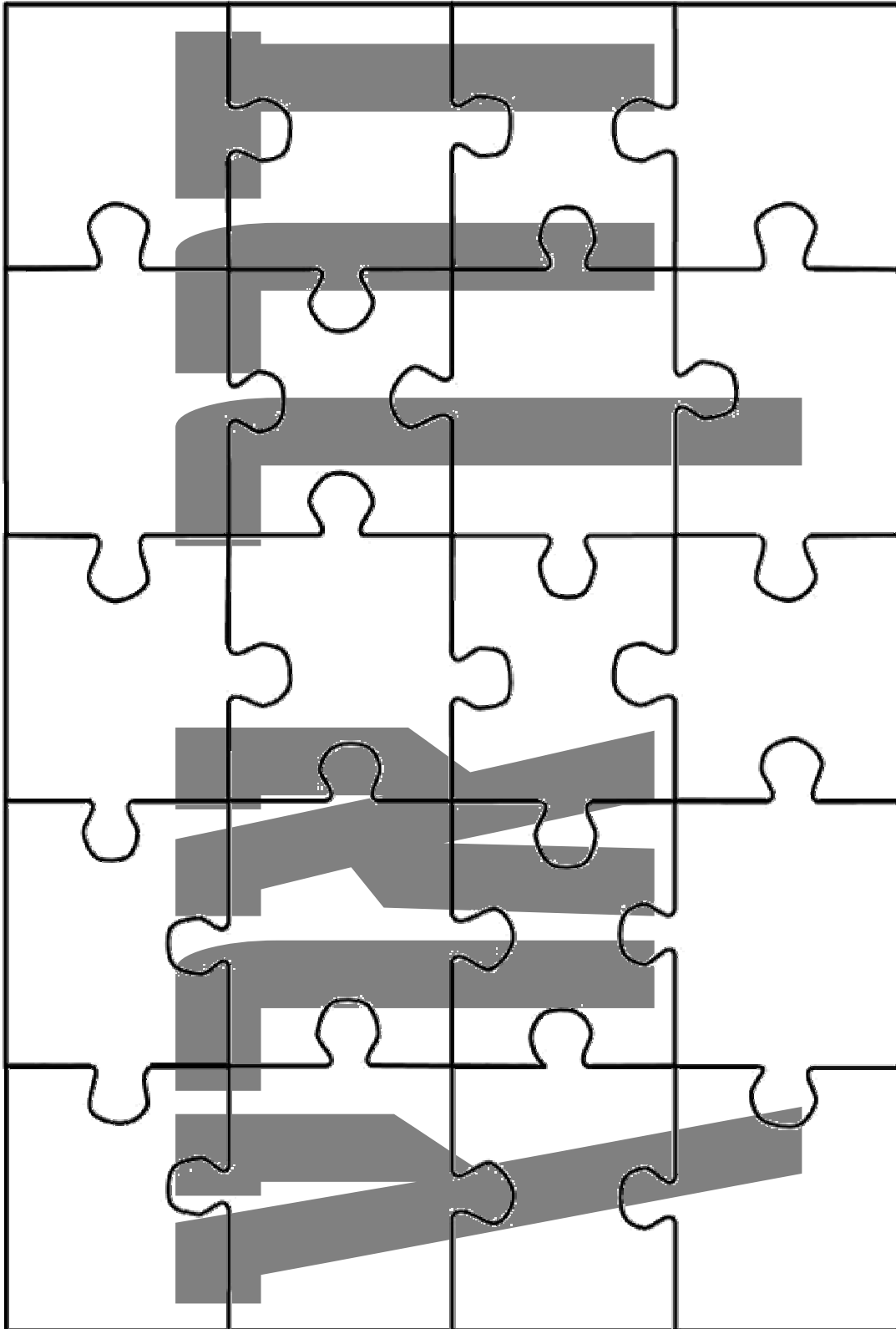
מתייחסים להתנדבות, אם הייתה: שואלים את החניכים כיצד הם הרגישו בזמן ההתנדבות. אפשר לספר להם שוב על חשיבות המעשה ("הצלחתם לאסוף שש שקיות מצרכי מזון! זה אומר שיש עוד שש משפחות שיהיה להן מה לאכול בשבת"). מדברים איתם על כך שכשאנחנו עושים משהו שתורם לאחרים, העשייה נותנת לנו תחושה טובה וסיפוק. משחק הבמבה: מדברים עם החניכים על כך שכשאנחנו עושים משהו סתמי, חסר מטרה, כאשר המעשה שלנו אינו משפיע על אף אחד - זה אולי נחמד לפעמים, אבל אנחנו לא מרגישים טובים יותר, מלאי סיפוק... לעומת זאת, כשאנחנו עושים את אותו מעשה, אך יודעים שיש לו חשיבות עצומה בסיוע לאחרים, המוטיבציה שלנו לעשות אותו גבוהה הרבה יותר, טוב לנו לעשות אותו...
כאשר אנחנו יודעים שהצלחנו לעזור לאדם אחר, אנחנו מתמלאים סיפוק ותחושה טובה, כי באופן טבעי הנשמה שלנו מובילה אותנו לעשות טוב, להיות אכפתיים, לנסות לעזור לאחרים, לנהוג בדרך ארץ. כשאנחנו עושים טוב, הנשמה שלנו מרגישה שהיא במקום הנכון.
לכן, גם בדילמות: כאשר נדרשתם לבחור בין הפתרון המתחשב והמכבד לבין הפתרון הפוגע, על פי רוב בחרתם בראשון.
כדאי להעיר: לפעמים אנחנו מבינים מה טוב ונכון לעשות, אך מסיבות שונות איננו מבצעים זאת. זה לא אומר שהרצון שלנו אינו טוב! אלא שיש מרחק, לפעמים, בין הרצון למעשה. אך גם כשאנחנו פועלים בניגוד לנטייה הטבעית שלנו - אנחנו מרגישים את זה... (כשאמא מבקשת ממני עזרה, ואין לי כוח לעזור לה, בדרך כלל ארגיש חוסר נעימות).

3. סיכום

הקב"ה ברא את האדם כך שהוא יודע להבחין בין רע לטוב, ושבאופן טבעי, גם בלי שיגידו לו (ואפילו כשאומרים לו לעשות ההיפך!), הוא רוצה לעשות טוב, כלומר, להתנהג בדרך ארץ. בכל המשימות ראינו שהחניכים רוצים באופן טבעי לפעול בדרך ארץ, בצורה מוסרית. יכול להיות שהיו חילוקי דעות מהי ההתנהגות המוסרית, אבל כולם בחרו את המוסרי בעיניהם, לפחות. האדם בבסיסו הוא טוב!

בסיום הפעולה:

לקראת המתודה בפעולה הבאה, מסבירים לחניכים מעט על חשיבות הכושר הגופני: תרומה לבריאות, חיזוק השרירים, סיפוק אנרגיות. מספרים להם שבמשך השבוע הקבוצה מכרזה על מבצע לשיפור הכושר הגופני. לרגל המבצע, כל חניך יקבל פתק (נספח 4) עם משימה שעליו לבצע עד הפעולה הבאה. כשליש מהחניכים מקבלים את פתק א', וכל השאר מקבלים את הפתקים האחרים.

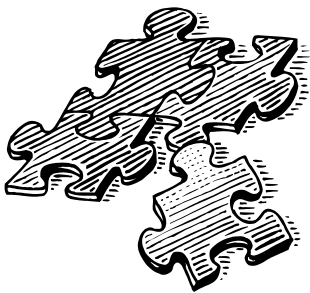
כללי המשחק...

1. לא יותר משני חניכים אוספים את החלקים מהמדריכים.

2. אסור לחניכים שאוספים את החלקים להעביר את החלקים לקבוצה, אלא צריכים להסתובב איתם שני חניכים אחרים, שתפקידם לקחת את החלקים מהאוספים ולהעביר אותם לקבוצה.

3. לחניך אחד בלבד מותר להרכיב את הפאזל, ובעיניים עצומות.

4. שני חניכים בלבד מכוונים את המרכיב היכן להניח את החלקים.

באמצע המבחן בחשבון, משה, שיושב לידך בכתה, ביקש ממך להעתיק את התשובה לשאלה 3. אתה יודע שמשה לא למד למבחן, ושאלו הוא ייכשל גם במבחן הזה, ההורים שלו ייקחו לו את האופניים.

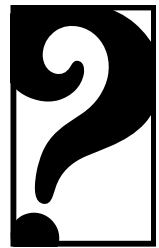
פתרונות: לגלות לו את התשובה / לא לגלות לו את התשובה

אחותך, יפית, מאוד לא אוהבת שלוקחים לה דברים בלי רשות. אתמול היא השאילה לך, רק לקצת זמן, את המכתביות המיוחדות שלה. היום, אחרי הלימודים, שרה - חברה טובה מהכיתה - באה אלייך הביתה. שיחקתן בחדר, ופתאום שרה ראתה את המכתביות של יפית. היא מתחננת אלייך שתשאילי לה אותן - רק עד מחר בבוקר. יפית לא בבית...

פתרונות: לתת לשרה את המכתביות של יפית / לא לתת לשרה את המכתביות של יפית

סבתא רבקה מגיעה היום לביקור. אתה יודע שמאוד חשוב לסבתא שכשהיא מגיעה כל הנכדים יהיו בבית. היא לא יכולה להגיע אליכם הרבה, וכל ביקור חשוב לה מאוד. היום בבית הספר, שגיא סיפר לך שחברים מהקיבוץ ביקשו ממשפחתו לשמור על הכלב שלהם ליום אחד, והציע לך לבוא אליו לשחק עם הכלב. תמיד חלמת שיהיה לך כלב, אבל אמא לא מרשה להביא אחד הביתה. מחר הכלב חוזר לקיבוץ, ולא תהיה עוד הזדמנות.

פתרונות: לחזור הביתה בשביל סבתא / ללכת לשחק עם הכלב אצל שגיא

הגעת הביתה מבית הספר לפני כולם. כשנכנסת, גילית על רצפת המטבח כתם גדול של מיץ, שנשפך, ככל הנראה, בבוקר. היה יום מעייף בבית הספר - טורניר כדורגל, מורה אחת צעקה עליך... הדבר האחרון שאתה רוצה לעשות עכשיו זה לנקות. אבל מצד שני - אמא תצטער.

פתרונות: לנקות את המיץ / לא לנקות את המיץ

עליך לשפר במשך השבוע הקרוב את כושרך האיפני.	עליך לשפר במשך השבוע הקרוב את כושרך האיפני.	עליך לשפר במשך השבוע הקרוב את כושרך האיפני.	עליך לשפר במשך השבוע הקרוב את כושרך האיפני.
עליך לשפר במשך השבוע הקרוב את כושרך האיפני.	עליך לשפר במשך השבוע הקרוב את כושרך האיפני.	עליך לשפר במשך השבוע הקרוב את כושרך האיפני.	עליך לשפר במשך השבוע הקרוב את כושרך האיפני.

פתקים אחרים:

עליך לכוף במשך זקנה כל יום.	עליך לעסוג חמש כפיסות בזמן ביום.	עליך לעסוג חמש כפיסות בזמן ביום.	עליך לעסוג חמש כפיסות בזמן ביום.
עליך לקפוץ עם ראש אחת עשרים (חמש פעמים).	עליך לקפוץ עם ראש אחת עשרים (חמש פעמים).	עליך לכוף במשך זקנה כל יום.	עליך לכוף במשך זקנה כל יום.
עליך לעסוג שלושים (חמש עשירי מדבציה).	עליך לעסוג שלושים (חמש עשירי מדבציה).	עליך לעסוג שלושים (חמש עשירי מדבציה).	עליך לקפוץ עם ראש אחת עשרים (חמש פעמים).
עליך לעסוג שלושה גלגלים ביום.	עליך לעסוג שלושה גלגלים ביום.	עליך לעסוג שלושה גלגלים ביום.	עליך לעסוג שלושה גלגלים ביום.

דרך ארץ קדמה לתורה (ב')

מטרת הפעולה

הצגת תפקיד התורה בשמירה על דרך ארץ ובקידומה: התורה נותנת לנו כללים שמסייעים לנו לשמור על דרך ארץ נכונה, גם כאשר המוסר הטבעי שלנו נפגע או נשחק.

מבנה הפעולה

1. התורה דוחפת אותנו להמשיך לנהוג על פי המוסר הטבעי שלנו גם כשלא מתחשק לנו.
2. התורה משמשת כמצפן למצפון, ומכוונת את המוסר הטבעי שלנו כשאנחנו מגיעים למצב מורכב מהרגיל.
3. התורה עוזרת לנו להגדיר התנהגות שאינה דרך ארץ, ומכוונת אותנו כיצד לתקן אותה.
4. סיכום

מהלך הפעולה

1. התורה דוחפת אותנו להמשיך לנהוג על פי המוסר הטבעי שלנו גם כשלא מתחשק לנו.

מזכירים לחניכים את הפתקים שהם קיבלו בסוף הפעולה הקודמת (הפעולה הראשונה: "דרך ארץ", נספח 4). שואלים את החניכים האם הם התמידו בביצוע המשימה. מבקשים מחניכים אחדים לספר מה הייתה המשימה שהם קיבלו, ומדוע הם ביצעו או לא ביצעו אותה. חניכים שקיבלו את הפתק הראשון, יעלו טענות כמו "לא הבנתי מה אני אמור לעשות..." או "ביצעתי! מספיק שהלכתי לבית הספר ברגל - זה כבר שיפור!".

מדברים עם החניכים על כך שלכולם הייתה אותה מטרה: לשפר את כושרם הגופני. אך גם אם כולם באמת הבינו את חשיבות המשימה ורצו לבצע אותה, כאשר היא נשארה בגדר רעיון כללי (לשפר את הכושר הגופני), היה קל יותר גם לבצע אותה בצורה כללית - לחפף, להתעלם כשבא להם... אבל כאשר המטרה הוגדרה בדברים מעשיים מדויקים, היא הייתה ברורה יותר, ולכן גם הגיונית יותר לביצוע. מסקנה: כשאנחנו יודעים מה עלינו לעשות אבל רק באופן כללי, יכול להיות שנרצה לבצע אבל יהיה לנו קשה יותר להתמיד, מאשר אם היו אומרים לנו איך בדיוק עלינו לבצע אותה.

2. התורה משמשת כמצפן למצפון שמכוונת את המוסר הטבעי שלנו כשאנחנו מגיעים למצב מורכב מהרגיל.

מחלקים את הקבוצה לשניים, ומשחקים משחק מסלול (נספח 1): תחרות בין שתי הקבוצות. נותנים לחניכים את לוח המשחק, חיילים וקובייה, ומגדירים את המטרה: "לנצח". אם החניכים שואלים מהן הוראות המשחק, מסרבים לענות להם ("לא יודע, תתחילו לשחק"). מן הסתם, החניכים יתחילו לשחק על פי הנורמות המקובלות: כל קבוצה זורקת את הקובייה בתורה, מתקדמת וכו'. הם ימשיכו כך עד שיגיעו לסמל הראשון, שם הם יעצרו וישאלו מה עליהם לעשות. שוב, מסרבים לענות להם. החניכים יצטרכו להחליט בעצמם. ממשיכים לשחק עד שהחניכים מתחילים להתייאש, ואז מודיעים: מעכשיו יש הוראות.

הוראות המשחק:

כאשר מגיעים לסמל בלוח, החניכים מקבלים משימה. הקבוצה המנצחת במשימה מתקדמת שלושה צעדים, המפסידה נשארת במקום.

המשימות:

חולצת תנועה: כל קבוצה צריכה להשיג כמה שיותר חתימות מלובשי חולצת תנועה.
כדור: כל קבוצה מסתדרת בטור, ועליה להעביר כמה שיותר מהר כדור בטור מעל לראש, וחזרה בין הרגליים.
ספירלה: תופסת.

לאחר המשחק, דנים עליו עם החניכים: בהתחלה, כשלא ניתנו הוראות למשחק, החניכים השתמשו בידע הבסיסי, הטבעי שיש להם לגבי משחקי מסלול: המטרה היא להגיע ראשונים לסוף, משתמשים בקובייה, בחיילים - ומתקדמים. הבעיות התעוררו כשהגענו למצב לא מוכר (הסמלים). בלי הוראות מדויקות מהמדריך, היה קשה להתקדם.

3. התורה עוזרת לנו להגדיר התנהגות שאינה דרך ארץ, ומכוונת אותנו כיצד לתקן אותה.

מספרים לחניכים על המיקרוגל החדש שקניתם לבית. המיקרוגל יפה וטוב, אבל יש בעיה אחת: שכחו לתת לכם חוברת הוראות. מבקשים מהחניכים לעזור לכם להבין איך משתמשים במיקרוגל. מראים להם ציור של המיקרוגל (נספח מס' 2), ומבקשים מהם לנסות להסביר. הם בטח ימצאו בקלות את כפתור ההפעלה ועוד קצת, אבל יסתבכו במה שמעבר לכך (לשאל אותם: "אבל רגע, איך אני מאריך את הזמן? ואיך מגביהם את הטמפרטורה?"). מסקנה: חסר ספר הוראות. יש כמה כללים בסיסיים שאנחנו יכולים להבין לבד, אבל יש גם הרבה שאנחנו לא, או שאנחנו רק יכולים לנחש. אם רוצים לדעת איך להפעיל את המכשיר בצורה נכונה ובטוחה, צריך ספר הוראות.

4. סיכום

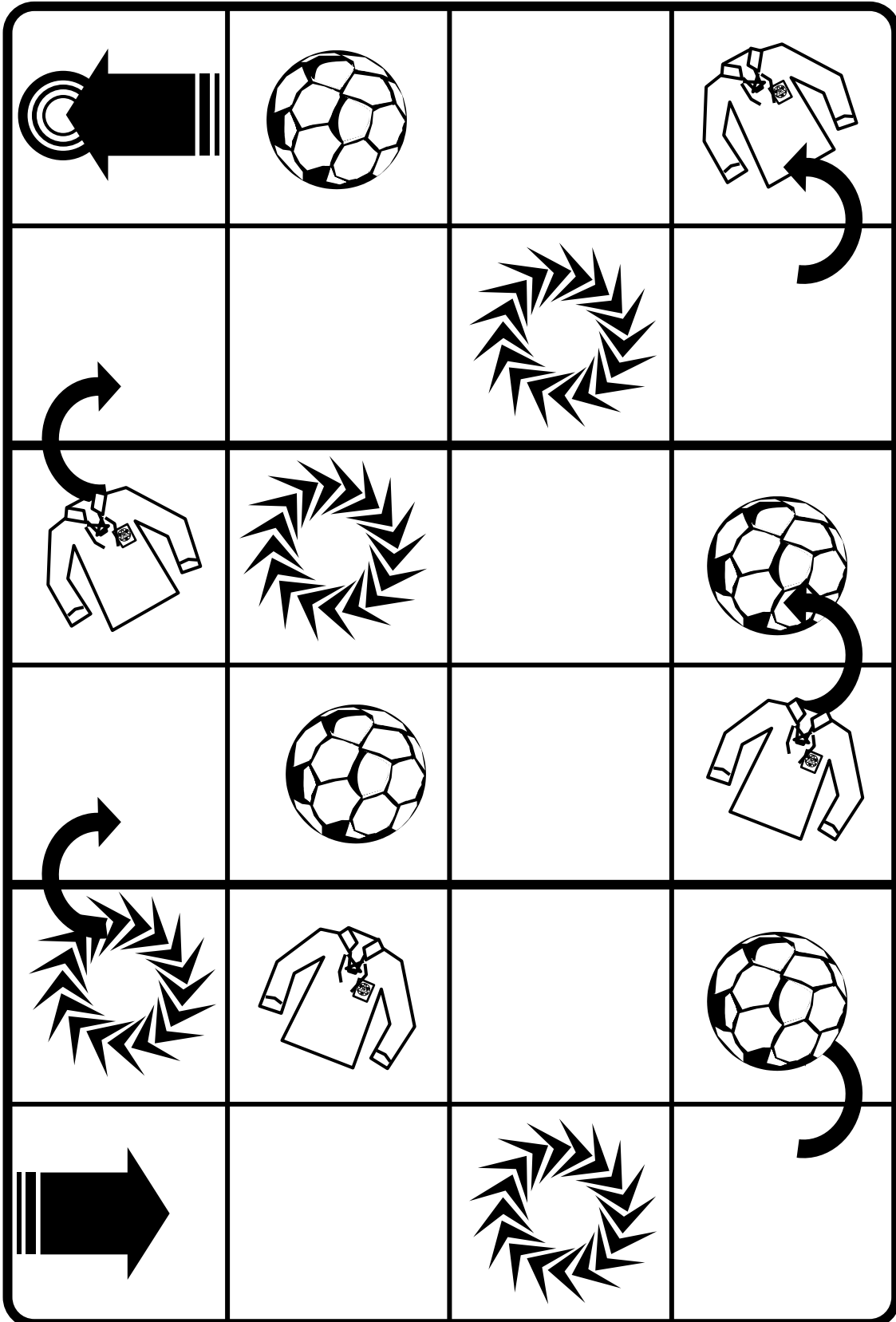
בפעולה הקודמת דיברנו על דרך ארץ ועל הטבעיות שלה אצל האדם. אך ראינו גם שלפעמים יש חילוקי דעות, מצבים שבהם אנחנו לא בטוחים מה תהיה ההתנהגות המוסרית והמתאימה. הקב"ה אכן ברא אותנו טובים בטבענו. אולם כדי לעזור לנו לשמור על הטוב הזה, ואף להעלות אותו, הוא נתן לנו כלי: התורה.

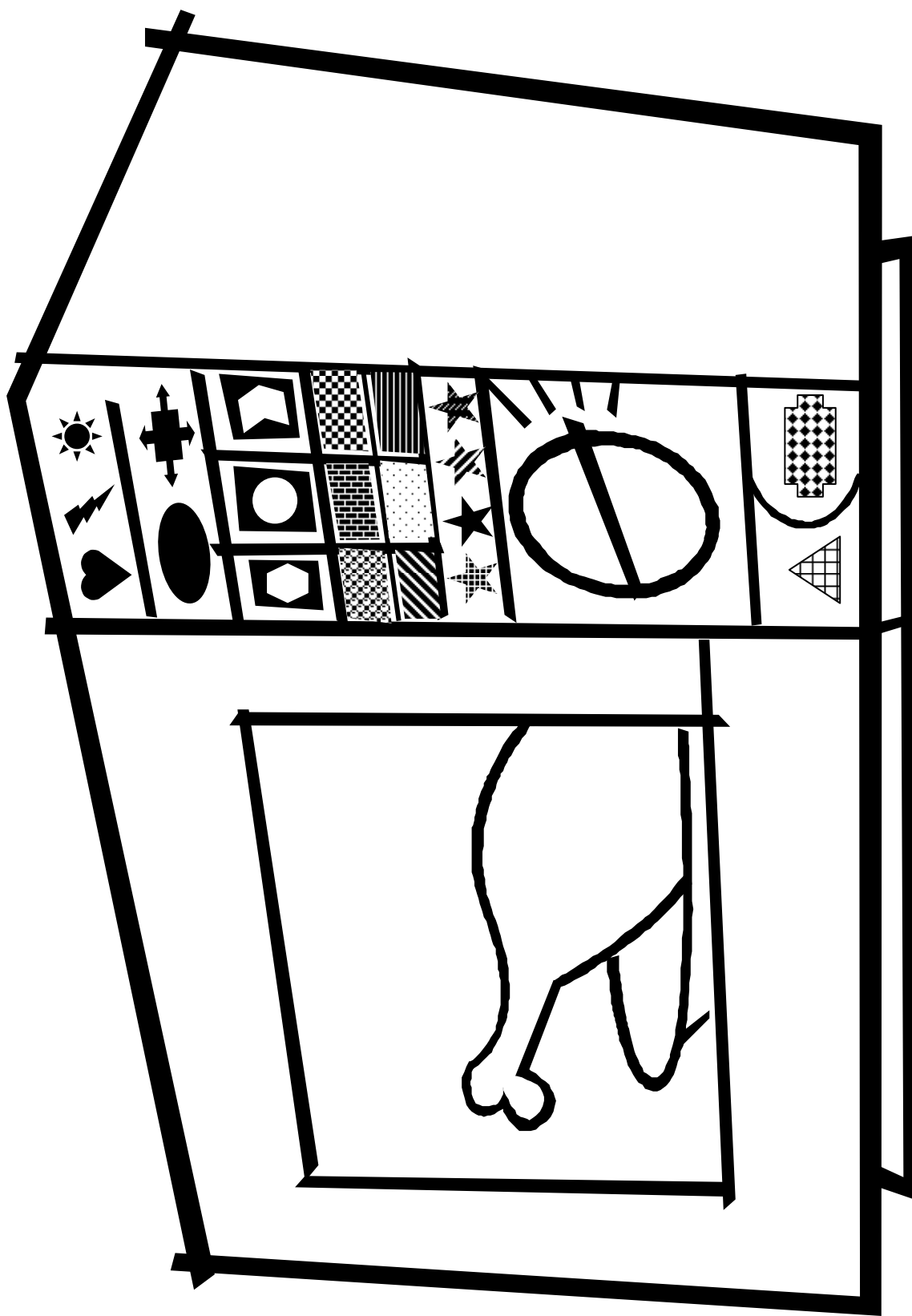
שואלים את החניכים: איך יכולה התורה לעזור לנו לשמור על הנטייה הטבעית שלנו? עוברים איתם על המתודות מהפעולה, ונותנים דוגמאות למצוות מתאימות:

1. התורה דוחפת אותנו להמשיך לנהוג על פי המוסר הטבעי שלנו גם כשלא מתחשק לנו. משימות הכושר הגופני: ראינו שיותר קל לנו להתמיד ולבצע משימה (גם אם היא חשובה לנו), אם נותנים לנו הוראות מדויקות ומדידות ("לעשות חמש כפיפות בטן ביום" - מאוד פשוט לבדוק אם ביצענו את המשימה או לא, לעומת "שפר את כושרך הגופני", שהיא הוראה כללית ולא ברורה, ואי אפשר לבדוק אם אכן ביצענו אותה). מצוות: צדקה. באופן טבעי, כשאנחנו רואים אדם עני, נרחם עליו וניתן לו כסף. אבל לפעמים לא בא לנו, או שראינו כבר הרבה עניים והרגש נשחק... ההלכה מגדירה: צריך לתת לכל הפחות כמות מסוימת של צדקה בכל חודש (מעשר), בין אם מתחשק לי, ובין אם לא. כך קל יותר לוודא שאנחנו באמת מקיימים את מצוות הצדקה.

2. התורה משמשת כמצפן למצפון, ומכוונת את המוסר הטבעי שלנו כאשר אנחנו מגיעים למצב מורכב מהרגיל. משחק המסלול: ראינו במשחק שבמצבים בסיסיים, יומיומיים, אנחנו בדרך כלל יודעים להסתדר לבד. אולם כאשר אנחנו מגיעים למצב מורכב יותר ולא מוכר, צריך מישהו שיגיד לנו מה לעשות. מצוות: יובל, הלואה ללא ריבית, איסור הלנת שכר... המצוות האלו נראות לנו לא רלוונטיות לגבינו: מי מאתנו נותן משכורת לפועלים שלו או משחרר עבדים? אלא, שהתורה מכסה בכוונה את כל שטחי החיים, ולא רק את הנקודות הנוגעות לאדם הממוצע. כך, בכל מצב שנגיע אליו, מורכב ככל שיהיה - נמצא מצווה שמכוונת אותנו כיצד לנהוג. במקרים מורכבים יותר, או כשאנחנו מבינים את ההלכה הכתובה, התורה מפנה אותנו להיעזר ברב או בתלמיד חכם, שלמד את התורה לעומק, ויכול לכוון אותנו איך לנהוג.

3. התורה עוזרת לנו להגדיר התנהגות שאינה דרך ארץ, ומכוונת אותנו כיצד לתקן אותה. המיקרוגל: ראינו שאנחנו יודעים להשתמש במיקרוגל באופן סביר ברוב המצבים. אולם יש במיקרוגל מצבים שונים, המאפשרים שימוש נכון ומתאים יותר לסוגי המזון השונים. במצבים הללו נדע להשתמש רק בעזרת ספר הוראות. מצוות: הלכות לשון הרע. אנחנו יודעים באופן טבעי שלדבר לשון הרע זה לא טוב, אבל יש פרטים מסוימים שאנחנו שוכחים או שאיננו מודעים אליהם. הלכות לשון הרע עוזרות לנו להגדיר אותם, וגם מכוונות אותנו איך לדבר בצורה נקייה, ולא רק איך להימנע מדיבורים מיותרים או מזיקים.

דרך ארץ קדמה לתורה (ג')

מטרת הפעולה

דיון על היחס שבין דרך ארץ לתורה: קיום התורה אינו אמיתי בלי הבסיס של דרך ארץ.

מבנה הפעולה

1. סקירת המערך

2. על מנת לקיים את התורה והמצוות יש צורך בבסיס של דרך ארץ.

3. התורה מציבה לנו דרישות בכל תחומי החיים.

4. סיכום

מהלך הפעולה

1. סקירת המערך

בפעולות הקודמות דיברנו על המושג "דרך ארץ" - משמעותו, טבעיותו אצל האדם וכו'. דיברנו על כך שהתורה עוזרת לקדם, לפתח ולשמר את דרך הארץ - "אם אין תורה, אין דרך ארץ" (אבות ג, יז). היום נציג את הצד השני: "אם אין דרך ארץ, אין תורה", ואף יותר מזה: "דרך ארץ קדמה לתורה". כלומר, דרך ארץ היא הבסיס לתורה.

"אמר ר' ישמעאל בר נחמן: עשרים ושישה דורות קדמה דרך ארץ את התורה"

(מדרש רבה, ויקרא)

הקב"ה נתן לנו את התורה לאחר שהעולם כבר היה קיים ושישה דורות (התורה ניתנה בשנת בית"מ"ח לבריאת העולם). כלומר, במשך 2488 השנים שקדמו למתן תורה, ההתנהגות המוסרית בעולם נבעה מדרך ארץ, כלומר מהנטייה הטבעית של האדם לטוב.

☞ מדוע חיכה הקב"ה כל כך הרבה זמן, ולא נתן את התורה מיד עם בריאת העולם?

2. על מנת לקיים את התורה והמצוות יש צורך בבסיס של דרך ארץ.

מטילים על החניכים שתי משימות לביצוע. המשימות מובילות לדיון ולהבנה שעל מנת לבצע משימה על הצד הטוב ביותר, דרושים ידע והבנה מוקדמים בתחום (על מנת לקיים את התורה בצורה אמיתית, אנו נזקקים לבסיס: לדרך ארץ).

אפשר לחלק את החניכים לקבוצות. על החניכים לבצע את המשימות בעצמם, בלי עזרת המדריך. נותנים להם דפי הוראות, ולא עונים על שאלות נוספות.

נותנים לחניכים דף הוראות להכנת כוס תה (נספח 1). לא מספרים לחניכים מהו התוצר שיקבלו אם ימלאו אחר ההוראות. ההוראות כתובות במושגים שאינם מוכרים לחניכים, ולכן, כאשר הם יקראו אותן, הם יטענו שהם אינם מסוגלים לבצע את המשימה כי המושגים אינם מובנים להם.

נותנים לחניכים דף הוראות להכנת כדורי שוקולד (נספח 2), ואת החומרים הדרושים להכנתם. גם במשימה זו לא מספרים להם מהו התוצר שיקבלו. אולם כאן, ההוראות מובאות מתחום שמוכר להם, ולכן הם יוכלו למלא אותן בקלות.

לאחר ביצוע המשימות, דנים עם החניכים על ההבדל ביניהן. שתי המשימות פשוטות, לכאורה: הכנת כוס תה, הכנת כדורי שוקולד, אולם ההבדל בדרגת הקושי בביצוע המשימות נגרם כתוצאה מניסוח ההוראות. ההוראות להכנת התה נכתבו במושגים כימיים - תחום שאינו מוכר לחניכים, ואילו ההוראות להכנת כדורי השוקולד נכתבו במושגים המוכרים לכולם מהמטבח בבית. כלומר, כאשר אנו נדרשים לבצע משימה, גם אם ניתנות לנו הוראות מדויקות וברורות כיצד לבצע אותה - יש צורך בידע מוקדם (במקרה הזה, בכימיה ובבישול) על מנת להבין את ההוראות.

משווים זאת ליחס שבין תורה לדרך ארץ: הקב"ה דורש מאתנו להיות אנשים טובים, לקדש את שמו בעולם. הוא נתן לנו ספר הכולל בתוכו הוראות מדויקות כיצד לעשות זאת: התורה. אולם אנו זקוקים לבסיס, לידע מוקדם, על מנת למלא אחר הוראות התורה בשלמות, וזוהי דרך ארץ. אנו מצויים בתורה לכבד את הורינו, אך על מנת למלא את הציווי בשלמות, אנו נזקקים לדרך ארץ: מתוך הדרך ארץ הטבעית לנו אנו מבינים כי כיבוד הורים משמעו לשמור על השקט כשהם נחים, להציע עזרה כשהם צריכים וכדומה.

3. התורה מציבה לנו דרישות בכל תחומי החיים.

בשלב זה נשווה בין התורה לבין חכמות אחרות, על מנת להגיע להבנה שהתורה מציבה לנו דרישות בכל תחומי החיים, ולא רק בקיום מצוות בסיסי.

מניחים על הרצפה כרזה: "זמר" (נספח 3). מבקשים מהחניכים להגדיר מאפיינים של זמר טוב (קול ערב, יכולת הופעה, כריזמה). כותבים כל מאפיין על שלט, ומניחים את השלטים מתחת לכותרת. (אפשר להחליף את הזמר בכדורגל, למשל, אם זה קרוב יותר לחניכים).

שואלים את החניכים:

יש לנו כלב בבית. בכל פעם שאמא מבקשת ממני לטייל איתו אני מתעצבן ומסרב.

☉ האם אני עדיין יכול להיות זמר טוב?

מניחים על הרצפה כרזה נוספת: "יהודי" (נספח 4). מבקשים מהחניכים להגדיר מאפיינים של יהודי טוב (שבת, כשרות, חסד, אמונה בה', וכו'). כותבים כל מאפיין על שלט, ומניחים את השלטים מתחת לכותרת. מציגים שוב את השאלה:

יש לנו כלב בבית. בכל פעם שאמא מבקשת ממני לטייל איתו אני מתעצבן ומסרב.

☉ האם אני עדיין יכול להיות יהודי טוב?

מקיימים עם החניכים דיון:

☉ מה ההבדל בין הדרישות מזמר טוב לבין הדרישות מיהודי טוב?

הדרישות מזמר הן ספציפיות לתחום השירה בחייו, כל תחום אחר אינו לא קשור לזה. הוא יכול להתנהג איך שמתחשק לו, וכל עוד הוא שומר על רשימת תנאים מסויימים מאוד - הוא יישאר זמר טוב. חוסר הנכונות שלו לטייל עם הכלב בבית אינו משפיע על יכולותיו כזמר. לעומת זאת, דרישות הקב"ה מיהודי כוללות בתוכן את כל תחומי החיים. אפשר, מבחינה טכנית, לקיים את ההלכה הכתובה בלי דרך ארץ. אך זהו קיום מצומצם מאוד, שאינו שלם ואמיתי (קשה לומר על אדם שומר שבת שלא מתייחס בכבוד לסובבים אותו, שהוא יהודי טוב...).

מקריאים לחניכים את הפסוק:

"הַגִּיד לְךָ אָדָם מַה טוֹב וּמָה ה' דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ, כִּי אִם עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְאַהֲבַת חֶסֶד וְהִצַּנֵּעַ לְכַת עִם אֱלֹהֶיךָ"

(מיכה ו, ח)

בפסוק זה מוצגות מספר דרישות של הקב"ה מהאדם: עשיית משפט (צדק), אהבת חסד ועבודת ה' מתוך צניעות. מניחים על הרצפה כרזה: "חסד" (נספח 5). מבקשים מהחניכים לתת דוגמאות למצוות מתחום החסד (צדקה, מעשר, תמיכה באלמנות, גרים ויתומים, וכו').

שואלים את החניכים מה ההבדל בין מצוות חסד לבין אהבת חסד.
הקב"ה לא רוצה שנקיים רק את הכללים הטכניים של עשיית חסד. הוא דורש מאתנו לזכור שיש מאחוריהם רוח. לא רק לקיים את החסד: לתת צדקה, לפנות מקום לזקנה באוטובוס... אלא לאהוב את החסד. כאשר אהבים חסד, כאשר החסד אינו מהווה בעבורנו רשימת כללים אלא עולם ערכים מוסרי - קיום התורה שלנו יהיה רחב ואמיתי הרבה יותר.
דרך ארץ היא, בעצם, אהבת החסד. התנהגות טבעית מוסרית. עשיית חסד לא כי כך נאמר לנו לעשות, אלא מטבענו, כי אנחנו שואפים לטוב.

4. סיכום

בפעולות הקודמות דיברנו על כך שדרך ארץ היא אמנם טבעית לאדם, אך יש צורך בתורה שתפתח ותשמר אותה. ואכן, קיום המצוות לפרטיהן הוא חשוב מאוד - לא נוכל לטעון שמכיוון שמטבענו אנחנו שואפים לטוב, אין זה משנה אם נקיים את המצוות בדיוק כפי שהן כתובות או שנשנה אותן קצת. הקב"ה נתן לעם ישראל את התורה, וזו חובתנו לקיים אותה ככתבה וכלשונה. אולם חשוב לזכור גם את הצד השני: דרך ארץ קדמה לתורה. לפני שהקב"ה נתן לעם ישראל את התורה, הוא נתן לאדם משהו אחר: נטייה טבעית לטוב, דרך ארץ. לעתים, קל יותר "להיתפס" לכללים היבשים. לקיים את המצוות בראש קטן: מה שכתוב - נקיים, מה שלא כתוב - נעשה איך שמתחשק לנו, אבל הקב"ה דורש מאתנו יותר מזה: "אהבת חסד", ולא רק "חסד".
דרך ארץ קדמה לתורה לא מבחינת החשיבות או מבחינת סדר העדיפויות, אלא מבחינת הסדר הכרונולוגי - דרך ארץ היא הבסיס לתורה, בלעדיה התורה לא אמיתית.

כדי להבהיר את הנקודה הזאת, נותנים לחניכים לפתור חידה: מעמידים ארבעה חניכים בארבעה קודקודים של ריבוע. מעמידים חניך נוסף ליד אחד הקודקודים, מחוץ לריבוע. ארבעת החניכים בקודקודי הריבוע הם ארבעה עמודים. החניך החמישי הוא כלב, שהרצועה שלו היא באורך מספיק להקפת ארבעת העמודים פעם אחת (נספח 6).
החידה: כדי לקבל את האוכל שלו, הכלב צריך להקיף את ארבעת העמודים פעמיים. איך יעשה זאת? (אסור להוריד את הרצועה, והוא צריך להקיף את ארבעת העמודים מבחוץ, לא לחתוך דרך הריבוע).
הפתרון: הכלב יכול להקיף את העמודים פעם אחת, ובפעם השנייה לחזור לעמדתו המקורית.

אפשר לשמוע את החידה, ולהחליט שאין לה פתרון: אורך הרצועה אינו מאפשר שתי הקפות. ואפשר לבוא בגישה אחרת, בראש גדול, ולהבין שהפתרון צריך להיות קצת יותר יצירתי. כך גם בקיום התורה. אפשר להסתכל על המצוות, ולומר: זה מה שכתוב אז זה מה שאעשה! אני לא מחויב להשקיע מעבר למה שכתוב! או שאפשר לחשוב בראש גדול, ולהבין שקיום המצוות צריך להתבסס על דרך ארץ, ולכן אקיים אותן בצורה התואמת את הדרך ארץ הטבעית שלי (כמובן שלא לשנות את כללי ההלכה לפי מה שנראה לי יותר נכון, אלא לקיים אותה ככתבה וכלשונה - מתוך כבוד לזולת ואהבת הבריות).

אפשר לספר על דוד המלך: דוד היה המלך השני של עם ישראל. במשך מלכותו הוא הנהיג את העם במלחמות רבות נגד אויביו. כל מעשיו נבעו מאהבה גדולה לה' ולתורה, והוא שאף להקים את היכל ה' - את בית המקדש. אבל הקב"ה אסר עליו להגשים את שאיפתו:

"לֹא תִבְנֶה בַּיִת לַשְּׁמַיִם בְּיַד אִישׁ אֶלֶּם רַב־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִבְנֶה בַּיִת לַשְּׁמַיִם" (דברי הימים א, כב, ח)

דוד לא יבנה את בית המקדש בגלל המלחמות שהנהיג, אף על פי שהן היו לשם שמים, על מנת להגן על עם ישראל! דוד אמנם קיים את רצון ה', אך המלחמה סותרת את הדרך ארץ. ולכן, את בית המקדש הוא אינו יכול לבנות.

על מנת להעלות את הרעיונות מהמערך לפסים מעשיים, מחלקים לחניכים דפים ועפרונות ומבקשים מהם לכתוב, כל אחד לעצמו, איך הוא יכול להגשים בחייו את הרעיון ש"דרך ארץ קדמה לתורה". אפשר גם לערוך דיון קבוצתי: איך נוכל לקיים את העקרונות הזה במסגרת הקבוצה או הסניף.

כדאי לתת דוגמאות:

- Ⓒ ביקור חולים: כשהחבר שלי חולה, אני יכול לקפוץ אליו לרבע שעה, ולחזור הביתה - וקיימתי את המצווה, או שאני יכול להביא איתי כיבוד, ולהשלים לו את מה שלמדנו בכיתה, למסור דרישת שלום מהחברים, וכו'.
- Ⓒ השבת אבידה: אם מצאתי מטרייה ברחוב ליד הבית, אני יכול לשאול את השכן אם הוא יודע למי זה שייך. אם הוא לא יודע - אני יכול לשמור אותה אצלי עד שיבקשו אותה ממני, ובזה קיימתי את המצווה, או שאני יכול לתלות שלטים בכל הרחוב, לשאול את כל החברים, ואולי אפילו לפרסם הודעה בעלון השכונתי.
- Ⓒ לשון הרע: אם החברים שלי מדברים לשון הרע, אני יכול לשתוק או להתעלם, וכך לא להשתתף בעבירה, או שאני יכול להעיר להם בעדינות, לנסות לשנות נושא, אולי לדבר איתם על חשיבות שמירת הלשון בהזדמנות אחרת, וכדומה (כמובן שלא להעיר בצורה פוגעת או באופן שיגרום להם לכעוס עלי. צריך חכמה ועדינות!).

נספח 1

הוראות הכנה:

1. גאסן מיכע זכ- מי"ם של חומר H_2O צליידי הגרכבוג חוּבן עם חומר פחמאני.
2. הניאן אג ה- H_2O לנקודג הרגיחה שלו כ- $100^{\circ}C$ זלזוס.
3. הוסיפו לחומר הרגוח כ- גרם סוכרוז, לקראז או פרוקראז.
4. אלשו בחומר עלים מיזשים צאופים זמשח סידי לכן, זמשן מספר זקוג.
5. ניגן לקחג עלים מזמה הרויזוש, הל, היזיקוס ועוד.

שגו זחנאה!

נספח 2

הוראות הכנה:

1. פוררו גרם זיסקוויים לוגן קערה גיזאה.
2. הוסיפו כפוג סוכר, וי כפוג קראו.
3. חגכו גרם מריגרינה לקודיג קאנוג והכניסו לוגן הקערה.
4. לושו מעל אג המריגרינה עם החומרים זקערה.
5. הוסיפו למערוזג כפוג חלב וכפיג גמזיג וניי.
6. לושו עז לקבלג זקן קי.
7. זרו מהזקן כזורים קאים.

זגיזאנו!

זמר

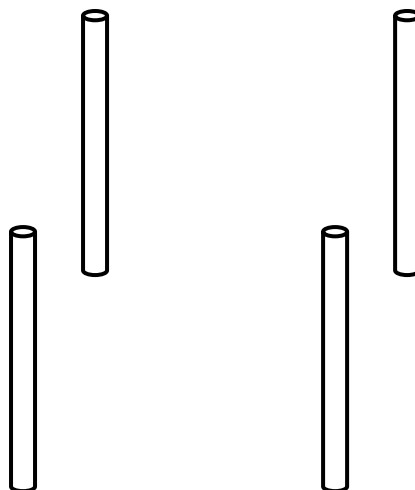
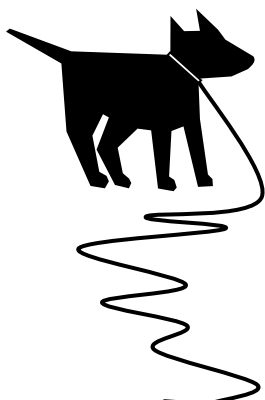
יהודי

חסד

כדי לקבל את האוכל שלו, הכלב צריך להקיף את ארבעת העמודים פעמיים. איך יעשה זאת? (אסור להוריד את הרצועה, והוא צריך להקיף את ארבעת העמודים מבחוץ, לא לחתוך דרך הריבוע).

"יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ"

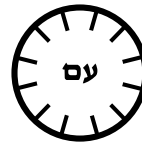
אז בפיוסוק בתורה עם לאי תמואי בחיים

תורה

עם

דרך

ארץ

חז"ל אומרים כי אילו לא ניתנה תורה היינו למדים דרך ארץ מן החיות. ובאמת, כשאנו מסתכלים החוצה, אנו רואים כי יש סדר בהתנהגות הטבעית. אך האם זהו אותו סדר שלנו? האם דרך הארץ שלנו היא רק טבעית? איך היא קשורה לתורה, ומהו הקשר בין ההתנהגות היומיומית שלנו לבין רצון ה'. בעצם כל הדברים האלו קשורים, אבל אנחנו צריכים להעמיק אל תוך עצמנו כדי לגלות את ההקשרים האלו.

תורה עם דרך ארץ (א')

מטרת הפעולה

החניכים ירגישו כי דרך ארץ היא דבר בסיסי שיש לכל אדם.

מבנה הפעולה

1. דרך ארץ טבועה באדם.
2. מהי דרך ארץ?
3. העולם כחברה והאדם כפרט שלמים כאשר יש דרך ארץ.
4. הרצון שלנו לנהוג בדרך ארץ

מהלך הפעולה

1. דרך ארץ טבועה באדם.

כל חניך מקבל שלושה פתקים בצבעים שונים. מציגים לחניכים דילמות (נספח 1) ונותנים שלוש אפשרויות לתגובה או לצורת התנהגות. כל חניך ירים פתק מה הוא היה עושה (כל צבע מייצג תשובה אחרת).

לאחר הצגת הדילמות נשאל את החניכים מדוע הם אינם גונבים, משקרים או מעתיקים במבחן. אנחנו לא מסתפקים בתשובה "ככה כתוב בתורה" וכדומה, אלא רוצים להגיע לכך שבכל אדם טבוע מוסר. האדם מעצם ברייתו הוא מוסרי. לכן, שואלים את החניכים שאלות כמו: "אם לא הייתה תורה, הייתם מסוגלים לרצוח? הייתם מסוגלים לגנוב?" כלומר, לא רק התורה היא זו שגורמת לנו להתנהג בדרך ארץ, בצורה מוסרית. עוד לפני הרובד של התורה, קיים בנו מוסר טבעי.

2. מהי דרך ארץ?

בוחרים חמישה חניכים. ארבעה חניכים מקבלים כתר שעליו כתוב שם של חיה (לדוגמה: כלב, צפרדע, חמור, חתול) והחניך החמישי מקבל כתר שעליו כתוב הביטוי 'בן אדם'. נציג לחניכים כל מיני תכונות המביעות דרך ארץ. החניכים יחלקו סוכריות טופי, פתקים או כל דבר אחר לחניך שמייצג את מי שהתכונה הזו קיימת בו, ושאלנו מצפים ממנו לנהוג על פיה. התכונות:

◀ עזרה לזולת	◀ יושר	◀ כיבוד הורים
◀ שמחה בחלקך	◀ כבוד	◀ איכפתיות

נראה שאנחנו מצפים מהאדם שינהג בדרך ארץ - בגלל תכונות מסוימות ובסיסיות הקיימות בו, לעומת החיות שמחן אנחנו לא מצפים שינהגו על פי תכונות אלו.

צריך להדגיש שיכול להיות שיש תכונה אחת או שתיים שהייתי "מצפה" מחיה לנהוג לפיה, אך כל התכונות יחד כהתנהגות מוסרית - מצופות רק מבני אדם. כלומר, יש בנו משהו ששונה משאר בעלי החיים, שבגללו ניתן לצפות מאיתנו להתנהג בצורה מסוימת. ל"משהו" הזה קוראים דרך ארץ.

מהי דרך ארץ?

"דרך ארץ היא ההתנהגות הבסיסית והאנושית ביותר של כל בן אנוש. המוסריות, הדאגה לזולת, האכפתיות החברתית והכבוד שבין אדם לזולתו - הם הבסיס לדרך ארץ שקדמה לתורה". (ב. פרינץ)

3. העולם כחברה והאדם כפרט שלמים כאשר יש דרך ארץ.

מניחים על הרצפה כחמישים כוסות חד פעמיות הפוכות ומספרים לחניכים סיפור (נספח 2). בכל פעם שגיבור הסיפור מתנהג שלא בדרך ארץ נדרוך על כוס חד פעמית אחת, עד שכל הכוסות המפוזרות יתכווצו. נסביר לחניכים שחוץ מזה שההתנהגות שלא בדרך ארץ פוגעת בסביבה שלנו (אם מישהו גונב - יהיה חסר משהו לחבר שלו, מי שרוצח - לוקח חיים של מישהו אחר, מי שמתייחס לא יפה - מעליב חבר שלו וכו'), ההתנהגות הזאת פוגעת גם בעצמנו. האדם הוא טוב מיסודו, הוא בא לעולם טהור, בלי חטאים ועם נפש שלמה (כמו הרבה כוסות חד פעמיות), ובכל פעם שהוא מתנהג בצורה לא טובה הוא הורס לעצמו משהו בפנים.

4. הרצון שלנו לנהוג בדרך ארץ

מסכמים: דרכו של אדם היא להתנהג בדרך ארץ, ככה נבראנו וזה הטבע שלנו. טכנית, אדם יכול להתנהג גם שלא בדרך ארץ - לקלל, לגנוב, להעליב - אבל אין זה בטבע שלו - זהו שימוש לא נכון בכוחות של האדם וזה מקלקל אותו. לדוגמה, שולחן אשר משתמשים בו כדי להניח עליו דברים, לאכול סביבו וכדומה - אפשר להשתמש בו גם בתור קרש חיתוך ולחתוך עליו ירקות. מבחינה טכנית הדבר אפשרי, אבל אין זו מטרת השולחן, ואם נחתוך עליו ירקות הוא יישרט וימלא בחתכים ובחורים שיפריעו לנו אחר כך, כשנרצה להשתמש בו למטרתו האמיתית. השולחן יתקלקל; מפתח - נועד כדי לנעול או לפתוח מנעולים. אפשר להשתמש בו גם בתור אולר ולחתוך בעזרתו דברים, אבל זה יכול להרוס אותו, לסתום בו את החריצים ולעקם אותו; חולצה שמתמשים בה כסמרטוט, וכן הלאה, כיד הדמיון הטובה עליכם. כך גם אנחנו - נבראנו בעלי נפש טובה, וצורת ההתנהגות הטבעית שלנו היא להתנהג בדרך ארץ: לכבד, לסלוח, לתת לאחרים. אמנם אנחנו יכולים להתנהג בצורה מנוגדת לכך, לצעוק, לקלל, להעליב חברים, אבל זה לא אנחנו, וזה מקלקל את מה שאנחנו באמת.

העספי אכן גון כבי גסחך ונכסוג היא שברה אג חסון הכיגה.
המורה גאסימה נכסוג אג חכר שלי וכוזה להעניס אוג. מה נכסוג?

א. ללכת למורה ולהגיד שאני זרקתי את האבן.
ב. לא לעשות כלום, לתת לחבר שלי לשאת בעונש.
ג. לגבש את כל הכיתה, שכל הכיתה תיענשו.

אני צריך בחול עשרה שקלים כבי להייע הכיגה? מה נכסוג?

א. לבקש מאנשים מהרחוב תרומה של עשרה שקלים.
ב. לגנוב מאיש מהרחוב.
ג. יש קבצן עיוור ברחוב שקרוב אליו מונח מטבע של עשרה שקלים. לקחת אותו ולהמשיך בדרכי.

יש מחר מבחן סלא למדגי אסיו. מה נכסוג?

א. לעשות את עצמי חולה ולא ללכת לבית הספר.
ב. להעתיק מחבר שלי את המבחן ולהצליח בו.
ג. לעשות את המבחן בידיעה שאכשל בו.

הבוקר קמתי מאוחר ולא היה לי זמן... התארגנתי תוך כמה דקות ורצתי לאוטובוס. כשרצתי לאוטובוס הפכתי בטעות את פח האשפה. לא התעכבתי כדי לפנות את מה שנשפך, כי ממילא יבוא היום מישוהו מהעירייה לנקות. הגעתי לבית הספר כמה דקות אחרי הצלצול. המורה כבר היתה בכיתה... מהרגע שהגעתי ועד סוף השיעור כולם דיברו, כולל אני. באיזשהו שלב כבר היה ממש משעמם אז תפסתי יוזמה וזרקתי על המורה כדור מנייר. סוף סוף היה אקשן בכיתה! המורה הסתובבה אלינו בכעס ושאלה: מי עשה את זה? לא ענית! למה שאני איענש על זה שקצת הפגתי לכולנו את השעמום? בהפסקה הראשונה שיגענו את אחד החבריה, והשארנו לו הודעות מבהילות בפלפון שלו. בשיעור השני היה מבחן באנגלית, והמורה קראה ספר בזמן הזה כך שהיה ממש קל להעתיק. בהפסקות הבאות שיחקנו כדורגל בחצר, והכיתה השנייה ניצחה. הכל היה בגלל גדי! הוא אף פעם לא תופס תיכדורים שמעבירים לו! היינו צריכים לא לתת לו לשחק כמו שלא נתנו ליוסי... הלכנו איתו מכות כמו שאנחנו עושים לכל אחד שמעצבן אותנו והבטחנו לעצמנו שבפעם הבאה לא ניתן לו לשחק! לפני השיעור האחרון בהיסטוריה הייתי צריך מהר להעתיק את שיעורי הבית. הייתי ממש בר מזל כי המורה ביקשה בדיוק ממני להקריא את אחת התשובות. בסוף הלימודים כבר הייתי ממש עייף ולא היה לי כוח לחכות לאוטובוס. ראיתי את האופניים של גדי אז לקחתי לו אותם. אני אחזיר לו אותם מחר ואני מקווה שהוא יסלח לי. עכשיו אני יושב ברוגע ואוכל ארוחת צהריים. כמעט הייתי צריך ללכת עם אחי הקטן לגינה, אבל אמרתי לו שהוא ילד מעצבן ואין לי כוח אליו וכך אני יכול לשבת עכשיו בשקט. במחשבה לאחור אני חושב שהיום עבר די טוב אף על פי שקמתי קצת מאוחר...

תורה עם דרך ארץ (ב')

מטרת הפעולה

החניכים יבינו שהתורה מכוננת את האדם ומקדמת אותו.

מבנה הפעולה

1. האדם והחברה צריכים חוקים וכללים כדי לחיות חיים נורמליים ולהתקדם.
2. התורה היא הכללים שמכוננים את חיינו.
3. התורה מדויקת גם אם לפעמים זה לא נראה לנו...
4. התורה קדמה לעולם, והיא מוציאה מהאדם את הכוחות העמוקים שבו והנכונים לו.

מהלך הפעולה

1. האדם והחברה צריכים חוקים וכללים כדי לחיות חיים נורמליים ולהתקדם.

נותנים לחניכים כדור ואומרים להם שיעשו בו מה שהם רוצים. מן הסתם החניכים לא יידעו מה לעשות עם הכדור ויהיו אובדי עצות, ואז אומרים להם לשחק חיי שרה, קוף באמצע, כדורגל או כל משחק אחר. בכך אנו מראים לחניכים שאנו חייבים כללים שיגדירו לנו מה לעשות עם הכדור, עם החיים. טוב לנו כשיש לנו חוקים שמגדירים לנו איך לשחק - איך לחיות את החיים.

2. התורה היא הכללים שמכוננים את חיינו.

נקריא לחניכים קטע מיומן (נספח 1) המספר על מכונות כביסה שהורסות בגדים. שואלים את החניכים: איך זה ששתי מכונות הכביסה הורסות לברחור הנחמד שלנו את הבגדים? כמובן שבחורנו לא יודע להשתמש במכונת כביסה, ואם רק היה קורא את דף ההוראות - הבגדים היו יוצאים כמו שצריך. מכונת הכביסה היא דבר טוב מאוד ויעיל ביותר. אבל כאשר לא עובדים לפי הכללים זה לא עוזר, כי איננו יודעים איך להשתמש בה, וכך איננו מפיקים ממנה את התועלת שהיא יכולה להועיל לנו. כך גם החיים והעולם אינם מכוננים נכון בלי דף ההוראות - התורה. רק על ידי התורה אנו יכולים לדעת כיצד לחיות את חיינו.

להרחבה למדריך: הרב קוק מדבר על כך (נספח 2).

3. התורה מדויקת גם אם לפעמים זה לא נראה לנו...

מניחים על הרצפה שלושה שלטים, שעל כל אחד מהם כתובה מצווה אחרת:

• ברית מילה

• שבת

• מאכלות אסורים

שואלים את החניכים: מה הקשר בין המצוות?

הקשר הוא שידוע על שלושת מצוות אלה כי הן עוזרות לנו בחיינו הפרטיים (נספח 3).

4. התורה קדמה לעולם, והיא מוציאה מהאדם את הכוחות העמוקים שבו והנכונים לו.

עוצמים לכל החניכים את העיניים, חוץ מלחניך אחד, ונותנים לכל החניכים לבצע משימה, לדוגמה: לבנות מגדל מכוסות חד פעמיות. החניך עם העיניים הפקוחות אמור לכוון את שאר החניכים בביצוע המשימה.

מסכמים:

בתחילת הפעולה ראינו שכדי לחיות חיים נורמליים חייבים מסגרת, לא רק כדי שיהיה כיף במשחק, אלא כדי שנוכל לנהל מערכת חיים. דמיינו לעצמכם מה היה קורה אם לא היו רמזורים, לא היו חוקי תנועה - לא היינו יוכלים לצאת מהבית! כל הזמן היו תאונות ולא היה אפשר לנסוע במכונית בכלל. לכן, אנחנו חייבים חוקים שינחו אותנו איך נכון לפעול. קיבלנו מהקב"ה, שהוא ברא את העולם, רשימת חוקים וכללים שעלינו לפעול על פיהם. אלה הם חוקים של אמת! של מי שברא את העולם (כמו מי שייצר את מכונת הכביסה...), ומי שברא את העולם הוא זה שנותן את הכללים שעל פיהם חיים בעולם הזה.

כל מצוות התורה מדויקת לנו, נכונת לנו והן הכי טובות בשבילנו!

כשעניי החניכים היו עצומות, הם לא ראו כל מיני דברים - האם זה אומר שהם אינם קיימים? רק מי שהיה עם עיניים פקוחות הצליח לראות ולכוון את הכל. לא תמיד אנחנו יכולים לראות את התכלית של המצווה ואת הדיוק שבה, אבל יש מצוות שאפשר להבחין כמה הן טובות לנו, כמו שבת, ברית מילה ומאכלות אסורים. לפעמים איננו מצליחים לראות כיצד מצווה מסוימת היא אכן נכונה לנו, אבל אז עלינו לדעת את מקומנו, ולהבין שאיננו מסוגלים לראות הכל. לעומת זאת, הקב"ה הוא אינסופי, והוא רואה ויודע הכל, וברא את העולם על פי התורה. אנחנו מוגבלים - רואים רק חלק מהתמונה השלמה, ולכן לא תמיד מבינים את מה שנכתב בה. אבל גם אם אנחנו לא מבינים - עלינו לדעת שהתורה היא גדולה, אמיתית ונכונה.

	יומני היקר
	זשבה והודיה להי יגברך אני שמח לבשר לך כי אישגי קרנה מכונג כביסה!!! מבל
	אזג לרנו!!! אגה לא יודע איזה סבל זה היה עזר היום. מכונג הכביסה, לא רק
	שעשה רעש של ארץאור נניג, היא גם צבעה לי אג כל העצבים בצבע ורזון
	הכנסגי חולצג שגג לבנה ויפה והיא יצאה ורודה ואפילו מכוערג. ומילא זה היה
	נחמד זכה, אבל היא גם הגבוהה! הייתה שגג שהיגי צריך לבקש מהשכן חולצה
	כי נחמד לי החולצוג בכביסה... פסח מצד זיש...
	אבל, ב"ה יש לנו כרע מכונה חדשה שגצל אוננו ואג נחנינו.
	אוי, לאן נרע זה אני רואה כי המצב עזג יוגר גרוען החולצה עזג יוגר מכונג
	מגמדי. אוי, לא. אני אפילו לא יודע אם היא געלה עס הזוג שגמצאוג לבן הקין
	שלי עס המיכה... ואיזה צבע יש לחולצה... ירוקן וככה כל העצבים!!
	אני כבר גמס לא יודע מה לעשוג!
	אני חושג שכל מכונג הכביסה שמיצרים בעולם לא אונג וצריך להמצא מכונג
	חדשג.
	לא הינוי שככה יצאנו לי העצבים לאחר כביסה אחג...
	אני כל כך מגוסכל!
	שלי, די מיזאש
	אני

אל יחשוב אדם שאפשר לחיות חיים רוחניים ללא אור התורה. כשם שאי אפשר לחיות בלא אור ואוויר, בלא מזון ומשתה, עוד יותר ויותר מזה אי אפשר לחיות בלא חיות התורה. ואם רואים אנו בני אדם רחוקים מן התורה והחיים, באמת מידת רוחניותם היא רק לפי אותו הערך שהם קשורים אל התורה או אל אותם שהם חיים חיי תורה, או שיש בהם בסתר נשמתם איזה אוצר של ירושה מהשפעת חיי תורה, שאבותיהם זכו להם בדורות קודמים. ותלמידי חכמים העומדים בסוד ה' דינם עם רזי תורה כדין כל העם עם כלל התורה, הם מוכרחים לקבל חייהם היסודיים על ידי שפעת סתרי תורה.

כשם שאין כנסת ישראל מוציאה אל הפועל את סגולותיה כי אם בארץ ישראל, כן אין אדם מישראל מוציא את סגולותיו הרוחניות כי אם על ידי התורה, שהיא הארץ הרוחנית המתאימה לסגולת הנשמה היהודית.

(הראי"ה קוק, אורות התורה)

ברית מילה:

ד"ר דניאל שינהר, רופא-מוהל:

למילה עצמה אנחנו יודעים מכל מיני מחקרים שנעשו שיש ערכים בריאותיים מסוימים. למשל, אנחנו יודעים שאצל אלה שנימולים יש שכיחות נמוכה יותר של זיהומים בדרכי השתן. אנחנו יודעים, כמובן, שכל הסיבוכים של העורלה עצמה, של דלקות בעורלה, אבצסים, פימוזיס בלועזית, אינם קיימים אצל הנימולים, אנחנו יודעים שיש פחות העברה של מחלות מין בקרב אלה שנימולים, ובמיוחד איידס. לא מזמן היה פרסום של ארגון הבריאות העולמי שכדי למגר את התפשטות מגיפת האיידס באפריקה, הם המליצו לעשות בריתות בצורה גורפת. אנחנו יודעים אפילו שאצל בנות הזוג של אלה שהם נימולים יש שכיחות נמוכה יותר של סרטן צוואר הרחם. כלומר, יש אלמנטים בריאותיים שיכולים להצדיק את ביצוע המילה. לראיה, בארצות צפון אמריקה, בערך שבעים וחמישה אחוז מהגברים נימולים, ובאירופה הרבה פחות.

מאכלות אסורים:

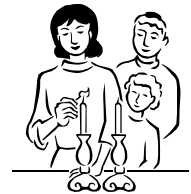
מלבד שיש במותרים טובה ידועה בדרך הרפואות, וראיתי בקצת ספרי הניסיונות שחלב החזיר אם ינק היונק ממנו יהיה אותו הנער מצורע, וזה לאות שיש בכלן סגולות רעות מאוד. (רמב"ן לויקרא יא)

תפילות שבת:

איזה צורך ממלאת התפילה החילונית?

"קודם כל, לאנשים יש צורך גדול בתחושה קהילתית דווקא בתוך הניכור העירוני", אומר יגר. "יש מי שבא לדבר עם אלוהים, יש מי שבא לדבר עם יהודים אחרים ויש מי שפשוט זקוק לאיזה מבט מסכם על השבוע ויש לו רצון שהזמן לא יהיה הומוגני. אבל מעבר לכך, יש צורך רוחני עמוק, צורך בתחושת התעלות שמעבר לבילוי ליל שבת מול הטלוויזיה. באופן אישי היה חשוב להתחיל לבנות את הקדושה מתוכנו, לא כמשהו חיצוני שאנחנו נענים לו. רציתי גם מקום שבו לא צריך בהכרח להיות מחויבים לטקסט המסורתי. מבחינתי, בשבוע שבו יש פיעוגע גדול, קשה להתחיל תפילה בניגוני קרליבך של קבלת שבת, כאילו כלום לא קרה. (מתוך ריאיון עם רני יגר, המספר על הצורך בתפילה גם לאדם חילוני)

תורת

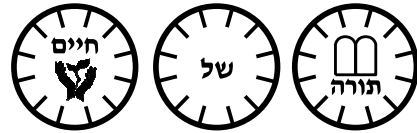
הקב"ה יצר את העולם כולו, ובתוכו יצר אותנו, בני האדם, על כל התכונות, הרגשות והמאפיינים הייחודיים שבנו.

חיים

בתור יוצר העולם ויוצרנו, הוא נתן לנו הוראות הפעלה כדי שנוכל לחיות את חיינו בצורה הנכונה ביותר בעבורנו, וכדי שנוכל למצות את היכולות הטמונות בנו - והם התורה והמצוות.

כשם שניתן להחזיק ביד מחשבון משוכלל אך להשתמש בו רק לתרגילים פשוטים, או להשתמש במכונת כביסה לניקוי כלים ובכך להחמיץ את המטרה ואת הייחודיות של המכשיר, כך אנו עלולים לחיות את חיינו מבלי למצות את הכוחות שבנו, פשוט בגלל התעלמות מ"חברת ההוראות" - תורתנו.

בגיל מצוות אנחנו נחשפים אל התורה באופן משמעותי יותר, והיא הופכת להיות לחלק מרכזי יותר בחיינו.

תורת חיים (א')

מטרת הפעולה

החניכים יבינו כי החיים מתנהלים על פי סדרי עדיפויות.
החניכים יחלקו את זמנם בצורה נכונה.

מבנה הפעולה

1. הכרת תחומי העניין של החניכים
2. הכרה בצורך בסדרי עדיפויות
3. הבנה כיצד עורכים סדרי עדיפויות

מהלך הפעולה

1. הכרת תחומי העניין של החניכים:

* מפזרים על הרצפה חפצים שונים, וליד כל חפץ מניחים דף ועט. מקציבים מספר דקות לחניכים אשר בהן כל חניך ירשום ליד כל חפץ שימוש אחד או יותר המתאים לו (לדוגמה: נעל < ריצה).

חפצים:

← ספר	← מחשב	← חוט	← טלפון
← נעל	← עט	← כדור	← ארנק
← מפתח	← כף	← שעון	← נגן MP3
← כוס	← ציפית	← שולחן	

תחומי שימוש אפשריים:

← קריאה	← כניסה לבית	← בישול	← קניות
← לימוד	← נעילת חדר	← ציור	← ועוד...
← ספורט	← שתייה	← תפירה	

* מבקשים מכל חניך להציג בפנטומימה תחום שבו הוא עוסק הרבה ותחום שבו היה מעוניין לעסוק. על שאר החניכים לנחש מהם תחומי העיסוק המוצגים.

מסכמים את החלק הראשון:

מסבירים לחניכים שחיו של האדם וסדר יומו מורכבים מעיסוקים ומתחומים רבים ושונים, חלקם תופסים חלק גדול יותר מזמנו וחלקם פחות, וחשוב שהאדם יכיר בהם.

2. הכרה בצורך בסדרי עדיפויות:

נותנים לחניכים כרטיסיות (נספח 1) שעליהן רשומים סוגי עיסוק שונים. מבקשים מהם לסדר את הכרטיסיות לפי סדר בשורה, מן העיסוק הכי פחות חשוב בעבורם והכי פחות הכרחי לקיומם ועד לעיסוק החשוב וההכרחי לקיומם ביותר. העיסוקים: תפילה, לימודים, עבודה, קניות, טיולים, ספורט, בישול, שינה, משחק, אכילה, תחביב אישי.

שאלים את החניכים מהם שלושת הדברים שהם היו בוחרים לקחת לאי בודד, ורושמים את תשובותיהם על בריסטול גדול.

מסכמים את החלק השני:

מסבירים לחניכים שבין שלל העיסוקים שדיברנו עליהם בחלק הראשון של הפעולה, יש כאלה שחשובים לנו יותר ויש כאלה שפחות, ולעתים אין לנו אפשרות לעשות את כולם ואנו נדרשים להכריע ולבחור רק חלק מהם - והקושי הוא גדול.

3. הבנה: כיצד עורכים סדרי עדיפויות?

מחלקים לחניכים דף (נספח 2) שעליו כתובים בגדול עיסוקים מחיי היום-יום שלנו: אוכל, שינה, תפילה, לימודים, תחביבים, חברים ומשפחה. מחלקים לחניכים עשרים וארבע סוכריות. כל חניך יסמן בעזרת הסוכריות כמה שעות מתוך עשרים וארבע השעות שיש לו ביממה הוא מקדיש לכל עיסוק (לדוגמה: אם החניך מקדיש שש שעות לשינה, הוא יניח על המילה "שינה" שש סוכריות).

עושים סבב, מבקשים מהחניכים לשתף בחלוקת הזמן שלהם ובוחנים יחד: כמה זמן מקדישים חניכי הקבוצה בממוצע לשינה? כמה זמן לתפילה? וכן הלאה.

דנים עם החניכים: האם כל אחד מהם מרצה מחלוקת הזמן שלו? אם לא, מדוע הוא אינו משנה אותה?

מספרים סיפור על הפרופסור ועל סדרי העדיפויות:

כמעט כולם השיבו "אכן" ... "כנראה שלא", נשמעה תשובה בודדת מהקהל.

חזר המרצה הזקן והתכופף כדי להוציא מתחת שולחנו סיר מלא בחול. בתשומת לב רבה וללא כל חיפזון שפך את החול אל תוך המיכל. החול מילא את החלל בין האבנים הגדולות ובין החצץ. שוב ניער המרצה הזקן את המיכל, אף ביתר עדינות וסבלנות והוסיף עוד ועוד חול עד שהחול חדר לכל פינה במיכל.

אז שאל שוב: "האם המיכל מלא?"

הפעם, כשהמיכל נראה מלא לחלוטין השיבו כמעט כל תלמידיו: "כן" אך פה ושם נשמעו תשובות "לא".

הוציא המרצה הזקן מתחת שולחנו כד מלא מים ויצק אותם בזריזות אל תוך המיכל עד לשפתו.

ואז, לנגד עיניהם המוקסמות של תלמידיו, הרים מבטו ושאל: "האם כעת המיכל מלא?"

"כככ...ן" שאגו כל תלמידיו.

המרצה הזקן הביט בתלמידיו בדממה במשך דקה ארוכה שדמתה לבצח.

ואז... שלף המרצה הזקן את ארנקו מכיסו, פתח אותו, הוציא ממנו מחט דקיקה ונעץ אותה בתוך החול הרטוב שבראש המיכל. המחט צללה פנימה ונעלמה, ולא נודע כי באה אל קרבו.

מרצה זקן בעל שם הזמן פעם לשאת הרצאה בבית הספר למנהל ציבורי בצרפת על הנושא: "ניהול זמן יעיל", אך

הוקצתה לו שעה אחת בלבד להרצאתו.

הוא בחר לערוך ניסוי פומבי.

מתחת לשולחן שהפריד בינו לבין מאזיניו הוציא המרצה הזקן מיכל זכוכית גדול ושקוף והניח אותו בעדינות לפניו. אחר כך הוציא מתחת לשולחן כתריסר אבנים, כל אחת בגודל אגרוף, והניחן לאט ובעדינות, בזו אחר זו, בתוך המיכל.

כאשר התמלא המיכל לגמרי ולא היה ניתן להוסיף עוד אבן אחת, הרים המרצה הזקן מבטו באיטיות אל תלמידיו ושאל: "האם המיכל מלא?"

כולם השיבו: "אכן".

המתין המרצה הזקן מספר שניות והוסיף: "האומנם?... רחש עבר בקהל."

שוב התכופף המרצה הזקן והוציא מתחת לשולחן דלי מלא אבני חצץ קטנות. בקפדנות שפך את החצץ מעל לאבנים וניער בזהירות רבה את המיכל. אבני החצץ הסתננו בין האבנים הגדולות עד שירדו לתחתית המיכל.

שוב הרים את מבטו לקהל ושאל: "האם המיכל מלא?"

חלומותיכם? החופש שלכם? מאבק למען מטרה נעלה?
משהו אחר?"

לנגד עיניהם התוהות של תלמידי המשיך ואמר כך:
"מה שעליכם לזכור הוא לתת משקל בכורה לדברים

הגדולים שבחייכם. אם לא תעשו זאת, אתם עלולים חלילה להחמיץ את החיים. אם תתנו עדיפות לדברים הקטנים יתמלאו חייכם בהם ולא יישאר די מהזמן היקר שלכם עלי אדמות כדי להשיג את הדברים החשובים לכם באמת. משום כך, לעולם אל תשכחו לשאול את עצמכם את השאלה: "מהן האבנים הגדולות בחיי?" וכאשר תזהו אותן, הכניסו אותן ראשונות והן

תמלאנה את חייכם, אך גם תאפשרנה לכם להכניס אחר כך את כל השאר... וכמובן, מה שדוקר אף הוא ייכנס פנימה אך ייעלם כלא היה".

בתום כמחצית השעה מאז החל המרצה הזקן בהרצאתו, נטל את ילקוטו ועזב את החדר ללא אומר ודברים, כשתלמידי יושבים בכיתה נרגשים ומהורהרים...

אז הרים המרצה הזקן מבטו לעבר הכיתה הדמומה והנרגשת ושאל: "איזו אמת גדולה יכולים אנו ללמוד מניסוי זה?"

קם אחד התלמידים וענה: "אנו למדים שככל שהיומן

שלנו נראה לנו גדוש, אם רק מתאמצים מספיק, תמיד אפשר להוסיף עוד פגישות".

קם תלמיד אחר ואמר "לכל אחד מאיתנו יש בלוח הזמנים גם משהו דוקר ומרגיז שלא ממש חייבים לבצע או שכדאי לדחות לסוף..."

"נו, טוב..." הפטיר המרצה הזקן וחיוך על פניו.

אז החל בהרצאתו, וכך אמר: "האמת

הגדולה שמוכיח לנו הניסוי היא זו: אם לא נכניס למיכל קודם את האבנים הגדולות, לעולם לא נוכל להכניס אחר כך את השאר. אך אם נכניס קודם את האבנים הגדולות, נוכל להכניס עוד קטנות מהן ועוד קטנות מהן..."

התבונן המרצה הזקן בשומעיו ושאל: "מהן האבנים הגדולות בחייכם? בריאותכם? משפחתכם? חבריכם?

באמצעות הסיפור מסבירים כיצד עלינו לבנות את סדר היום שלנו:

קודם כול, משבצים את הדברים החשובים ביותר או ההכרחיים ביותר מבחינתנו, ודברים שזמן קיומם אינו תלוי בנו (למשל: תפילות, לימודים שאנו צריכים להיות נוכחים בהם, עזרה קבועה בבית, פעולה בסניף). לאחר מכן משבצים את הדברים החשובים פחות שזמנם גמיש יותר (למשל: ארוחות, הכנת שיעורי בית), ולבסוף משבצים את ה"מותרות" - הדברים שאנו יכולים להכניס בחלונות הזמן שנותרו (חברים, תחביבים).

מסכמים:

בחלקה הראשון של הפעולה למדנו שחיינו מורכבים מתחומי עיסוק רבים ושונים. בהמשך ראינו שאנו נדרשים לעתים להכריע ולבחור רק בחלק מבין העיסוקים השונים וחוינו את הקושי שטמון בכך. לבסוף, למדנו כיצד למלא את זמננו נכון לפי חשיבות העיסוק ומידת הגמישות הכרוכה בו.

☉ הכנה לפעולה הבאה:

בסוף הפעולה מבקשים מהחניכים להכין לפעולה הבאה סיפור מעניין שמסופר במשפחתם ומתאר מסירות נפש למען קיום תורה ומצוות בכלל או למען מצווה מסוימת.

<p>תפילה</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>	<p>לימודים</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>	<p>עבודה</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>
--	--	--

<p>ספורט</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>	<p>טיולים</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>	<p>קניות</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>
--	---	--

<p>משחק</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>	<p>שינה</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>	<p>בישול</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>
---	---	--

<p>תחביב אישי</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>	<p>אכילה</p> <p>ו ז ט י יא יב יג יד יה יז יח יט</p>
---	--

שינה	אוכל
לימודים	תפילה
חברים	תחביבים
	משפחה

תורת חיים (ב')

מטרת הפעולה

החניכים יכירו בחשיבות המצוות בחיינו.
החניכים יבינו את משמעות קבלת עול מצוות דווקא בגיל זה.
החניכים ימסרו את נפשם על קיום מצוות.

מבנה הפעולה

1. מדוע אנו זקוקים למצוות?
2. למה דווקא עכשיו?
3. מסירות נפש היום - הייתכן?

מהלך הפעולה

1. מדוע אנו זקוקים למצוות?

מניחים על הרצפה כרטיסיות (נספח 1) שעליהן רשומים שמות של חפצים שונים בבלבול אותיות, לדוגמה:
ונשחל=שולחן). כל חניך בתורו צריך:

- Ⓐ. לבחור כרטיסיה
- Ⓑ. לחשוף את המילה המבולבלת
- Ⓒ. להציג בפנטומימה שימוש המתאים לחפץ
- Ⓓ. להציג בפנטומימה שימוש שאינו מתאים לחפץ

שאר החניכים נדרשים לנחש מה החניך מציג.

לדוגמה: "כומתנ-סכביה" - (פירוש המילים הוא מכונת כביסה) הייתי משתמש בה לכיבוס בגדים ולא הייתי משתמש בה בתור שולחן.

← רשימת מילים:	← רספ = ספר	← סידנ = סדין
← אסך = כסא	← חתצל = צלחת	← יורכ = כיור
← חדימ-מליכ = מדיח כלים	← יפסירממ = מספריים	← חטש = שטיח
← קבא-זבאש = שואב אבק	← מינותכ = מכונת	← מטרוטס הפרצ = סמרטוט
← ונשחל = שולחן	← תמכסח-אדש = מכסחת דשא	← רצפה

מספרים לחניכים את הדילמה הבאה: יוסי קיבל לידיו מחשבון מדעי חדש, מחשבון שידוע לחשב פונקציות מסובכות, אך הוא מעולם לא השתמש במחשבון כזה בעבר ולכן אין לו מושג כיצד להשתמש בו. בתוך קופסת המחשבון נחה לה חוברת הוראות.

Ⓒ מפנים לחניכים את השאלה: מה הן שתי האפשרויות שיש ליוסי כרגע?

סביר להניח שיעלו שתי האפשרויות הבאות:

1. יוסי יכול לנסות להפעיל את המחשבון לבד.
2. יוסי יכול להיעזר בחוברת הוראות.

מסבירים לחניכים מה עשויה להיות ההשלכה של כל אחת מהאפשרויות:

האפשרות הראשונה, שבה יוסי ינסה להפעיל את המחשבון לבד, יכולה להוביל לאחד משני המקרים:

1. המחשבון ייהרס.
2. המחשבון ישמש את יוסי ברמה הבסיסית שהוא היה רגיל אליה - לתרגילים של חיבור, חילוק, כפל וכו'.

האפשרות השנייה, שבה יוסי יעזר בחוברת ההוראות, יכולה להוביל לאחד משני המקרים:

1. המחשבון ישמש את יוסי לתרגילים הפשוטים כמו מחשבון פשוט (לתרגילים של חיבור, חילוק, כפל וכו').
2. יוסי יממש את הפוטנציאל שטמון במחשבון וישתמש בו לחישוב פונקציות ותרגילים מסובכים.

שאלים את החניכים: מהי האפשרות היעילה יותר להפעלת המחשבון? (סביר להניח שהחניכים יבחרו באפשרות השנייה)

משחקים משחק. אפשר לשחק למשל כדורגל, משחק קלפים מוכר או כל משחק אחר שיש לו כללים ברורים. מבקשים מאחד החניכים להפר מדי פעם את כללי המשחק. לאחר כעשר דקות מפסיקים ומנתחים את התנהגות החניכים. סביר להניח ששאר החניכים, מלבד החניך ה"שתול", ישחקו לפי הכללים, ואף יכעסו על החניך שהפר את הכללים. בוחנים יחד עם החניכים: מדוע אנו מקפידים על כללי המשחק? מדוע מרגיז אותנו כאשר מישהו מפר את הכללים?

סיכום ביניים:

כשאנו משחקים אנו זקוקים לכללים כי הם מסדירים עבורנו את המשחק, הם מגדירים עבורנו למשל מי בפנים ומי בחוץ, כמה נקודות כל אחד מקבל ואיך אנו עלולים להיפסל. אילולא הכללים היה כל אחד עושה כרצונו וממילא המשחק לא היה יכול להימשך. בזכות הכללים, כל אחד יכול להשתדל להיות השחקן הטוב ביותר ולמצות את היכולות שלו (למשל: אני יכול להיות שוער מוצלח רק אם למי שבועט לשער ברור שהעמודים שמקיפים אותי הם השער ורק לתוכם אפשר לבעוט). כשאנו משחקים, אנו "סומכים" על מי שיצר את המשחק ושומרים על הכללים שהוא הכתיב, כי אנו מבינים שהם נחוצים בשביל לשחק.

כמו כללי המשחק, כך הן המצוות. הקב"ה יצר את העולם כולו, ובתוכו יצר אותנו, בני האדם, על כל התכונות, הרגשות והמאפיינים הייחודיים שבנו. בתור יוצר העולם ויוצרנו, הוא נתן לנו הוראות הפעלה כדי שנוכל לחיות את חיינו בצורה הנכונה ביותר בעבורנו, וכדי שנוכל למצות את היכולות הטמונות בנו - והם התורה והמצוות. כשם שניתן להחזיק ביד מחשבון ממוכר אך להשתמש בו רק לתרגילים פשוטים, או להשתמש במכונת כביסה לניקוי כלים ובכך להחמיץ את המטרה ואת הייחודיות של המכשיר, כך אנו עלולים לחיות את חיינו מבלי למצות את הכוחות שבנו, פשוט בגלל התעלמות מ"חוברת ההוראות" - תורתנו.

2. למה דווקא עכשיו?

מפזרים על הרצפה כרטיסיות (נספח 2) שעליהן רשומים תיאורים של אנשים:

◀ זקן	◀ חייל	◀ ילד
◀ תינוק	◀ הורה	◀ נער בר-מצווה

מקריאים מעשים שונים ומבקשים מהקבוצה להחליט למי מהדמויות היה מתאים לעשות כל מעשה. מותר לייחס את אותו מעשה לכמה דמויות.

המעשים:

◀ לצאת לטיול בשביל ישראל	◀ לעבוד במשרה מלאה
◀ להכין דבר תורה רציני	◀ להישאר ער כל הלילה וללמוד תורה בהושענא רבה
◀ למצוץ מוצץ	◀ לשחק בלוג
◀ להתחנך	◀ להתווכח על ערכים והשקפות עולם

דנים עם החניכים:

- Ⓒ מדוע לטייל בשביל ישראל הוא משהו שלא מתאים לאדם זקן? (כי גופו כבר חלש)
- Ⓒ מדוע ילד אינו יכול להכין דבר תורה רציני? (כי הבנתו אינה עמוקה עדיין)
- Ⓒ מדוע ההורים בדרך כלל כבר לא מתווכחים על ערכים ועל השקפת עולם? (כי הם מבוגרים מדי ועסוקים בטרדות כמו פרנסה, חינוך ילדים וכו').

מדברים עם החניכים על כך שעכשיו הם מתקרבים לתקופה מאוד משמעותית - קבלת עול מצוות. בגיל שלוש עשרה, לנער אין עדיין ענייני פרנסה, משפחה וכו' שמעסיקים אותו, אך מצד שני הוא כבר לא ילד. יש לו הבנה עמוקה יותר ויכולת לעסוק בתורה ובמצוות בצורה מלאה, ומתוך כך שיש לו את היכולת - יש לו מחויבות. כמו שראינו מקודם, התורה והמצוות הכרחיים לקיומנו ולמימוש כוחותינו, וזה השלב שבו אנו מקבלים אותן על עצמנו. עלינו לנצל את השלב הזה, שבו יש לנו אפשרות ללמוד ולקיים מצוות כמעט ללא הפרעות, ולהשקיע בכך את כל מרצנו.

3. מסירות נפש היום - הייתכן?

מבקשים מהחניכים לספר בסבב את הסיפור שביקשנו מהם להביא בפעולה הקודמת, סיפור העוסק במסירות נפש על קיום מצווה מסוימת או על קיום מצוות בכלל (אם הקבוצה גדולה, אפשר להתחלק למספר קבוצות, כל קבוצה תבחר את הסיפור המיוחד ביותר וסיפורים אלו יסופרו בפורום הקבוצתי המלא). סביר להניח שרוב הסיפורים יעסקו בקיום מצוות, כמו שמירה מדור לדור על הדלקת נרות, הנחת תפילין, נטילת ארבעת המינים וכדומה, בסתר, בגלות, תוך הסתכנות או כשלא היו אמצעים לכך.

דנים עם החניכים:

- Ⓒ האם כיום אנו נתקלים במצבים כאלו, בהם אנו נדרשים למסור ממש את נפשנו על קיום המצוות?
 - הרי היום אנו חיים בארץ ישראל ויכולים לקיים מצוות בלי לפחד, וכמו כן, רוב הדברים שאנו זקוקים להם נמצאים בהישג יד.
 - Ⓒ אם כן, האם היום אין מסירות נפש בקיום מצוות?
 - Ⓒ האם תיתכן מסירות נפש מסוג אחר?
- (למשל: לקום לתפילה בחופש כשאני מאוד עייף, להימנע מלשון הרע גם כשכולם מסביבי מדברים, להשתמש באינטרנט רק לדברים ראויים ועוד).

מסכמים:

עכשיו, כשאתם כמעט בני מצווה, זהו הזמן למצוא את הדרך שלכם למסירות נפש על התורה והמצוות, מתוך הבנה שהמצוות הן למעננו ובאמצעותן אנו מממשים את כוחותינו.

אסך

חיטש

**מטרומטס
הפרץ**

**תמנכסח-
אדש**

סידן

יודך

חתצל

יפסירמלם

מינותך

קבא-ובאש

ונשחל

דסך

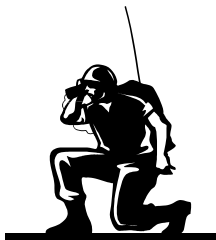
חדימ-מליך

זקן

חייל

תינוק

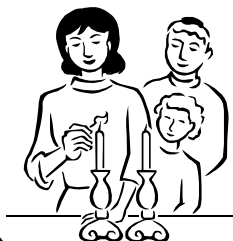

נער בר

מצווה

הורה

ילד

תורת חיים (ג')

מטרת הפעולה

החניכים יציבו את התורה והמצוות בראש סדר העדיפויות שלהם.

מבנה הפעולה

1. שני צדדים לאותו קלף...
2. להיות בר מצווה זאת אחריות!
3. עול מצוות לפני הכל

מהלך הפעולה

1. שני צדדים לאותו קלף...

מזמינים שני מתנדבים ומחלקים לכל אחד מהם קלף (נספח 1). על קלף אחד כתובה מצווה ועל קלף שני כתוב תחביב או עיסוק של חול. מבקשים מכל אחד מהם לשכנע את הקבוצה מדוע מה שכתוב על הקלף שלו יותר חשוב, והקבוצה צריכה לבחור. אחר כך מזמינים שני מתנדבים שונים וחוזר חלילה.

העיסוקים:

- ← לנסוע לים
- ← ללכת לקנות בגדים
- ← ללמוד למבחן
- ← לבלות עם חברים
- ← לשחק במחשב
- ← לצאת לפיצה

המצוות:

- ← לעזור לאמא בבית
- ← ללמוד תורה
- ← להתפלל במניין
- ← לשמור על האחים הקטנים
- ← להתנדב בבית אבות
- ← לסייע לנער חולה

מעמידים את החניכים בשורה. מקריאים דילמות מחיי היומיום, שבהן אנו רוצים לעשות משהו מסוים אך יש מצווה שמתנגשת עם רצוננו. לאחר כל דילמה שואלים את החניכים האם הם מזדהים עם הדמות, ובהתאם לתשובתם אומרים להם לצעוד צעד קדימה או אחורה.

הדילמות:

1. קבעתי עם חברים כבר לפני שבוע ללכת לים ואמא שלי לא ידעה זאת ותכננה שאשמור על אחיי הקטנים, ופתאום היא מבקשת ממני לבטל את התוכנית שלי. לא נעים לי להבריז לחברים וגם אין לי כל כך כוח לאחים שלי... אני נוסע לים. (מי שמזדהה - אחורה, מי שלא - קדימה)
2. בעוד כמה דקות מתחילה הסדרה האהובה עליי בטלוויזיה, ופתאום משה, האברך שגר ממולי, מושך אותי ביד וקורא לי לבוא ללמוד איתו. אממ... התוכנית תחכה לפעם אחרת, אני הולך עם משה. (מי שמזדהה - קדימה, מי שלא - אחורה)
3. כל הסניף יוצא להתנדבות בבית חולים, אבל החבריה שלי מהשכונה קראו לי לשחק כדורגל. תכל'ס, מה כבר יש לעשות בבית חולים?? וכבר הרבה זמן לא שיחקתי. יאללה, אני בשער! (מי שמזדהה - אחורה, מי שלא - קדימה)

4. אוף, חודש אלול הגיע, ואיתו הגיעו הסליחות. אבל זה רק בעוד שעתיים, ואני כבר גמור מעייפות! מה הם חושבים לעצמם כשהם קובעים סליחות בשתיים עשרה וחצי? אני הולך לישון...
(מי שמזדהה - אחורה, מי שלא - קדימה)

סיכום ביניים:

החיים מזמנים לנו הרבה התמודדויות ומצבים שבהם אנחנו צריכים לבחור ולהחליט מה לעשות. סביר להניח שבמשחק עם הקלפים היה קל יותר לשכנע לעשות מצווה מאשר סתם ללכת לים, אבל מה קורה כשמדובר בחיים שלנו? האם אנחנו בוחרים במצווה וצועדים קדימה, מתקדמים, או שמא אנחנו בוחרים לפעול לפי מה שמתחשק לנו ונסוגים אחורה?

2. להיות בר מצווה זאת אחריות!

מראים לחניכים דף אחד של טיוטת הזמנה לבר מצווה (חשוב שיראו שהוא טיוטה) ואת ההזמנה עצמה (נספח 2). שואלים את החניכים: מה ההבדל בין שני הניירות?

לאחר שהחניכים מגלים כי דף אחד הוא טיוטה של השני, שואלים:

☉ מה ההבדל בין הטיוטה לדף האמיתי?

☉ מה קורה אם נעשית טעות בטיוטה, ומה קורה אם נעשית טעות בהזמנה האמיתית?

3. עול מצוות לפני הכול

לימוד

מחלקים ומקריאים את הקטע הבא: (נספח 3)

הוא היה אומר, בן חמש שנים למקרא. בן עשר למשנה. בן שלש עשרה למצוות".
'בר מצווה' היא הגדרה, המציינת את יום ההתחברות לקהל, לציבור, למניין, לחובת קיום המצוות, וללקיחת אחריות אישית. יושם אל לב שלא אומרים 'בעל מצווה', אלא בר מצווה – בן מצווה, כקשר שבין אב לבן שלעולם אין אפשרות לנתקו.

(מסכת אבות פרק חמישי משנה כ"ה)

מסבירים לחניכים כי לאדם יש שני שלבים מרכזיים בחיים. האחד עד גיל מצוות והשני מגיל מצוות והלאה. עד גיל מצוות אנחנו מעין "טיוטה" - מנסים, לומדים, טועים ומתקנים. לתקופה הזו יש חשיבות גדולה, שכן היא ההכנה ל"דף האמיתי" ובלעדיה לא היינו יכולים להגיע לשם.

אבל מהגיל הזה - זהו כבר הדבר האמיתי. מהגיל הזה אנחנו אחראים על מעשינו ואנחנו נושאים בתוצאות שלהם. את המשמעות של הגיל הזה רואים בכך שרק בגיל מצוות יכול הבן להצטרף למניין, לזימון וכדומה. בגיל הזה יש לנו אחריות על מעשינו.

אפשר להמשיל זאת לשן חלב שנושרת בגיל צעיר ותחתיה צומחת שן חדשה שנשארת לכל החיים.

סתימה, חור וכו' בשן החלב נעלמת כשהשן נופלת וכשצומחת שן חדשה. יש לנו הזדמנות להתחיל מחדש, אך זו ההזדמנות האחרונה לדאוג לכך שלא יהיו בשן חורים...

כך גם בחיים שלנו - מגיל מצוות הכול מתחיל ומשאר חותם נצחי עלינו ועל העולם. ברור שלמעשינו עד לגיל הזה יש השפעה ורק איתם אפשר להגיע למקום הטוב ביותר בזמן הזה, אך מעתה מוטלת עלינו האחריות, וכפי שראינו בפעולה הקודמת - בלי התורה והמצוות לא נחיה את חיינו כפי שצריך.

מעתה עלינו לדאוג שהתורה והמצוות יהיו בראש מעשינו, ואף אחד לא יעשה זאת במקומנו.

עד עכשיו בחרתם בחייכם את סדרי העדיפויות לפי מה שהיה לכם נחמד וקל לעשות. למדנו שכדאי לערוך סדרי עדיפויות לפי הדברים החשובים בחיינו. בגיל המצוות אנחנו מקבלים עלינו את עולה של התורה, וזו ההזדמנות שלנו לבחון האם התורה תהיה אבן משמעותית בחיינו ועל כן נקצה לה מקום ניכר בהם. ראינו שבלי התורה, האדם לא יכול לממש את הפוטנציאל שלו ועל כן, אנחנו נמצאים בנקודת זמן שבה אנחנו יכולים לבחור להשקיע זמן וכוח בקיום התורה ומצוותיה ועל ידי כך להגיע למימוש העצמי שלנו.

נספר לחניכים כי כעת הם מתכננים לצאת לטיול ארוך למשך שבוע, ובו הם צולחים את מדבר סהרה. לשם כך, עליהם להיערך נכון. הבעיה היא שצריך לקחת דברים רבים, אבל אין הרבה מקום בתרמיל נפזר על הרצפה תמונות של פריטים (נספח 4), ונבקש מהקבוצה להחליט על שני פריטים שאותם הם היו לוקחים למסע במדבר:

◀ אוכל ושתייה	◀ ממתקים	◀ משחק להעביר את הזמן
◀ ספר	◀ טלפון	
◀ שמירה	◀ מצפון	

מן הסתם, כולם יסכימו שחייבים לבחור כאחד מהשניים אוכל ושתייה, והוויכוח יהיה על הפריט השני. כעת, מספרים לחניכים כי באופן לא צפוי הם מצאו גמל, שעליו ניתן להעמיס את כל הציוד. מחלקים לכל חניך עשרים וארבע סוכריות (אפשר גם פתקים), או עיגול המחולק לשעות ומבקשים מהם לחלק את זמנם, לפי הזמן שבו להערכתם יקדישו לכל אחד מהדברים (שעה לקריאת ספר ביום, שבע שעות לשינה וכו'). שואלים את החניכים כמה זמן הם הולכים להשקיע במהלך אותו שבוע באכילה ובשתייה. כעת פותחים בדיון:

⦿ איך יכול להיות שלכולם ברור שאנחנו לוקחים איתנו אוכל ושתייה, אף על פי שמבחינת זמן, לא רק שאין זה רוב היום, אלא זהו מן הסתם לא הדבר שהקדשנו לו את מספר הסוכריות הרב ביותר.

מסכמים את כל המערך:

דיברנו על תורה עם דרך ארץ, ועל שני התחומים הנמצאים בחיים שלנו. בבר המצווה או בבת המצווה, אנחנו בעצם נחשפים אל התורה באופן משמעותי יותר, והיא הופכת להיות לחלק מרכזי יותר בחיינו. החלק הזה הוא אכן מרכזי, אך אין זה אומר כי הוא לוקח את כל היום (כמו האוכל והשתייה במסע), אלא זהו המרכז בחיינו, זהו החלק האיכותי שלנו, שבלעדיו "אנחנו לא יוצאים למסע"... אין זה אומר שתחום דרך הארץ והחיים הפשוטים והשמחים ושאר הדברים שאליהם הורגלנו עומדים להיעלם, אלא שהולך להיות לנו עוד תחום חיים מרכזי ומשמעותי שאמור להשפיע ולהוביל את כל השאר. תורה עם דרך ארץ.

לעזור
לאמא
בבית

ללמוד
תורה

להתפלל
במניין

לשמור על
האחים
הקטנים

להתנדב
בבית
אבות

לסידע
לנער חולה

העיסוקים

ללמוד
למבחן

ללכת
לקנות
בגדים

לנסוע
לים

לצאת
לפיצה

לשחק
במחשב

לבלות
עם
חברים

"נעלה את ירושלים על ראש שמחתנו"
בשבח והודיה לה' יגברך אנו שמחים להזמין כם להשתתף
בשמחת בר המצווה של בננו ישראל בן-דוד שיערך אי"ה
בכ"ה בט"ו באב"ה "שמחה וצהלה" ביישוב מבואות. נשמח
לראותכם!"

"נעלה את ירושלים על ראש שמחתנו"

בשבח והודיה לה' יתברך

אנו שמחים להזמין כם להשתתף בשמחת בר המצווה של בננו

ישראל בן-דוד

שתיערך אי"ה בכ"ה בטבת

באולמי "שמחה וצהלה"

ביישוב מבואות.

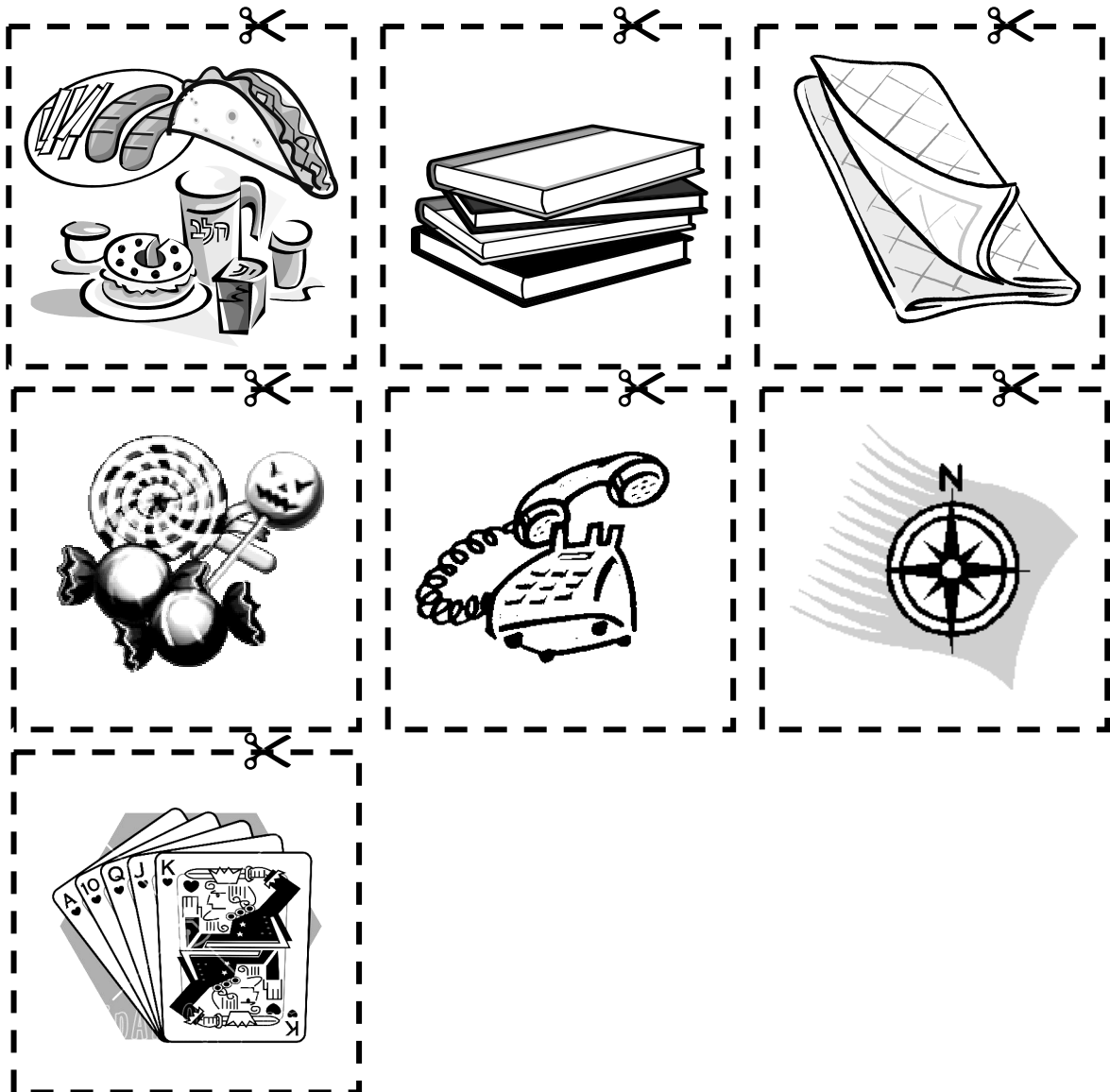

נשמח לראותכם!

הוא היה אומר, בן חמש שנים למקרא. בן עשר למשנה. בן שלש עשרה למצוות.
 'בר מצווה' היא הגדרה, המציינת את יום ההתחברות לקהל, לציבור, למניין,
 לחובת קיום המצוות, וללקיחת אחריות אישית. יושם אל לב שלא אומרים 'בעל
 מצווה', אלא בר מצווה - בן מצווה, כקשר שבין אב לבן שלעולם אין אפשרות
 לנתקו.

(מסכת אבות פרק חמישי משנה כ"ה)

התורה והעולם

קלנים מילקס מיטלען
אויף ארעטע אלע פארשפרייטע

חוק

הכללים

השלובים

מערך זה בא לתת מענה לשאלות הנוקבות של החניכים לגבי יהדותם ודרך חייהם בכלל. חניך ששואל שאלה ומקבל תשובה, פועל וחי הרבה יותר את מה שאמרו לו, מאשר חניך שיושב בפעולה ושומע דברים בלי רצון ובלי פתיחות.

לכן בחרנו בכתיבת הפעולות ללכת באותה דרך של שאלת שאלות וקבלת תשובות, על ידי שנחבר את החניכים לסתירות שעשויות להיווצר בחייהם, ובכך נעורר אותם להתעניין ולשאול, ולחפש להן מענה.

וכך בנויה כל פעולה: בתחילה הצגת הסתירה, ובהמשך הדרך לתשובה.

אנו מזכירים את מה שכתבנו ב"הוראות הפעלה" לחוברת - חשוב מאוד לא להחמיץ את השלב הראשון, אך מצד שני לא לעשות ממנו עיקר הפעולה, כדי שהחניכים לא ייצאו מהפעולה כשהם זוכרים רק את השאלה - הסתירה.

חוק הכלים השלובים (א')

מטרת הפעולה

החניכים ישאפו לקיים את כל מצוות התורה על אף הקושי הרב בעשייתן.

מבנה הפעולה

1. הצגת הסתירה בין החיים לקיום תורה ומצוות
2. הכרה בכך שהתורה ממלאת את האדם בכוחות לכל החיים
3. פתרון לסתירה בין התורה לחיים

מהלך הפעולה

1. הצגת הסתירה בין החיים לקיום תורה ומצוות

מפזרים דפים (נפסח 1) שבהם כתובים דברים שאנחנו רוצים או אוהבים לעשות בחיים. שואלים את החניכים, מה הבעיות ההלכתיות שאפשר להתקל בהן בעשיית דברים אלו. אם החניכים לא רואים שום בעיה, המדריך יעזור להם...

- Ⓒ לאכול במסעדה (תעודת כשרות, פתוחים בשבת)
- Ⓒ ללכת לברכה או לים (מעורב/נפרד)
- Ⓒ טיול בחו"ל (כשרות, מניין, יציאה מהארץ)
- Ⓒ להיות ספורטאית (משחקים בשבת, בנים: ציצית, כיפה, בנות: חצאית, שרולים עד המרפק...)
- Ⓒ יחידות מיוחדות בצה"ל (בנים/בנות)
- Ⓒ מוסיקה (טרנסים, צריבה - גזל, ספירת העומר או שלושת השבועות)
- Ⓒ לישון עד מאוחר (זמן קריאת שמע, זמן תפילה)
- Ⓒ לקרוא עיתון (לשון הרע)

קרוב לוודאי שהחניכים יבינו ויזדהו עם הבעיה הקיימת, אבל חשוב להגדיר להם את שורש הבעיה: ילד קטן תמיד שמח ומאושר, רץ וקופץ, מלא חיים, כי הוא עושה מה שבא לו. כשאומרים לו מה לעשות הוא מתעצבן ובוכה. ככל שאנחנו גדלים, מטילה עלינו התורה עוד ועוד מטלות שמונעות אותנו מלעשות ככל העולה על רוחנו. הילד כבר אינו רץ וקופץ, אינו שמח מהחיים, ונכון שהוא אינו מתעצבן ובוכה אבל קיימת סתירה פנימית מתמדת החיים מושכים אותו למקום אחד והתורה מושכת אותו למקום אחר. וגם אם לחלק מהדברים יש לתורה פיתרון, כמו למשל חוף נפרד, עדיין האדם מוגבל ולא יכול לעשות מה שהוא רוצה. קשה מאוד לחיות בסתירה כזו.

לפני שניגש למצוא פתרון לבעיה, נקדים הקדמה קצרה וננסה להבין קצת ממה שפועלת התורה על האדם הלומד אותה ומקיים את מצוותיה, ואז יהיה לנו קל יותר להגיע לפתרון.

מקריאים קטעים (נספח 2) על רס"ן דגן ורטמן שנהרג במבצע "עופרת יצוקה" בעת מילוי תפקידו, ועל אל"מ דרור וינברג שנהרג בפעילות מבצעית ב"ציר המתפללים" בחברון במסגרת תפקידו הצבאי.

לאחר מכן נקיים דיון. ננסה להבין:

- Ⓒ מה היה גדול בדרך החיים של דגן ודרור?
- Ⓒ מה הביא אותם להיות בעלי כוחות כאלו גדולים?

יזכר מי שעושה את המצוות כולן ומחזיק בתורה ללא רפיון, כוח החיים שהוא גנוז ביסוד טעמי תורה עושה בו את שלו, אף על פי שאיננו מרגיש בעת העשייה והלימוד כל תוספת כוח גשמי או רוחני בקרבו. ובכל עת מצוא שכות חיים דרוש להתגלות יצא כח חיים אצור אשר נגנו, על ידי התורה והמצוות, ומחמם את הלב ומאיר את הנשמה".
(זרעונים, הרב קוק)

הרב קוק מלמד אותנו שהתורה מגלה באדם כוחות גדולים שלא יצאו לפועל על ידי שום דבר אחר - רק על ידי לימוד התורה וקיום מצוותיה! התורה היא זו שימחממת את הלב, מאירה את הנשמה ונותנת לאדם כוחות פיזיים ורוחניים לכל החיים.

ואין זה דווקא כששואלים רב מה לעשות לגבי בעיה מסוימת, אלא הלימוד והקיום של התורה, הוא עצמו נותן לאדם כוח להצליח בחייו. והתורה היא זו שנתנה לדגן ולדרור כוחות כאלו גדולים להצליח בדרכם!

3. פתרון לסתירה בין התורה לחיים

אחרי שאנחנו מבינים שהתורה מוציאה מכל אדם את הכוחות הכי גדולים שלו, ברור שנרצה ונשתדל יותר לקיים את כל התורה בשלמותה כי כל אחד רוצה להיות מלא כוחות חיים!
אבל עדיין איננו מבינים מדוע זה צריך להיות בצורה כה קשה? למה כדי להתמלא בכוחות אני צריך לעשות המון מצוות מעיקות ולא מובנות?

דין:

- ⦿ לכל אדם יש קשיים בחיים. האם יש להם תפקיד, או שצריך רק לעבור אותם - להיות אחריהם?
- ⦿ האם היינו מעדיפים חיים בלי קושי כלל?

"ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה, כי כל ענייני העולם בין לטוב בין לרע הנה הם יסודות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד, כעניין שאמר שלמה: פן אשבע וכחשתי ואמרתני מי ד' ופן אורש וגנבתי וכו' (משלי ל, ט). השלווה מצד אחד והייסורין מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור. ואם יהיה לבן חייל וינצח במלחמה מן הצדדין, הוא יהיה האדם השלם... נמצינו למדים כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בניסיון".
(מסילת ישרים עמ' ל', ל"ד.)

הרמח"ל מלמד אותנו שהעולם מלא סיבוכים וניסיונות. לכל אדם יש קשיים משלו, ותפקידו בעולם הוא לנצח במלחמה נגדם! אין חיים בלי סיבוכים, ואנחנו גם לא מחפשים חיים כאלה, כי בצורה כזו אנחנו מתחשלים ונעשים אנשים שלמים וטובים יותר. ובשביל זה הקב"ה שם אותנו בעולם, כדי שנעבור מכשולים ונהיה גיבורים.

כך הוא גם ביחס למצוות. אם כל המצוות היו קלות לעשייה, לא היינו הופכים להיות אנשים אחרים - מצינים וגדולים יותר. לימוד התורה וקיום המצוות מחשלים אותנו ורק כך אנו מוציאים את כל הכוחות הטמונים בנו אל הפועל! אם נבין את זה, לאט לאט ננסה ונצליח לעבור עוד ועוד ניסיונות.

עוד עלינו לדעת שהקושי בקיום התורה ומצוותיה לא י"פסק בגיל מסוים, הוא יהיה תמיד. אבל ככל שנבין ונראה בעצמנו את הכוחות שהתורה מצמיחה בנו - נקבל מוטיבציה שלא להפסיק לרגע, ונרצה ונשתדל לעבוד קשה כל החיים!

 לאכול במסעדה

 ללכת לבריכה או לים

 טיול בחו"ל

 להיות ספורטאי/ת

 יחידות מיוחדות בצה"ל

 מוסיקה

לישון עד מאוחר

לפרוא עיתון

נספח 2

דגן ורטמן הי"ד

'דגן עמל, יגע והתמסר בכל כוחותיו ללימוד התורה במשך שנים. אהבת התורה שלו הייתה מופלאה, ההתמדה האינסופית, לילות בהם נידד שינה מעיניו – היו לילות בהם דגן לא ישן על מיטתו אלא הוריד את ראשו על השולחן כפי הצורך ושב ללימודו.

דגן למד בריכוז מיוחד, במיקוד כל כוחותיו, ממש היה אפשר לראות על גופו איך "כל עצמותי תאמרנה". היה מין ברק בעיניו, ואיזו מצוקה שמבקשת פתרונה בהבנת הסוגיה.

השייכות הכל כך עמוקה לבית המדרש, ליוותה את דגן גם ביציאתו למערכות ישראל. היה ברור

לדגן שהיציאה מבית המדרש איננה עזיבתו, היציאה הינה שלב בבניין.

הוא לא סיפר לנו דבר מעולם על כל תעודות ההצטיינות שקיבל, וזה קרה בכל מקום בו היה. הוא היה מצטיין כחייל, בקורס מ"כים, מצטיין קורס קצינים, מצטיין אוגדה ומצטיין רמטכ"ל.

פגשנו בימי השבעה סיפורים רבים על גבורתו של דגן בשדה הקרב, איך הלך להיות פיתיון לצלפים, איך חצה קו כחול ולקח בשבי תצפיתן סורי, איך היה חותך את גדר המערכת בעזה כל פעם שהיה משהו חשוד ורץ פנימה בחתירה למגע לפעמים לבדו עם קשר, ובכך יצר נורמות צה"ליות חדשות על הגדר בעזה. איך חיסל חוליית מחבלים עם חייליו. איך העביר את החיילים אחד אחד בפירצה בעת הכניסה לעזה, כשהוא קר-רוח תחת ירי פצמרים, מרגיע ונוסך ביטחון. כיצד הסתער יום לפני נופלו על מחבלים והרגם. תמיד בראש, תמיד תכליתי, מתעסק במהות.

אך גבורתו של דגן התבטאה ראשית לכל בבניין אישיותו ובעבודת המידות שלו. דגן היה גדול וגיבור, גדול בקומתו הפנימית, וגיבור ביכולתו להופיע את הגדולה הזו בחיים. המפקד שלו בקורס קצינים כתב לנו – "המחשבה העולה בי היא כי דגן ראוי להיכנס לרשימת המעטים הקרויים עבדי ה'... יש בקרבנו אנשי תורה גדולים ויש בקרבנו אנשי מעשה גדולים היונקים מתורה זו, אך חיבור שלם, אחד, הרמטי בבשמה אחת ובגוף אחד, לא זכיתי לראות עד אשר פגשתי בדגן".

דגן כתב במכתב שמצאנו טיוטה שלו שיועד ככל הנראה לראש אכ"א – "לפני גיוסי למדתי 5 שנים+ בשיבה בירושלים. איני יודע להעיד על עצמי אם הייתי טוב או לא, זאת ישפטו חיילי, מפקדיי והצבא. אך מה שעשיתי ומי שהייתי, נבעו מאותם 5 שנים של לימוד בשיבה". אחד האלופים שביקרו אצלנו אמר, כי עד לפוגשו באישיות של דגן הכיר רק תורה שמחלישה את האדם, ובפעם הראשונה פגש תורה שנותנת כוחות! (מתוך הספד על דגן ורטמן הי"ד).

דרור וינברג הי"ד

'פגשתי היום בבוקר את הרב יעקב לבנון, והוא אמר: "אני עוד לא יכול להשתחרר. בסוכות האחרון הוא בא לבקר אותי בסוכה, והוא דפק על השולחן ואמר: 'למה אתם לא מחדשים מספיק בתורה? מאיפה אתם חושבים אני יכול לקחת את הכוח לחדש בצבאיות? מהחידושים שמחדשים בבית המדרש. תחדשו חידושים, תכתבו עוד ספרים, תגידו דברים שהאוזן לא שמעה, ואז אני אוכל למצוא שיטות חדשות לתפוס מחבלים". פעם מישוהו אחר סיפר לי על פורים. הוא נכנס אליו הביתה, וישבו שם תלמידי חכמים, ודרור אמר להם: "אני דורש מכם, אתם צריכים ללמוד תורה כל היום וכל הלילה כמו שאני עובד כל היום וכל הלילה, ולחדש חידושים, ולהאיר אור גדול, כי כל מה שאנחנו עושים זה מכוחכם, זה רק בזכותכם ובכוח מה שאתם עושים!". (מתוך הספד על דרור וינברג הי"ד)

חוק הכלים השלובים (ב')

מטרת הפעולה

החניכים ישאפו למסור את נפשם למען הכלל בכל מקום ובכל זמן.

מבנה הפעולה

1. המחשת הקושי בהתמסרות לכלל - האדם הוא אגואיסט מטבעו
2. גילוי הרצון להתמסר אל הכלל בכל חניך
3. איך, בסופו של דבר, מתגברים על הקושי?

מהלך הפעולה

1. המחשת הקושי בהתמסרות לכלל - האדם הוא אגואיסט מטבעו

משחק הנעליים: אומרים לחניכים להוריד נעליים ולעמוד במעגל. על כל חניך למסור את הנעליים תמיד לאותו חניך, ולכן קובעים מראש מי ימסור למי, ומתחילים... שימו לב שלחניכים יותר חשוב להצליח לתפוס את הנעל שנזרקת אליהם, מאשר למסור את הנעל שבידם בצורה מדויקת כדי שהחניך השני יוכל לתפסה.

לימוד

”אמר המחבר: ברוך ד’ אלקי ישראל אשר לו יאות העניין האחד האמיתי, הקדמון במציאותו, המתמיד טובתו...” (חובת הלבבות, הקדמה) ”ומה שהוצרך רבנו להוסיף שד’ יתברך הוא קדמון, הוא כדי להגדיל על ידי כך את מידת טובו יתברך, שעל אף שהוא קדמון, וכשם שלא היה לו צורך בעולם במשך כל השנים הקדמוניות שקדמו לעולם, כך גם עתה אין לו צורך בו כלל, ואם כן מה שד’ ברא את העולם הוא רק כדי להיטיב לברואיו ולהשפיע להם את חסדו.” (פירוש 'פת לחם' על חובת הלבבות)

”... שתורתנו הקדושה היא תורת חיים, שאינה מנהגת את ההולכים בה לחיי נזירות ומאסה בעולם ובתענוגיו הטהורים, המרימים את המעלה האישית ומשמחים את הלב...” (עין אי"ה, ברכות ב')

מסכמים: במשחק נוכחנו לדעת שהאדם בטבעו הוא אגואיסט. בלי לחשוב יותר מדי, העדפנו לא לפגוע בעצמנו מלהיזרר שלא לפגוע באחרים. ואם נשים לב, כל חיינו הם כאלה - הרבה יותר כיף לנו לעשות דברים להנאתנו - לשחק כדורסל, לקרוא ספרים, מאשר ללכת לעשות התרמה בסניף או להתנדב ביעזר מציון. בקטעי הלימוד ראינו שזה טוב ליהנות מהחיים - בשביל זה ברא הקב"ה את עולמו - כדי להיטיב לנו, ובמובן מסוים אנחנו כפוי טובה אם לא נהנה מהעולם. וגם כשמסבירים לנו כמה זה חשוב לתת ולעזור, ואנחנו מחליטים לעשות מה שצריך - זה לא גורם לנו שמחה ואושר כמו לעשות בשביל עצמנו. כל חיינו, אם כן, מוצאים אנו את עצמנו בסתירה פנימית בין מה שצריך וטוב לעשות לבין מה שאנחנו רוצים לעשות. מתי יתנו לנו לעשות מה שבא לנו?

2. גילוי הרצון להתמסר אל הכלל בכל חניך

משחק: בוחרים שלושה חניכים, מעמידים אותם מול שאר החניכים, ומבקשים מכל אחד לעשות תנועה אחרת, כמו למשל: לשבת ולקום, לקפוץ במקום וכדומה. התנועות כשלעצמן, אין כל טעם לעשותן. אבל אומרים לכל חניך שאם ימשיך בתנועותיו הוא יזכה במתנה, למשל: כרטיס חינם לבריכה, ארוחה במסעדה וכדומה. מודיעים לחניכים שהם לא יקבלו מתנות אלו באמת, אבל המטרה היא לבדוק כמה זמן היו ממשיכים בתנועותיהם כדי לקבל את המתנה. כשהם מפסיקים, מושיבים אותם ומעמידים שלושה חניכים אחרים. שוב נותנים לכל חניך לעשות תנועה כלשהי, אבל הפעם אומרים להם שאם יפסיקו לרגע מתנועתם משהו יינזק. לאחד אומרים שהוא מפעיל מכונת הנשמה, ואם יפסיק - החולה ימות. לשני אומרים שהוא מפעיל מנוע בספינה ואם יפסיק - הספינה תטבע. המטרה היא שהחניכים יחזיקו יותר זמן בחלק השני כי יותר חשוב להם שאנשים יינצלו מאשר הכיף הפרטי שלהם. אם נראה לכם שהמשחק לא יעבוד, אפשר לעבור ישר לסיפורים.

את השלב הבא אפשר לעשות בשתי אפשרויות:

1) מקריאים סיפורי גבורה (נספח 1, סיפורים 1-4 או חלק מהם), ובסיום הקראת הסיפורים המדריך צריך לגלות לחניכים מי הם באמת ולומר להם שההתלהבות שלהם מהסיפורים מלמדת על כל אחד שזהו רצונו האמיתי - הרצון להציל את העולם, לבנות חברה ומדינה, ולהפסיק כל הזמן לחשוב רק על הבטן שלו! זה מה שיבא להם באמת!

2) תולים על הקיר את כל שבעת הסיפורים, ועל כל חניך לעבור מדף לדף ולקרוא את הסיפור. אחר כך מושיבים את החניכים ושואלים כל חניך לאיזו דמות הוא הכי התחבר. החניכים יתחברו יותר לגיבורים, וזה שוב מעיד על רצונם האמיתי, כנ"ל.

3. איך, בסופו של דבר, מתגברים על הקושי?

אחרי שגילינו על ידי המשחק והסיפורים שבכל אחד מאיתנו טמון החשק לעשות טוב לכולם, צריך לשאול איך מוציאים את זה לפועל בחיים? ובשביל זה צריך קודם כל להבין בשביל מה להיות גיבור - למה להתרכז בעשייה לכלל יותר מאשר בעשייה בשביל עצמי?

לימוד

"... התכלית של ההנהגה הקיבוצית (= קבוצתית, קבוצה של אנשים, למשל עם) היא שיחיו בני אדם יושבי הארץ חיים ממוצעים מסודרים. אמנם כדי שהכלל יגיע לחיים אמצעים, צריכים אנשים יחידים, עומדים על משמרת עבודת הכלל, להתנדב בעבודה רבה יוצאת חוץ לגבול האמצעי, כעבודת אנשי החיל שלפעמים ינדדו שינה מעיניהם ויעמדו הכן על המשמר שעות רבות יותר מהערך הראוי לחיים ממוצעים. והם מקבלים באהבה את העול הזה, אם בעלי נפש הם, ושמחים בעבודתם, באשר יודעים הם כי רק בהתנדבם הם להעמיד את מצב חייהם במצב יוצא מגבול הסדר הממוצע יצליחו את בני אומתם". (עין אי"ה)

המטרה היא שכל עם ישראל יחיה חיים מסודרים - שלא יהיה עוני, שלא יהרגו אותנו העמים מסביבנו וכו'. ואם כל אחר שיש לו חיים טובים יחשוב רק על עצמו ולא ידאג לאחר - לעולם לא נגיע למצב שבו לכל העם יהיו חיים טובים. ולכן עם ישראל זקוק למתנדבים אמיצים שיעמידו אותו, מבחינה גשמית ורוחנית. זו התנדבות, זו לא חובה, אבל זו זכות למסור את הנפש על האומה.

יש עוד דבר שעלינו להבין, באמצעות הדין הבא:

דין:

- Ⓒ מה יותר מושך אותנו לעשות - להיות לוחם בצה"ל או לעשות פעילות לילדים נזקקים?
- Ⓒ מה מונע מאיתנו לעזור בכל פעם שמבקשים מאיתנו עזרה?
- Ⓒ איך הגיבורים שקראנו עליהם נעשו גיבורים?

התשובה שתקבלו על השאלה הראשונה ודאי תהיה להיות לוחם בצה"ל. לכולנו קל יותר לחשוב על דברים גדולים ולעשותם, אבל בחיי היום יום, דברים קטנים אינם מושכים אותנו כל כך. ולשאלה השנייה - אין לנו כוח, לא כל דבר שנעשה יציל את העולם וכדומה.

לכן עליכם ללמד את החניכים מהו ערכם של הדברים הקטנים, שאסור לנו לדלג עליהם ולומר שהם לא חשובים כל כך. כי אם לא נחשיב את הדברים הקטנים ולא נעשה אותם - ניהפך לעצלנים, ואז גם אם יבקשו מאיתנו לעשות דבר גדול - לא נעשה אותו. אותם גיבורים שקראנו עליהם נעשו גיבורים כי הם חיו את כל חייהם בהתגברות, לא דילגו על שום פרט קטן - על כל בקשת עזרה מהם, על כל הזדמנות לעזור, ולנו זה התגלה רק בדבר הגדול ביותר שהם עשו.

סיכום:

אנחנו לא אגואיסטים, אלא שקשה לנו להיות גיבורים, אבל כולנו רוצים להיות כאלה. ולכן, אנחנו צריכים להסתכל תמיד על המטרה הגדולה, לזכור שהדברים האלה הם הדברים שמשמחים אותנו באמת, ונותנים לנו הרגשת סיפוק יותר גדולה מכל הנאה אחרת, ולא לדלג על הדברים הקטנים. ואז, למרות שקשה, נשתדל לעבוד ולעמוד בלי הפסקה!

יוסף טרומפלדור

טרומפלדור לא התחמק משירות בצבא הצאר, כפי שעשו צעירים יהודים רבים לעת ההיא. הוא לא רצה להיחשד בהשתמטות ובפחדנות - ולהצדיק בכך טענות אנטישמיות כלפי היהודים. הצורך להוכיח כי בני עמו מסוגלים להתנדב, להסתכן ולגלות גבורה ילווה את טרומפלדור כל חייו: כך במלחמת רוסיה-יפן, כשהתנדב לשרת ביחידה לוחמת מיוחדת, נפצע ואיבד את ידו השמאלית, ביקש לחזור לשדה המערכה למרות מומו ונפל בשבי. כך, לימים גם בגליפולי וגם בתל-חי.

פרצה מלחמת העולם הראשונה. טרומפלדור הצטרף לגדוד יהודי, מונה לסגן המפקד בדרגת ייצוג של קפטן (סרן), ויצא עם האנשים לחזית גליפולי. הוא לחם שם בחירוף נפש, תוך התעלמות גמורה מהסכנות לביטחונו האישי ולביטחון חייליו. לאב ששכל את בנו בגליפולי כתב: "תקבל כבוד שלי בעד זה שיכולת ללמוד לחנך ככה בנך שהוא היה גם איש טוב, גם יהודי טוב וגם איש צבא טוב... תדע שנפל בנך גיבור בעד עם ישראל ובעד ארץ-ישראל".

באוקטובר 1916 יצא טרומפלדור ללונדון, לפעול יחד עם ז'בוטינסקי למען הקמת גדוד יהודי לחם. לפני כן כתב לאחד מחבריו: "דע שאשתדל ללכת לעולם-הבא ככל האפשר בשמחה, תוך הכרה שאני נופל למען ארץ-ישראל עברית, חופשית".

בבוקר י"א באדר תר"פ, כשהערבים הקיפו את חצר תל-חי וביקשו לערוך חיפוש, בטענה שראו צרפתים בסביבה, היה טרומפלדור בכפר-גלעדי. פנחס שניאורסון, מאנשי כפר-גלעדי וחבר "השומר", שנזדמן לתל-חי באותו הבוקר, תפס פיקוד. כשטרומפלדור נזעק לתל-חי, כבר היו כאמל אל-חסיין וחבורתו בתוך החצר. טרומפלדור נלווה אליהם בדרך אל החדר העליון, וכאן שמע קריאות מן החדרים - הערבים רוצים לקחת ממנו את הנשק. מיד נשמעה גם ירייה. טרומפלדור נתן פקודת-אש והוא עצמו יצא שוב אל החצר, החשופה לאש הערבים. אולי ביקש לסגור את שער העץ בחומה הדרומית. טרומפלדור נורה ונפצע בידו ואחר-כך בבטנו. הוא נשאר מוטל במקום שנפל עד שהצליחו לגרור אותו פנימה. בכל משך הקרב נשא טרומפלדור את כאביו בגבורה. הוא הורה לאחד האנשים להכניס את מעיו השפוכים אל חלל הבטן ולחבוש את הפצע במגבת, מסר את הפיקוד לשניאורסון ולא התערב במהלך הקרב. רק לעת ערב, כשהערבים הסתלקו עד האחרון שבהם, דחק בשניאורסון שיזעיק את הרופא, ד"ר גרשון גרי. לימים העיד גרי: "את טרומפלדור בדקתי ראשון. הוא היה במצב חלש מאוד, חיוור ושכלו והכרתו אתו. הוא ביקש שיתקנו לו את התחבושת. היו לו שני פצעים גדולים בחלק העליון שבבטן ופצע על ידו הימנית. חבשתי את פצעיו והרגעתיו. כאשר שאלתי לשלומו הוא ענה: 'אין דבר, כדאי למות בעד הארץ'. הוא רצה מאוד שיעבירוהו משם". אברהם הרצפלד, שהיה עם הרופא, כתב בו בלילה לחבריו במרכז הסתדרות הפועלים החקלאים: "ניגשתי אליו והוא הכירני בקול וענה על שאלתי מה שלומך - לא נורא - בלי שום אנחה כל שהיא - כדאי למות בשביל ארץ-ישראל". כשנשאוהו לכפר-גלעדי באלונקה מאולתרת, לא אמר טרומפלדור דבר. רק פעם אחת התלונן על כאב ראש חזק. נושאי האלונקה טבלו מטלית בשלולית של מים ושמו על מצחו. בדרך יצאה נשמתו. במותו עדיין לא היה בן ארבעים. (נקדימון רוגל, מתוך 'ספר הגבורה')

בהיותו בן חמש, כך כתב ביומנו ב-1942 בגטו וארשה: "גיליתי לסבתא בשיחה אינטימית את תכניתי הנועזת לשינוי פני העולם, לא פחות ולא יותר, אלא להשליך החוצה את הכסף כולו. כיצד להשליך ולאן, ומה לעשות לאחר מכן, לא ידעתי, כפי הנראה. אין להחמיר בדיני, בן חמש הייתי אז, ואילו הבעיה מביכה בקשיותה: מה לעשות כדי שלא יהיו עוד ילדים מזוהמים, בלואים ורעבים, שעמם נאסר עלי לשחק בחצר".

בן אחת-עשרה היה כשאביו אושפז בשל מחלת נפש קשה. מטה לחמה של המשפחה נשבר. בהיותו בן שבע-עשרה, בלחץ בני ביתו החל ללמוד רפואה. מן הסתם, גם מתוך תחושה שכרופא ייקל עליו להקטין מן הסבל של הזולת, קל וחומר של ילדים מזוהמים, בלואים ורעבים. בינתיים לא חדל מכתובתו הספרותית.

ב-1901 יצא לאור ספרו הראשון, 'ילדי הרחוב'. כעבור שנתיים הוסמך כרופא והחל להתמחות ברפואת ילדים. שמו הלך לפניו כאיש מקצוע מעולה. הורים רבים, יהודים כנוצרים, שיחרו לפתח מרפאתו, נכונים לשלם את שכרו בעין יפה. אבל הוא לא שכח את אלה שידם אינה משגת. כפי שכתב לימים: "מכיוון שהרופאים הקשישים אינם ששים להטריח את עצמם בלילות, לא כל שכן אל העניים, הרי שאני, הצעיר, חייב להחיש עזרה בלילה. התבינו? עזרה מהירה. הייתכן אחרת? מה יהיה אם לא יזכה הילד לאור הבוקר?".

אגב עבודה מאומצת בבית-החולים ומחוצה לו, הגיע קורצ'אק למסקנה שמחלות הילדים הקשות ביותר הן העזובה, העוני וחוסר-ההבנה של עולם המבוגרים. מן ההבנה הזאת נולדה העדפה אישית של קורצ'אק: הילד העזוב, הבריא לכאורה, נראה לו חשוב וראוי לטיפול יותר מזה שנפל למשכב. בית-החולים הלך ונדחה מפני בית היתומים.

קורצ'אק קבע את משכנו בעליית הגג של בית-היתומים וחי בקרב היתומים לאורך כל שעות היממה. תפקידו בקרבם נראה לו כזה של אב רחום. הוא עשה כמיטב יכולתו לאלפם בינה ולהכשירם לחיים, אבל התאמץ בכל כוחו שלא לעשות זאת על דרך הציווי וההוראה והענישה. בין שאר הדברים, היה מספר אותם במו ידיו, שוקל ומודד אותם, מנהל רישומים מפורטים ביחס להתפתחותם ובריאותם ויוצא בלילות להתבונן בהם בשנתם. אבל באופק נקשרה חשרת עננים כבדה. בפולין גאתה האנטישמיות, ובגרמניה תפסו הנאצים את השלטון ואיימו להשליט את הזוועה באירופה כולה.

בעיקרו של דבר נותר קורצ'אק קשור בכל נימי נפשו ליתומים ברחוב קרוכמאלנה. בחברתם היה כשהנאצים כבשו את פולין והשתלטו על וארשה. בתוכם הסתובב, לבוש במדי הצבא הפולני ומסרוב לענווד תו-היכר של יהודי, כמצוות הכובשים. בקרבם הניף דגל חדש לבית היתומים - ירוק עם עץ ערמון פורח מצדו האחד, ולבן עם מגן-דוד כחול מעברו האחר. עכשיו השקיע מאמצים על-אנושיים לא רק בטיפול בילדים אלא גם בדאגה לקיומם הפיזי, להשגת מזון, להבטחת קורת-גג, לפתרון בעיות נוראות שנערמו בזו אחר זו. הוא ראה את הקץ הקרב בצעדי ענק והישיר מולו מבט, בעודו פורש כנפיים על ילדיו.

"איני יודע מה הייתי אומר לילדים לפרדה. שואף הייתי לומר להם, כי ניתנה להם חירות גמורה בבחירת הדרך". אלא שחירות כזאת לא הייתה. ב-5 באוגוסט 1942 הקיפו הנאצים את בית היתומים ודרשו מיושבי לצאת לתחנת הרכבת. קורצ'אק לא גילה את אוזנם על הצפוי להם. הוא דאג שילבשו בגדים נקיים ומסודרים, ייערכו בשורות מאחורי דגלם ויצעדו כיוצאים לטיול. והוא התייצב בראשם, כפי שסיפר עד ראייה, "כפוף ושחוח, מחזיק בידו של ילד וצועד קדימה... אל העקידה".

לימים סופר ששוטרי הגטו עברו לדום והצדיעו לתלוכה נוראת-ההוד הזאת. כן סופר שקצין גרמני הציע לקורצ'אק ברגע האחרון לרדת מהקרונ. אך הוא, בעוז רוחו לא ביקש שום מפלט מגורלם של היתומים חסרי-הישע. עמם הגיע לטרבלינקה. עמם מת. ויהי סיפור גבורתו לסמל יחיד ומיוחד במינו. (יצחק נבון, מתוך 'ספר הגבורה')

מרדכי אנילביץ' נולד למשפחה יהודית מעוטת-אמצעים, שהתגוררה בעיירה ויז'קוב ואחר-כך בווארשה. הוא למד בבית-הספר התיכון "לאור", היה זמן-מה חבר בית"ר ואחר-כך הצטרף לשורות "השומר הצעיר". במהרה התגלה שם כאחד הבולטים שבחבורה, מדריך אהוב, מארגן רב-יכולת, מנהיג טבעי. התנועה נעשתה לו לבית שני, למשפחה רחבה. הוא השתלב בפעילות ההנהגה הראשית וחיכה, כרבים אחרים, ליום שבו יוכל לעלות לארץ.

פלישת הנאצים לפולין, ב-1 בספטמבר 1939, שמה קץ לכל החלומות. כמה ימים אחר-כך יצא אנילביץ', עם קומץ חברים בוגרים של "השומר הצעיר", מווארשה מזרחה. שם, כך נאמר מפה לאוזן, יבצרו הפולנים קו הגנה כנגד הפולשים. משם יונחתו מהלומות-הנגד שיסיגו את הגרמנים לאחור. אבל ב-17 בספטמבר פרץ הצבא האדום והשתלט על כל חלקי פולין שלא נפלו בידי הגרמנים. במאמץ אחרון להיחלץ מהמלכודת, יצא אנילביץ' דרומה. אם יצליח לגנוב את הגבול, כך חשב, אולי יוכל להמשיך משם בדרכו לארץ. לרוע מזלו נפל בידי משמרות סובייטיים והושלך לכלא. כשיצא ממנו, לאחר כמה שבועות, היה ברור לו שהשערים סגורים וצריך לאזור את כל הכוחות בתוך השטח הכבוש בידי הגרמנים למאבק על כבוד היהודים ועל חייהם.

במחצית נובמבר 1940 הושלמה הקמתו של גטו וארשה. 2.4% משטח העיר הוקפו בחומה ובתוכם נדחסו 30% מהאוכלוסייה – בין 300,000 ל-400,000 נפש. אנילביץ' היה לכאורה בין הנכלאים בגטו. לכאורה, משום שיצא ונכנס בלי הרף. יצא לעודד ולהפעיל יהודים מחוץ לווארשה, וגם לחשל קשרים עם גורמים לא-יהודיים, ושם לפעול בין חבריו וחניכיו בגטו, ובכלל זה בקיבוץ של "השומר הצעיר" שהוקם בגטו בעידודו ובסיועו.

בקיץ 1941, לאחר שגרמניה הנאצית הפתיעה את ברית המועצות ופתחה במלחמה גם כנגדה, הגיעו לווארשה ולמקומות אחרים ידיעות בדוקות על טבח נרחב של יהודים במזרח. היו מי שלא נתנו בהם אמון. לא כן אנילביץ' וחבריו. הם הבינו כי הנאצים נחרצים להשמיד את כל היהודים בעוון יהדותם, והם גמרו אומר שלא ללכת כצאן לטבח.

ביולי 1942 יצא אנילביץ' בשליחות "השומר הצעיר" לזגלמביה, בדרום-מערב פולין, באזור שסופח לגרמניה, כדי להפיץ שם את רעיון ההתנגדות ולהקים כוח יהודי מזויין.

בנובמבר נקבעה מפקדה לארגון ואנילביץ' הוצב בראשה. שלושת החודשים הבאים הוקדשו להקמתן של קבוצות לוחמים, להכנת בונקרים, לצבירת אמצעי לחימה וליצירת קשרים עם המחתרת הפולנית.

ואז בא 18 בינואר 1943. הגרמנים פתחו ב"אקציה" נוספת בגטו וארשה, והארגון היהודי הלוחם החליט שלא להחשות. כמה קבוצות נערכו ללחימה מתוך בתים, וקבוצה אחת בפיקודו של אנילביץ', נגרפה במחושב אל בין שורות המגורשים. בקרב הרחובות זמנהוף-ניסקא, נתן אנילביץ' את האות ופתח יחד עם אנשיו באש אל עבר הגרמנים. ההפתעה הייתה גדולה. חלק מהגרמנים נפגעו והאחרים נסוגו, אך שבו במהרה עם תגבורת. בקרב העז שהתלקח אזלה תחמושתו של אנילביץ' והוא התנפל באגרופיו על אחד הגרמנים, הוציא ממנו את רובהו והמשיך לירות. הוא היה אחד הלוחמים הבודדים שיצא מהמקום בחיים.

כעבור ארבעה ימים פסקה האקציה. בגטו אמרו הכול שהגרמנים נבהלו מגילויי ההתנגדות היהודית. אבל אנילביץ' וחבריו ידעו שאין זה סוף פסוק, שהקרב הגדול עוד לפניהם והוא יהיה רע ומר פי כמה וכמה. הם הגבירו את ההכנות, הכשירו בונקרים ועליות-גג ותיאמו תכניות.

בערב פסח תש"ג (19 באפריל 1943) פתחו הגרמנים באקציה הסופית לחיסול הגטו, ואנשי הארגון היהודי הלוחם, בפיקודו של אנילביץ', הרימו את נס המרד. כוח נאצי גדול, יותר מאלפיים חיילים חמושים היטב, פרץ לגטו בסיוע של טנקים ונתקל באש ממקורות בלתי-צפויים. כמה מאות לוחמים יהודים, חמושים בנשק קל, ניהלו עכשיו קרב גבורה עיקש, שהסב לנאצים אבדות רבות.

הקרב האבוד ניטש מבונקר לבונקר, מבית לבית. הגרמנים, שהשתוללו מחמת זעם ולא ידעו שום מעצור, העלו את הגטו באש וזרעו הרס בכל אשר פנו. אבל רק ב-16 במאי, כמעט חודש לאחר ראשית המרד, עלה בידם

להשתלט על השטח, לפוצץ את בית הכנסת הגדול ולשגר לברלין את ההודעה המזוועה "אין עוד שכונה יהודית בווארשה".

שמונה ימים לפני כן, בדיוק שנתיים לפני תום המלחמה, ב-8 במאי, נפל מרדכי אנילביץ', תוך כדי לחימה, בבונקר הפיקוד שלו. מאחוריו נותר המכתב ששיגר לסגנו יצחק צוקרמן, ששהה בצד ה"ארי" של העיר, בימים הראשונים של המרד. "נפל דבר שהוא למעלה מחלומותינו היותר נועזים", כתב אנילביץ'. "הגרמנים ברחו פעמיים מן הגטו. פלוגה אחת שלנו החזיקה מעמד ארבעים דקה, והשנייה - למעלה משש שעות. לא אוכל לתאר לפניך את התנאים בהם חיים היהודים. רק יחידי סגולה יחזיקו מעמד. כל השאר ייספו, במוקדם או במאוחר. הגורל נחרץ. בכל הבונקרים בהם מסתתרים חברינו אי-אפשר להדליק נר, מפאת חוסר-אוויר... העיקר, חלום חיי קם והיה. זכיתי לראות הגנה יהודית בגטו בכל גדולתה ותפארתה". זכה וזיכה. (פרופ' שבח וייס, מתוך 'ספר הגבורה')

עודד קטש

קטש נולד בגבעתיים, והחל לשחק כדורסל בקבוצת הילדים של מכבי רמת גן. כשהיה בן עשר עבר לקבוצת מכבי תל אביב, בה שיחק בקבוצות הילדים והנערים, ולאחר מכן בקבוצת הנוער.

כשעלה לבוגרים שיחק קטש בקבוצת הבת של מכבי תל אביב - מכבי דרום. בשנת 1993 חזר למכבי רמת גן לעונה אחת, עונה בה קנה את פרסומו בקרב ציבור אוהדי הכדורסל בארץ. לאחר אותה עונה הושאל קטש לקבוצת הפועל גליל עליון לעונה אחת כדי "להשתפשף". בעונה זו פרח קטש במדי הקבוצה הצפונית והוביל אותה עד לסדרת הגמר-סל. בתום העונה חזר אל מכבי תל אביב, הקבוצה בה גדל, ושימש כרכז מחליף לגיא גודס. הפריצה הגדולה שלו הגיעה בשנת 1995, כאשר במשחק

הראשון של מכבי תל אביב באירופה באותה עונה נגד הקבוצה הצרפתית פו אורטז החליף את גודס, שנפצע בברכו ולמעשה סיים את העונה. את המשחק סיים קטש עם 16 נקודות ויחד עם דורון ג'מצי ורדיסאב צ'ורצ'יץ' סייע למכבי לנצח 88-91 בהארכה. קטש החל לסלול את דרכו לצמרת עולם הכדורסל האירופאי, כשהוא מציג יכולת וירטואוזית בכל הנוגע לקליעה ובעיקר בחדירה. למרות מבנה גופו הדקיק, קטש נהג לחדור מול כדורסלני אירופה, כשהוא מביך אותם פעם אחר פעם באמצעות הטעיות גוף וכדור. היכולת לא נעלמה מעיני המאמנים מעבר לים, ולפני עונת 1998-1999 הגיע קטש לסיכום חוזה עם קבוצת הניו-יורק ניקס מליגת ה-NBA, אולם נאלץ לשוב ארצה בשל סכסוך עבודה שפרץ בין הליגה לבין ארגון השחקנים, אשר השבית את משחקי הליגה למשך כחצי עונה. קטש חזר למכבי תל אביב לחצי עונה אך לא הצליח לסייע לה לעבור את שלב שמינית הגמר בליגה האירופית. בשנת 1999 עבר קטש לקבוצת פנאטיניקוס היוונית, ואף זכה להניף את גביע אירופה בסיום משחק גמר מול מכבי תל אביב, משחק שבו היה השחקן המצטיין. בעונה שלאחר מכן נפצע עודד פציעה קשה בסחוס שבברכו ולא שיחק ולו דקה אחת. בסוף העונה נאלץ לראות מהספסל את מכבי תל אביב מנצחת את פנאטיניקוס בגמר הסופרוליג וזוכה בגביע אירופה השלישי בתולדותיה.

למרות נסיונות חוזרים ונשנים לחזור למגרשים, הודיע קטש במסיבת עיתונאים בשנת 2004 על פרישתו ממשחק פעיל, ובה בעת מונה למאמנה של קבוצת הפועל גליל עליון, אותה הוביל למקום השני בסיום העונה הסדירה. ב-5 ביוני 2007, פחות משבוע לאחר חצי גמר הפיינל-פור בו הפסיד עם קבוצתו הפועל גליל עליון למכבי תל אביב, חזר קטש אל הקבוצה שבה גדל, וחתם כמאמן הקבוצה התל אביבית עד לשנת 2010. ב-1 בינואר 2008 התפטר קטש מאימון מכבי תל אביב לאור מספר הפסדים רצופים והישגים דלים. באמצע עונת 2007/08 חזר לאמן בהפועל גליל/גלבע במטרה להשאיר אותה בליגה והצליח, ובעונה שלאחר מכן הוביל אותה למקום החמישי.

ניר פורז

חייליו קראו לו "אבא ניר". לאחר מותו כתבו: "עתים היה נדמה שאתה מעין אח גדול, הנותן משוב לכל מעשינו ודואג לפרגן במידת הצורך, אך התחושה החזקה מכל, שקיננה בלבנו, הייתה כאילו היינו בניך... אבא ניר, בכל משימה ומטלה שצצה, התנדבת להשתתף. מיד כינסת אותנו - ילדיך - ומודיע לנו בעיניים בורקות ובחיוך ערמומי נסוך על פניך, ואנחנו נסחפנו אחריו, חדורי אמונה". אבל ניר פורז עצמו כמעט שלא הספיק לפנות בשם "אבא" לאיש שהולידו. בן שנתיים היה כשהתייתם, ומאז ואילך גדל בצל דמותו של הגיבור שנפל - עד שנפל גם הוא בגיבורים, בשנת העשרים וארבע לחייו הקצרים.

מעוז פורז, אביו של ניר, נולד ב-1933 בכפר סירקין, לאחת ממשפחות מייסדי המושב. מילדותו שמע את זמזום המטוסים בשדה-התעופה שהקימו הבריטים בקרבת מקום. עם הקמת המדינה, למד במהרה כי בשדה הזה נפתח בית-הספר לטיסה של חיל האוויר. הצעד הבא כמעט התבקש מאליו. באווירה שבה גדל מעוז פורז היה ברור שכל בחור וטוב צריך לתת את המקסימום שבו להגנת המדינה. הוא התגייס לחיל האוויר וסיים בהצלחה קורס טיס.

ב-18 באוקטובר 1973, במלחמת יום הכיפורים, ספג מטוסו פגיעה ישירה של טיל מצרי מעל תעלת-סואץ, וכך מצא מעוז פורז את מותו. הוא השאיר אחריו אלמנה - מתיה, שתי בנות - תמר ועמית, ובן קטן - ניר, שהיה אז, כאמור, בן שנתיים בלבד.

מתיה פורז חינכה את בנה על המורשת הנאצלת של אביו. הוא ספג בקביעות את הערכים שבזכותם נאבק מעוז עם המחבלים ולא היסס לטוס אל מול פני האויב. כבר בנערותו ניכרה בו רוח של התנדבות ונתינה. כשהתקרב מועד הגיוס, ניגש ניר למבדקי טיס, ועבר אותם בהצלחה מלאה. בשבילו היה זה עניין טבעי ביותר. אם מטוסו של אביו הופל במלחמה, יבוא הוא על מקומו ויחרוש את השחקים. אבל כבן למשפחה שכולה לא היה די בהחלטה ובנכונות שלו. הוא נזקק לחתימתה של האם, ומתיה סירבה לחתום. ניר הפעיל לחצים באמצעות קרובים וחברים, ובסופו של דבר הושגה פשרה: האם הסכימה לחתום על כל צורת שירות - חוץ מטיס. לניר היה ברור כבר מההתחלה כי הבחירה הבאה בתור היא "היחידה" - סירת מטכ"ל. אמר ועשה. חמוש בהמון רצון ונחישות, ניגש אל סדרת המבחנים והמבדקים ליחידה ועבר אותם בהצלחה רבה. מכאן נפתחה הדרך לחמש שנים מלאות פעילות, תחילה כלוחם בסיירת, ואחר-כך כמפקד צוות.

חייליו של ניר מספרים שתמיד היה אומר להם: "לתת בלי לרצות לקחת ולא מתוך הרגל - כמו שמש שזורחת, כמו צל שנופל". כך אמר, וכך גם נהג כלוחם וכמפקד. הכל מתוך אמונה עמוקה בנתינה אמיתית למען העם והמדינה. ביום שישי, ט' בחשוון תשנ"ה, נזקקו ניר וחייליו לכל כוחות הגוף ותעצומות הנפש שאותם חישלו בסיירת. חמישה ימים לפני כן חטפה חוליית מחבלים פלסטינאים חייל צה"ל, נחשון וקסמן. המדינה כולה עצרה את נשימתה, כשנחשפה בתקשורת תמונתו של נחשון השבוי בידי חוטפיו האכזריים. לאחר חיפושים אינטנסיביים ועבודת מודיעין רחבת-היקף של כל זרועות הביטחון, התגלה הבית שבו הוחזק נחשון. למרות הקושי העצום בפריצה לבית, שבו מבוצרים שלושה מחבלים חמושים, החליטה הממשלה לא להיכנע למחבלים ולנסות לשחרר את נחשון.

היה זה אך טבעי שהמשימה המורכבת תוטל על היחידה; והיה זה אך טבעי שבמסגרת היחידה הוטלה המשימה על צוותו של ניר. ניר עצמו כבר היה בחופשת שחרור, והיה זה אך טבעי שהוא הוזעק והתייצב מיד - בלי שאלות מיותרות, בלי פקפוקים. על תפקודו של ניר במהלך המבצע אין לנו עדות נאמנה מזו של מפקד היחידה: "ביום שישי, 14 באוקטובר 1994, פרץ כוח של היחידה לבית שבו הוחזק נחשון וקסמן ז"ל, במטרה לשחררו. ניר היה בעת הפריצה בראש הכוח, ושאר החיילים מהצוות שלו מיד אחריו. ניר הגיע במהירות לדלת החדר שבו הוחזק החטוף, וניסה לפרוץ פנימה ולהציל את חייו של נחשון. במהלך ניסיון זה נורה ונהרג, ועשרה מחייליו נפצעו. במהלך פעולה זו גילה אומץ לב ונחישות יוצאת דופן. ניר היווה דוגמה אישית והשרה מנהיגות וביטחון על

החיילים בכוח בנסיבות מסוכנות ודורשניות שאין למעלה מהן. אני ושאר אנשי היחידה לא הופתענו. לאורך כל שירותו התגלה ניר כחייל וכמפקד למופת..."

על מנהיגותו ונחישותו במהלך הקרב שבו נפל, זכה ניר לצל"ש הרמטכ"ל. בהנמקה לצל"ש נכתב: "סרן ניר פורז ז"ל הוביל את הכוח הפורץ... תוך גילוי תעוזה, נחישות, דבקות במשימה ואומץ-לב יוצאי-דופן, עליהם שילם בחייו. בתפקידו השרה ניר ז"ל ביטחון על כוח הפריצה והיווה דוגמה אישית".

סבתו וסבו של ניר עלו לארץ מרוסיה ונאחזו בקרקע. אביו לחם באוויר והתייצב מול טרוריסטים. ניר פורז היה חוליה מפוארת בשלשלת הזאת, כמתנדב נועז מטבע בריאתו. (בנימין נתניהו, מתוך 'ספר הגבורה')

ד"ר פסח חברוני

פסח חברוני נולד בירושלים בשכונת מזכרת משה בשנת 1888, נצר למשפחה שחייתה דורות רבים בארץ. אמו, אסתר-דינה, הייתה בת למשפחה ותיקה מטבריה והתייחסה לצאצאי הרמב"ם, ואביו, ר' מנחם-ציון, היה בן למשפחה ירושלמית ותיקה מחסידי חב"ד. למד בתלמוד-תורה ישיבת עץ חיים, בישיבת תורת חיים, ובישיבת "בית המוסר", במהלך לימודיו נחשב לעילוי, כפי שתיארו ידידו מילדות פרופ' יוסף יואל ריבלין: "ל'עילוי' נחשב פסח חברוני משחר ילדותו. יתר על כן, מופלא היה ומפליא את יודעיו כבר משחר נעוריו." כבן היישוב הישן לא זכה חברוני להשכלה כללית. כשהיה נער מצא בבית סבו ספר שנקרא "שבילי דרקיע" שבו היה עיסוק בנושאים מתמטיים, וכך גילה את המתמטיקה. חברוני החל להתעניין במתמטיקה אך טרם ידע כי התחום המדעי נקרא כך. למרות האיסור מצד בני קהילתו, החל לקרוא ספרים בנושא, אותם שאלה למענו אחותו, מספריית בני ברית בירושלים.

כשהיה חברוני בן שבע עשרה לערך החליט לנטוש את אורח החיים החרדי ופנה לאליעזר בן-יהודה כדי שסייע לו למצוא מקום בו ניתן ללמוד לימודים כלליים ובייחוד מדעים. משהבינו את יכולותיו האינטלקטואליות המבריקות, בן-יהודה יחד עם בוריס ש"ץ ופאול נתן (מייסד חברת עזרה של יהודי גרמניה) סייעו לחברוני להתקבל ללימודים בבית הספר הריאלי "עזרה" בירושלים (מכיוון שלא הייתה לו תעודת סיום בית-ספר יסודי). חברוני סיים את הלימודים בתוך שנתיים (1907-1909). בשנים 1909-1912 למד חברוני בפקולטה למתמטיקה של אוניברסיטת ציריך בשווייץ לאחר שעבר את בחינות הכניסה בהצטיינות (סייעו לו מבחינה כלכלית אנשי חברת עזרה של יהודי גרמניה). שם עשה את עבודת הדוקטורט, בהנחייתו של ארנסט צרמלו. עם סיום לימודיו ניתן לו התואר ד"ר למתמטיקה. כך היה חברוני לראשון מבני היישוב הישן שלמד מדעים בחו"ל. ב-1912 שב לארץ והחל להורות מתמטיקה. חברוני לימד בגמנסיה העברית בירושלים, ובסמינרים למורים של חברת "עזרה" ושל דוד ילין. כמו כן התגורר מספר שנים בחיפה ולימד בבית הספר הריאלי. במהלך השנים אף שימש מרצה מן החוץ למתמטיקה, באוניברסיטה העברית, אך בשל היותו בן היישוב הישן ומפני שרקעו היה שונה מרקעם של שאר חברי סגל הפקולטה למתמטיקה, לא התקבל כמרצה מן המניין. חברוני לא התקבל כמרצה באוניברסיטאות באירופה בשל יהדותו ובישראל בשל רקעו וקורות חייו. למרות זאת עסק חברוני כל חייו במחקר מדעי ועבודותיו התפרסמו בכתבי עת מדעיים רבים. בשנות העשרים הקים בביתו בירושלים "מועדון מתמטי" בו נערכו הרצאות במתמטיקה. במועדון היו חברים (בין היתר) פרופ' הוגו ברגמן וד"ר יעקב טהון. אלברט איינשטיין קרא את מחקריו של חברוני ומסר לו, על ידי הוגו ברגמן, כי הוא מעריך את עבודתו מאוד והיה מעוניין לפוגשו. באחד ממפגשי המועדון המתמטי נכח איינשטיין, וחברוני הרצה בפניו על "הרעיון הפילוסופי של המתמטיקה". בסוף ההרצה ציין איינשטיין כי "נראה לי שהוא, חברוני, היחיד שירד לסוף דעתו". חברוני היה חבר כבוד באיגוד המתמטיקה בישראל. ב-1963 קיבל את פרס ויצמן למדעים על עבודתו באלגברה ובאנליזה ובמיוחד על תרומתו לתורת המשוואות האינטגרל-דיפרנציאליות.

ד"ר פסח חברוני נפטר ב-1963 בגיל 75. ב-1973 קראה עיריית ירושלים רחוב על שמו בשכונת קריית יובל.

מרדכי מנו

מנו נולד ב-1922 בסלוניקי שביוון, ועלה לארץ ישראל בשנת 1932 בטרם מלאו לו עשר שנים, עם גל העלייה מסלוניקי שאורגן על ידי אבא חושי מהסוכנות היהודית, לחזק את העבודה העברית בנמל חיפה. את הידע בעולם הספנות ירש מאביו, שמואל מנו (1880 - 1962), אשר עסק בתחום הספנות בסלוניקי לפני עלייתם לארץ ישראל. האב ואחיו הבכור מוריס עבדו בנמל חיפה עד הפרישה לגמלאות כמו חלק גדול ממשפחת מנו. תחילת דרכו המקצועית של מנו הייתה בעבודה כשליח וכפקיד נמל בסוכנות האוניות "ניסים משולם" ומאוחר יותר בחברת הספנות "עתידי" (שהוקמה בשנת 1934 מיסודה של משפחת בורכרד), שם למד את רזי המקצוע.

מרדכי מנו דיבר ברהיטות שבע שפות (כולל טורקית וערבית), דבר אשר סייע לו ביצירת קשרי עבודה. בשנת 1943 הקים סוכנות אוניות עצמאית בשם "מרדכי מנו סוכני אוניות". הסוכנות טיפלה באוניות הסחר החופשי שפקדו את נמל חיפה, ובשלב מאוחר יותר אף רכש את האוניה הראשונה, אוניית עץ קטנה שעיקר עיסוקה היה בייבוא מוצרי מזון מטורקיה בשיתוף פעולה עם סוכנות האוניות "ישראל גוטסמן ובנו", שעסקו אף הם בסחר מוצרי מזון בימי הצנע של תחילת שנות החמישים.

בשנת 1956 הוקמה חברת הספנות "נתיבי הים התיכון בע"מ" כאשר מרדכי מנו מנהל ושותף בכיר בה. החברה רכשה מספר אוניות בנוסף לאוניה "כרמלה" והאוניה "מלכה" (על שם שתי בנותיו), האוניה "אייל", האוניה "ליאורה" וכלים נוספים. חברת "נתיבי הים התיכון בע"מ" "פרצה" את הדרך והפכה במהרה ל"ליינר" מוביל בתנועת המטענים לישראל בים התיכון במיוחד מהים האדריאטי.

בסוף "מבצע קדש", ארגן מרדכי מנו ביוזמת ממשלת ישראל את מבצע האוניה "פנאגיה", העברת מלט מנמל חיפה לנמל אילת, מעבר ניסיוני של מטענים ישראליים שהוכתר בהצלחה ותודות ממשלת ישראל ניתנו לו אישית על ידי השרה גולדה מאיר.

בשנת 1965 פוצלה השותפות של "נתיבי הים התיכון בע"מ" ומרדכי מנו הקים את חברתו המשפחתית החדשה בשם "מנו נתיבי ים". לחברה זו הועברו חלק מאוניות "נתיבי הים התיכון" ובנוסף הופעלו מספר אוניות חכורות. החברה עסקה בניהול אוניות, בעלות וסוכנות בנמלי חיפה ואשדוד.

מרדכי מנו נפטר בתחילת שנת 1969, השאיר אחריו אישה, אסתר מנו, שתי בנות, כרמלה ומלכה, שני בנים, שמואל ומשה מנו, ונכד.

חוק הכלים השלובים (ג')

מטרת הפעולה

החניכים יידעו כיצד להתמודד עם מצב של סתירה בין תורה למוסר.

מבנה הפעולה

1. המחשת הקושי בקיום מצוות העומדות בסתירה למוסר הפשוט
2. הבנה שתורה ודרך ארץ במהותן קשורות זו לזו
3. הכרה כי הסתירה מורגשת רק אם מסתכלים בעין עכשווית על הדברים

מהלך הפעולה

1. המחשת הקושי בקיום מצוות העומדות בסתירה למוסר הפשוט

לוקחים שתי צלחות גדולות, על אחת כותבים 'תורה' ועל השנייה 'מוסר/דרך ארץ'. שמים את הצלחות במרכז החדר, ונותנים לכל חניך כ-30-40 סיכות או בייגלה וכדומה. מקריאים לחניכים סיטואציות שונות (נספח 1) אשר בהן מצוירת סתירה בין המוסר לתורה, וכל חניך צריך להחליט מה הוא עושה במקרה כזה, ואיזה משקל היה נותן לתורה או למוסר בהחלטתו לעשות כך או אחרת - אם החניך נתן יותר משקל לתורה, שישים בצלחת 'תורה' יותר סיכות או בייגלה, ולהפך. דיון בסיטואציות: עוברים אחת אחת ונותנים לחניכים להסביר מדוע החליטו כך או אחרת. מסכמים אחרי הדיון: בכל הסתירות הנ"ל הדבר הטבעי יותר לנו לעשות הוא להקשיב למוסר הפנימי שלנו שאומר לנו להיות טוב לכל ולא לפגוע באף אחד. וכאן מגיעה התורה וסותרת לנו לכאורה את המוסר הפשוט הזה. גם אם אנחנו עושים מה שהתורה אומרת במקרים כאלה, זה הרבה יותר קשה לנו ולא מובן לגמרי. וגם אם יש פתרונות שהתורה נותנת למצבים כאלה, הדבר עדיין מונע מהטוב הפנימי שבתוכנו לפרוץ החוצה. דבר זה מעמיד אותנו בסתירה קשה.

2. גילוי הרצון להתמסר אל הכלל בכל חניך

כדי למצוא פתרון לבעיה עלינו להבין עוד דבר ביחס לתפקידה של התורה בעולמנו: מחלקים את החניכים לקבוצות. לכל קבוצה נותנים קטע לימוד (נספח 2 - אפשר לצלם יותר כדי שיהיה לכל חברי הקבוצה) ומכוונים את החניכים לחפש בקטע תשובה לשאלה: "מהו היחס בין התורה למוסר?"

קטע 1:

"עצם עבודת אלוקים היינו הכשרת האדם להיות טוב לכל" (ביאורי הראי"ה למסכת אבות).

(הסבר קצר: מטרת התורה היא להוסיף בכל אדם חשק ויכולת להיות מוסרי וגומל חסדים ובכך לעשות את עולמנו טוב יותר)

קטע 2:

"...העומדים אומרים: 'כשם שנכנס לברית כן ייכנס לתורה, לחופה ולמעשים טובים'" (שבת קטז:) "בירושלמי ברכות פרק ט' איתא רק לתורה ולחופה, אבל למעשים טובים הם ממילא בכלל תורה, שהיא אינה בלעדית, והם נמשכים מתוכה באמתתה". (גיליון השי"ס שם)

(מצוות התורה כולן כוללות מוסר ודרך ארץ, התורה אינה תורה אם אין עמה דרך ארץ, ובלמוד ובקיום התורה בצורה הנכונה מתרבה באדם מוסריות וחשק הטבה לכל)

קטע 3:

"בסוף מסכת ברכות: 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם'. תלמיד-חכם מהותו, עצמותו - השלום. כל עניינו הוא להרבות שלום בעולם. מכאן הדרכה חינוכית למי שרוצה לזכות לקניין תורה: יש לו להתקדם ולבנות את מידותיו כך שירבה שלום בעולם". (שיחות הרצייה על תלמוד תורה)

(לימוד התורה נקנה באדם רק אם הוא מוסרי ויש בו דרך ארץ)

קטע 4:

"על ידי הכרה פנימית במעמקי הלב מהיושר והטוב (מתכוון למוסר אנושי) נודע חלק רשום (= חלקי) מהמוסר... ועל ידי התורה מתגלה היא באור קדושה... ההתאמה המוסרית בכל התגליותיה" (אורות התשובה)

(בכל אדם, בפנימיותו, יש מוסר אנושי - בטבע האדם להיות טוב לכל, אבל צריך לדעת שהטוב הפנימי הזה הוא חלק קטן מאוד ממה שהקב"ה נתן בעולם. לכן קיבלנו את התורה, שהיא מגדילה עוד ועוד את הטוב שקיים בתוכנו פנימה, ועושה אותנו יותר מוסריים ובעלי דרך-ארץ)

קטע 5:

"זינמצא כי יותר צריך להיזהר ממידות הרעות יותר מן קיום המצוות עשה ולא תעשה, כי בהיותו בעל מידות טובות בנקל יקיים כל המצוות". (שערי קדושה)

(הבסיס להצלחה בעבודת ה' ובקיום המצוות הוא מידות טובות. אדם שיש בו מידות טובות יצליח בקלות לקיים את כל מצוות התורה)

מבקשים מכל קבוצה לענות על השאלה לפי הקטע שקיבלה. מסכמים בקצרה את כל הנקודות שעלו מהקטעים, שהמשותף לכולם הוא שישנו יחס ישיר ומשלים בין התורה למוסר. בגלל שקיים, אם כן, קשר מהותי בין התורה למוסר, לכן תמיד כשמדברים על רבנים ועל אנשי תורה מספרים על מידותיהם ומוסריותם, כי זהו פועל יוצא מהקשר העמוק שלהם לתורה. אפשר להקריא לחניכים כמה סיפורים קצרים על כך כדי להמחיש את מה שלמדו בקטעי הלימוד.

מסופר על ר' שלמה זלמן אוירבך, שאחר שגאלמנה אחוהו היה כ 2 דואך לה ונחמש ילדיה שנים רבות. בכל בוקר היה נכנס אליה אחרי הגפילה ומגענין בצעיוה המשפחה. כלמה אמספר ש"הוא היה הנפש היחידה שהיא יכלה לשפון לפניה אג בצעוניה, להגייעץ איו בצצרים הקצנים שמרכיזים אג חייני".

מסופר על הרב קוק, שבאמצע הגונג בגו נעלם לשעה קלה. לאחר מכן נודע, שבאורה שעה ניגש הרב לביג הרגשים של ר"ש אליאק, שם נערכה על חשבון הרב סעודה לאביונים, ושהה במחיצתם.

מסופר על רב הכוגל, הרב מאיר יהודה גץ, שמדי לילה בצדגו למחילונג הכוגל לשם אמירג גיקון חצוה, היה נעצר בצחג הכוגל, ניגש לכל סדן ולכל עובד והגענין בשלום, בשלום האושה והלודים, שאל אם יש צעיוג מיוחדג וקשיי פרנסה והאם יוכל לסייע בצדד מה. הגבונן אם יש אדם הנקון לעצרה מבין המבקרים בכוגל והיה פונה אליו ומצדדו לשיחה.

מסופר על הרבניג חנה סאו שכשהיו מסגודים מקיים צדיגה הייגה הורג אוגם ולאחר מכן יושג וזוכה על שצרכה לכך.

שאלתנו עדיין לא נענתה. אם התורה והמוסר קשורים כל כך זה לזה, כיצד ייתכן למצוא ביניהם סתירות?

מקריאים לחניכים סיפורים:

סיפור 1:

המורה נכנס לכיתה והתחיל ללמד: "האצות הימיות בדרום אמריקה מצויות בעיקר בחופים שבהם מי הים לא מלוחים ולא מתוקים מדי..."
"המורה, אפשר לצאת לשירותים?" ביקש רועי. המורה היסס לרגע ואז אמר: "אתה רשאי ללכת בתנאי שתחזור עוד שתי דקות ולא תפריע יותר בשיעור."
רועי יצא בשמחה מהכיתה, והמורה המשיך בשיעורו. פרצופו של רועי לא נראה עוד בכיתה באותו שיעור...

לא עבר זמן רב, ועוד זוגות זוגות של אצבעות הורמו לאוויר, ומהפיות שלידם יצאו בקשות דומות. "רונו, צא מהכיתה בבקשה!". קרא המורה אחרי שמטוס נייר שהטיס רונו שרק ליד אוזנו... "אבל כולם העיפו מטוסים", טען רונו. "זה לא משנה, אותך ראיתי!". בפנים עליזות ובריצה קלה סגר רונו את דלת הכיתה כשהוא מחוצה לה...
עוד ועוד ראשים החלו לרדת בנקישות קלות לעבר רצפת הכיתה שמתחתם, עד שמצאו את מקומם על השולחן שלפניהם, ושם נשאר עד שנשמע הצלצול הנואל - השיעור נגמר, והמורה בליט ברירה הפסיק מדיבורו. אף על פי שהיה זה באמצע משפט, עקב העובדה שנשארו רק שני תלמידים ערים בכיתה...
בסופו של שיעור, כמובן, לא ידע אף תלמיד לומר משפט אחד על חופי דרום אמריקה ועל היצורים המתגוררים בהם.

סיפור 2:

"היום נלמד על פונקציות ריבועיות לא קונבנציונליות בשלושה נעלמים", הכריז המורה. כל התלמידים נאנחו אנחת ייאוש. חלקם אף ביקשו מהמורה שיחזור על מה שאמר, מחוסר הצלחה בכתיבת הכותרת לשיעור במחברתם...
"אבל זה לא במיקוד לבגרות", צעק אחד התלמידים. "אתה צודק יוסי, אך מכיוון שנושא זה ישמש אתכם הרבה בחייכם בעתיד, בחרתי להרחיב את השכלתכם מעבר לחומר הנלמד".
המורה התחיל ללמד: "נבחר לנו שלושה נעלמים: Z , Y , X . נבנה שלוש משוואות שונות, ונצייר פונקציות משלושתם..." כך המשיך לכתוב ולצייר, עד שהתמלא הלוח בקווים ובמספרים, וכבר לא היה ברור מהיכן להתחיל ואיפה לגמור.

לאט לאט החלו התלמידים לקמט את מצחם, אחרי שלא הצליחו למצוא קשר בין שורה לחברתה. "המורה, לא הבנתי", קרא איציק, שנשאר מהבודדים שעוד ניסו להבין משהו...
"מה לא הבנתי?" שאל המורה. "למה $Y+Z=6X$?" המורה הסביר באריכות ובדייקנות, אך ספק אם זכה איציק לקלוט דבר מזבריו. אחרי שעה וחצי שבה התאמצו התלמידים למלא את מוחם בידיעות חדשות, גילו שכל עמלם היה לריק - הבנתם בסוף השיעור נשארה כבתחילתו...
המורה שם לב למתרחש ואמר בחיוך: "לא נורא, כשתגדלו - תבינו!"

שואלים את החניכים מה ההבדל בין הסיפורים.

(בסיפור הראשון התלמידים לא הבינו את השיעור מכיוון שהנושא היה משעמם והועבר בצורה לא טובה על ידי המורה. בסיפור השני התלמידים לא הבינו את השיעור מכיוון שהנושא היה מסובך וקשה, והתלמידים לא היו ברמה גבוהה מספיק על-מנת להבינו, אף על פי שהמורה הסביר את החומר בשפה ברורה ובהירה).

משחק: מחלקים את החניכים לשתי קבוצות. לכל קבוצה נותנים בקבוק פלסטיק (ליטר וחצי), וענפים אחדים (בשבת יש להקצות את הענפים לכך לפני שבת). המטרה היא להכניס את כל הענפים לתוך הבקבוק. הדרך היחידה להצליח היא על ידי שבירת הענפים לחתיכות קטנות יותר. ואם-כן, לעולם לא נצליח להכניס ולראות את הענפים בשלמותם בתוך הבקבוק.

לימוד

"אם שדרכי התורה מתפרטים לרומם הציורים הרוחניים המופשטים, הם בעיקרם מכוונים גם כן לאותה התכלית העצמית של שלום הבריות ותורת החסד של אברהם אבינו ע"ה. אלא שיסוד תורת החסד, מתגלה היא מיד בעולם, ואותו יסוד החסד של הרצאת התורה כולה עם פרטי מצוותיה והלכותיה, מתגלה רק בטוב האמיתי, הצפון והגנוז שלעתיד לבא, שיכלול בחוברת כל החי וכל המצוי.

ומה שמחלקים בין רגש הדתי לרגש המוסרי, אינו כי אם בהשקפה שטחית... כי אם באחדות גמורה הנם, ופרצופו של משה רבנו ע"ה הוא דומה לשל אברהם לגמרי. ותורה העליונה עם כל עליונותה והגיונותיה המופשטים, ראויה היא על שם העתיד, שמתוך שקטנה היא רגשת האדם לקבל ציורו הפנימי, על כן אי-אפשר להיות דבק בו כי אם מצד שכך הוא מצוייר אצל אדון המעשים. על כן יסוד העבודה המוסרית המאחדת רגש הדת עם המוסר, הוא לעשות באהבה רצון קוננו, אדון כל המעשים, ריבון כל העולמים, ברוך הוא". (מאורות הראי"ה לשבועות)

נמצאנו למדים שהתורה שייכת לסיפור השני. נראה לנו שיש סתירה בין תורה לדרך ארץ מכיוון שאנחנו קצרים מלהשיג את עומק הטוב שנמצא בתורה ובמצוותיה. המוסר האנושי מובן לנו מכיוון שאפשר לראות את תוצאותיו בפועל בחיינו, אבל את תוצאותיו של המוסר האלוקי שנמצא בתורה קשה לנו לפעמים לראות, רק הקב"ה יודע מהן תוצאותיהן האמיתיות של מצוות התורה, הן נסתרות ועתידיות. זהו מה שראינו במשחק - לעולם לא נצליח לגלות את התוצאות הגדולות של התורה (רק לעתיד לבוא כשיתגלו טעמי התורה וכו'), את המוסר הגדול שנמצא בה - את הענף הגדול, כי אנחנו קטנים מלהבין זאת. אנחנו פוגשים רק חלקים מזה, רק חלקי ענפים בבקבוק קטן... ואם-כן, כשפוגשים אנו בסתירות מעין אלו שהצגנו, עלינו להאמין בתורה אף על פי שאיננו מבינים לגמרי את תפקיד מצווה זו או אחרת, ולעשותה בשלמות. לא שצריך לרמוס כל דבר בדרך לקיום המצווה, אבל לזכור, שהשיקול המרכזי שבראש סולם הערכים שלנו, ושעומד מולנו לפני קבלת ההחלטות, הוא 'מה התורה רוצה שאעשה עכשיו?'

'תורה עם דרך ארץ' - זוהי מגמתנו ושאפתנו! לא רק תורה ומצוות רוחניים ושכליים שאין להם ביטוי בחיים - תורה בלי דרך ארץ, אלא גילוי התורה בחיים במוסר והטבה לכל. ולא רק מוסר אנושי קטן ופשוט - דרך ארץ בלי תורה, אלא טוב עליון, גדול ואינסופי - ללא גבולות! זהו החיבור השלם בין תורה ודרך ארץ, כי באמת הם דבר אחד ממש!

מישהי שאתה מכיר, לא דתייה ניגשת אליך ומושיטה לך יד. תלחץ את ידה או לא?
(לפי רוב הפוסקים - 'אסור לתת יד לאישה נשואה, פנויה, ואף לא לגויה'. אמנם יש המקלים בכך)

אתה חייל בשמירה ברמאללה. כולם מסביב ערבים, אתה גווע ברעב והדבר היחיד שיש לאכול הוא עוגה שחבר חילוני הביא מהבית. אם לא תאכל תישאר עצוב ועייף, אם תאכל תרגיע קצת את הרעב ויחזור לך המצב רוח תאכל או לא?
(לא בטוח שכשר, להעליב את בעל העוגה)

חילוני שואל אותך בשבת איך מגיעים למקום מסוים. אתה אומר לו או לא?
(אסור לו לנסוע ברכב בשבת, ולכן אסור לי לסייע לעוברי עבירה)

אתה בבית מדרש. מודיעים לך שאשתך בחדר לידה. תמשיך ללמוד או לא?
(מפסיקים מלימוד רק לצורך מצווה, וגם זה לא תמיד: "היה לפניו עשיית מצווה ותלמוד תורה אם אפשר למצווה להעשות על ידי אחרים לא יפסיק תלמודו. ואם לאו יעשה המצווה ויחזור לתלמודו". רמב"ם, הלכות תלמוד תורה פרק ג' סעיף ד')
אתה בדרך לתפילה, כבר ברבע שעה איחור למניין האחרון. מעבר לכביש עומדת זקנה חסרת אונים ומבקשת את עזרתך בסחיבת תריסר שקיות-סופר. אתה עוצר לעזור לה או לא?
(תפילה במניין, יעבור זמן ק"ש ותפילה ואז אין לו שכר כקורא ק"ש בזמנה וכמתפלל בזמן. שו"ע, סימנים נ"ח ופ"ט, מצווה שאינן יכולה להעשות בידי אחרים)

נתקעת בפקק בערב שבת. הכביש נפתח רבע שעה לפני שבת ויש עוד חצי שעה נסיעה. תיסע במהירות של 160 קמ"ש, תסכן את חיךך ואת חיי שאר הנוסעים בכביש ותגיע בזמן, או שתיסע במהירות המותרת ותגיע מתי שתגיע...?
(חילול שבת - נסיעה בשבת, פיקוח נפש)

לחניך חילוני שלך יש בר-מצווה על חוף הים, וקיבלת הזמנה. אתה יודע שלא יהיה שם כל כך טהור וקדוש... החניך יהיה נורא עצוב אם לא תגיע. תלך או לא?
(ריקודים מעורבים, צניעות, מוזיקה ואווירה לא ראויה)

קרוב משפחה שלך, לא-עלינו הידרדר מצבו ונעשה צמת. הוא ואתם סובלים ממצבו שיכול להימשך שנים. האם לנתקו מהמכשירים ולהביא למותו?
(הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו, אין קושרין לחייו... ואין מעמצין עיניו עד שתצא נפשו. שו"ע יורה דעה ס"י של"ט סעיף א')

אתה יושב עם חברים בסניף בימי ספירת העומר ומישהו מתחיל לנגן בגיטרה. כולם יודעים שאסור לנגן חוץ מההוא שמנגן והוא גם פחות מקובל בחבר'ה - אם תגיד לו להפסיק הוא ייעלב מאוד. אתה מבקש ממנו להפסיק או לא?
(אסור לשמוע כלי זמר בספירת העומר - 'ואם בכלי זמר - אסור', שו"ת 'אגרות משה' ס"י קס"ו, להלבין פני חברו ברבים)

"עצם עבודת אלוקים היינו הכשרת האדם להיות טוב לכל"
(באורי הראי"ה למסכת אבות).

"...העומדים אומרים: 'כשם שנכנס לברית כן ייכנס לתורה, לחופה ולמעשים טובים'"
(שבת קטז:): "בירושלמי ברכות פרק ט' איתא רק לתורה ולחופה, אבל למעשים טובים
הם ממילא בכלל תורה, שהיא אינה בלעדס, והם נמשכים מתוכה באמיתתה".
(גיליון הש"ס שם) 05-37

"בסוף מסכת ברכות: 'תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם'. תלמיד חכם מהותו,
עצמותו – השלום. כל עניינו הוא להרבות שלום בעולם. מכאן הדרכה חינוכית למי
שרוצה לזכות לקניין תורה: יש לו להתקדם ולבנות את מידותיו כך שירבה שלום
בעולם".
(שיחות הרצי"ה על ת"ת)

"על ידי הכרה פנימית במעמקי הלב מהיושר והטוב (מתכוון למוסר אנושי) נודע חלק
רשום (= חלקי) מהמוסר... ועל ידי התורה מתגלה היא באור קדושה.. ההתאמה
המוסרית בכל התגלויותיה"
(אורות התשובה)

"ונמצא כי יותר צריך להיזהר ממידות הרעות יותר מן קיום המצוות עשה ולא תעשה,
כי בהיותו בעל מידות טובות בנקל יקיים כל המצוות".
(שערי קדושה)

התורה

והעולם

המהלך מורכב משלושה חלקים: א. ההנחה המוכרת בקרב הנוער בציבור הדתי-לאומי היא שהתורה היא ספר חוקים, לרוב גם מעיקים. אמנם תמיד אומרים ל"דוס" המתבגר שהיא אמורה להנחות כל רגע בחייו - אבל בתכל'ס הוא רואה את התורה כתוספת לחיי היומיום שלו.

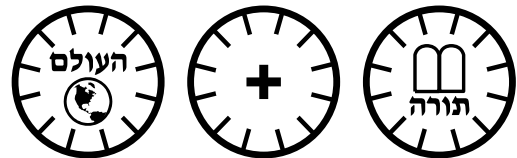
אנחנו ננסה להפריך את התפיסה השגויה הזאת ולהשריש את ההבנה שהתורה היא מקור העולם, הבסיס לו. התורה היא התוכנית המקורית על פיה נקבעו נורמות העולם. כל עניינו של העולם הוא התגלותה של התורה בו.

ב. העולם מורכב מהרבה ממדים, ורק ע"י הכרתם ניתן לתפוס אותו בצורה שלמה.

ג. אבות האומה גילו את האידיאל של כל עם ישראל - אחדות הקודש והחול. שכל החיים יהיו מוארים מתוך קודש.

בדורנו מתחיל הכישרון. מתחילים ניצוצות של השאיפה הגדולה הזו. אין זה מפגש עם החול בדיעבד (כדי להצליח להתפרנס) אלא מלכתחילה.

דבר זה מחייב אותנו לחיות כך, הן ברמה הלאומית והן ברמה הפרטית, ואינו מניח לנו להישאר בבינוניות.

התורה והעולם (א')

מטרת הפעולה

החניכים יבינו שהתורה היא מקור העולם, הבסיס והמהות שלו (על כל המשתמע מכך) ולא ספר חוקים חיצוני. לכן, ככל שנהיה מחוברים אליה יותר - נהיה קיימים יותר.

שימו לב: אנחנו מתמקדים בכך שהתורה היא המקור ושצריך לחיות חיים כמה שיותר מחוברים למקור הזה - עדיין איננו מעלים את סוגיית "אז מה עם הכדורגל", כלומר: מה מקומו של החול. אם השאלה עולה - וזה הגיוני - חשוב להשאיר אותה עם מתח של 'המשך יבוא'.

מבנה הפעולה

1. הצפת הקשר בין התורה לחיים
2. הבנת הסיבות לכך
3. חשיפת הקשר העמוק שבין התורה לחיים

מהלך הפעולה

1. הצפת הקשר בין התורה לחיים

תולים על קיר שלט גדול שעליו כתוב: "תורה בשבילי זה כמו..." (נספח 1), ועל הרצפה מפזרים את המשפטים שלהלן (נספח 2). כל חניך מקבל נייר קרפ. החניכים מסתובבים בין המשפטים וכמידת הסכמתם עם המשפט הם מניחים או תולים גזיר מנייר הקרפ. (מסכימים מאד - גזיר ארוך, מסכימים מעט - קצר). המשפטים: תורה בשבילי זה כמו...

חמץ- אי אפשר בלעדיה.	תקנון בית ספר- יותר אסור ממותר.
מחשבון- נותנת לי כלים לפתור בעיות.	טיפוס על הר- קשה לבצע אבל הנוף בסוף שווה הכל.
מסלול מעגלי- לא מגיעים איתה לשום מקום.	למצוא נפט- קדיחה אחת גדולה.
חלום- לא קשורה למציאות.	הוראות יצרן- מסבירה לי איך להפעיל ת'עולם.

ההפעלה הזאת עוזרת לנו לקבל מושג באיזה מצב נמצאים היושבים בחדר, ומשקפת גם לחניכים עצמם לאן הלך הרוח שלהם נטה. בשלב זה עדיין לא מקיימים דיון.

מחלקים את החג"ס לקבוצות של חמש ומבקשים מכל קבוצה לכתוב את סדר היום שלהם (אפשר לעשות את זה גם כיחידים). לאחר מכן מבקשים מהם לכתוב סדר יום כללי של מישוה בגילם. לאחר שכל קבוצה כתבה לוי"ז כלשהו, מבקשים מהם לסמן במדגיש את הפעולות שייחודיות להם כ"דתיים"- איזו פעולה נער בצופים לא היה עושה בסדר היום שלו?

דיון:

- ☉ מה ההבדל בין היום שלך ליום של בן גילך החילוני?
- ☉ מדוע זה כך?
- ☉ האם ההבדל הוא בתוספת דברים רוחניים?

- Ⓒ או באיך שאני עושה כל דבר?
- Ⓒ האם אני חי חיים באיכות אחרת כי אני מאמין, או שיש לי תוספות קטנות ביום שלי?

2. הבנת הסיבות לכך

מקריאים את החצי הראשון של הקטע של הדתלי"ש שחזר בתשובה - עד כמה אתם מזדהים איתו? אם החבריה דוסיים וכל מהותם (לפחות כלפי חוץ) היא שהתורה היא תורת חיים וכו' וכו' - שואלים את אותן שאלות על החברה הדתית: עד כמה החברה הדתית לאומית בכללה חיה כך? החברה שלנו היא במהותה חיה חיים חילוניים בתוספת תשלום מיסים. אדם חילוני מסתכל על החבר הדתי שלו כך: הם מבלים ביחד את שעות הפנאי, הם חולמים על אותם דברים: מכונית גדולה ובית גדול. שניהם רוצים לזכות בלוטו כי שניהם מאמינים שכסף יעשה אותם מאושרים. יש הרבה אנשים שעושים מצוות הרבה יותר טוב ממני אבל תפיסתם את המציאות היא חילונית, ובשורה התחתונה אין הרבה הבדל בינם לבין החברה החילונית, מלבד תשלום המיסים: שלוש תפילות ביום, שמירת שבת, הנחת תפילין וכדומה... אז מה החילוני אומר? תודה רבה, לא רוצה חיים כאלו, מה אני צריך את זה? אני אחיה בלי לשלם מיסים. אם אין לנו שום איכות חיים אחרת, במה אנחנו שונים משאר הציבור? אנחנו חיים בתחושה שההלכה היא איזשהו עול: יש חיים, ובכל מיני צמתים אנחנו נפגשים בהלכות שמצמצמות אותנו...

דיון:

- Ⓒ מדוע זה כך?
- Ⓒ למה התורה נתפסת כעול?
- Ⓒ מה זה בכלל תורה?
- Ⓒ מפני מה הקב"ה היה צריך לעשות אירוע כה משמעותי באמצע המדבר בשביל להוריד אותה אלינו?
- Ⓒ האם זו אכן רק תוספת?
- Ⓒ מיסים שאנחנו צריכים לשלם כדי להגיע לפיסת קרקע נוחה בגן עדן?

3. חשיפת הקשר העמוק שבין התורה לחיים

מתחלקים לקבוצות לימוד. כל קבוצה מקבלת קטע עם פירוש אחר של "הסתכל באורייתא וברא עלמא" (נספח 3). לאחר דקות אחדות נציג מכל קבוצה מסביר את המסקנה של הקטע שלהם. תולים על הקיר בריסטול סיכום לכל קטע - ליד השלט מהמתודה הראשונה: "תורה בשבילי זה...":

- Ⓒ קטע מס' 1: הנורמות הנהוגות בעולם מושתתות על התורה.
- Ⓒ קטע מס' 2: הבניין - האדם, בנוי על פי התוכנית- התורה, ומותאם אליה.
- Ⓒ קטע מס' 3: התורה היא הרעיון המתממש בעולם כל הזמן. עניינו של העולם הוא התגלות התורה. מי שמרגיש שהלימוד אינו מספיק, או שהוא קצת "יבש" לקבוצה, יכול לבקש מכל קבוצה להכין הצגה קטנה או סיפור מקרה מחיי היום יום אשר מדגים את הרעיון שאותו למדו.

אחרי הדיון הכבד אשר בו הבנו שהתורה היא מקור העולם - מבחינת הנורמות הנהוגות בו, נפש האדם, וקיומו של העולם כגילוי התורה - ננסה להמחיש בצורה קלילה יותר את חשיבות הקשר למקור: אפשרות ראשונה:

מספרים סיפור: יום אחד למשה כאבה מאוד הבטן. אמא קראה לרופא, אך הוא התעכב מאוד בגלל הפקקים. משה מתפתל מכאבים, בוכה וצורח. אמא היסטרית, ממלמלת פרקי תהלים. הרופא מגיע לבסוף וקובע שיש להבהיל את משה לחדר הניתוח. ברגע האחרון משה ניצל והמנתח מצליח לייצב את מצבו הרפואי.

בחרים שלושה שחקנים שיציגו את ההצגה בכמה אופנים - על פי דרישות הקהל: מתח/ טרגדיה/ אופרה/ במבטא צ'רקסי וכ'. נקווה מאוד שהשחקנים יצחיקו את הקהל, ואז נפנה את תשומת ליבם לכך שככל שהשחקנים בחרו באפשרות מופרעת יותר כך אבד המובן המקורי של ההצגה. אין שום דבר מצחיק בילד שמתפתל מכאבים. איבדנו את המקור, ואם מישהו מבחוץ היה מנסה להבין מה הסיפור, סביר להניח שלא היה מצליח.

אפשרות שנייה:

משחקים "מלך שוונץ". הסבר המשחק: כולם יושבים במעגל. הכיסא שבו כל אחד יושב בתחילת המשחק, ימשיך לשאת את שמו למשך כל המשחק, גם אם הוא יעבור מקום. שלושה חניכים מתוך הקבוצה (שיושבים זה ליד זה) מקבלים שמות מיוחדים - "מלך" "סגן" ו"שוונץ". מתחילים לעשות מוראל, בו כל אחד קורא למישהו, ועליו לקרוא לאדם הבא. כמובן שאסור לקרוא למי שיושב מימינך או משמאלך, או למי שקרא לך. כמובן שאסור גם להשתהות עם התשובה יותר ממספר שניות. לאט לאט אנשים מתחילים לטעות. מי שטועה עוזב את מקומו, ועובר לשבת במקום השוונץ, והוא מתחיל להיקרא שוונץ. אל הכיסא שמתפנה, זז מי שיושב לידו, וכך כל אחד מתקדם...

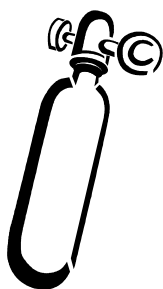
הרעיון הוא שההתרחקות מהמקור מבלבלת את הכל: המלך לא יודע מי הם הנתינים, לכל אחד יש הרבה יותר סיכוי להיות שוונץ - חסר משמעות, תלוש, חסר שם.

גם בהצגה וגם במלך שוונץ - כל הסדרים וההבנות תלושים, אבודים. ההצגה לא באמת מעבירה את המסר שלה, האדם מאבד את עצמו.

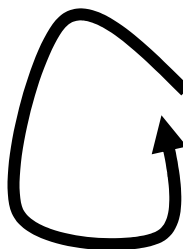
אפשרות שלישית: המשחק "הפצים" - עם הפצים בעלי שימוש מוגדר וברור. למשל: מה ניתן לעשות עם מסרק? במשחק אנחנו רואים שאננם יש קיום למסרק כשהוא משמש לצחצוח שיניים - אך הקיום לא נכון, לא אמיתי. אדם או חברה שבחרים להתרחק מהמקור - מהתורה, קיימים - אבל הם אינם חיים. ככל שהמציאות קשורה יותר למקור שלה כך היא יותר קיימת. כל עניינו של המסרק הוא לסרק - כל עניינו של העולם, להבדיל, הוא קיומה, התגלותה והופעתה של התורה. התורה היא המקור שמופיע כל הזמן במציאות - לא מתנתק ולא נשאר חיצוני.

אפשר לפתוח את היחידה עם חלק מהסרט "מטריקס" שבו רואים את הקוד שמנהל את העולם.

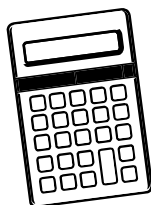
דבורה, לטובת כל אלה...
כמו...

חמצן-
אי אפשר
בלעדיה.

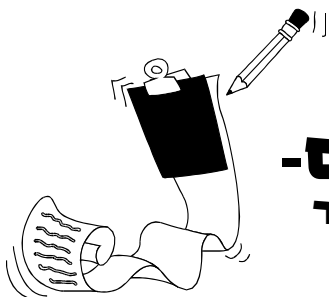
**חסלול
מעגלי-**
לא מגיעים
איתה לשום
מקום.

מתשבון-
נותנת לי
כלים לפתור
בעיות.

חלום-
לא קשורה
למציאות.

**תקנון
ביה"ס-**
יותר אסור
מחותר.

**טיפוס
על הר-**
קשה לבצע
אבל בסוף
הנוף שווה
הכל.

**הוראות
יצרן-**
מסבירה לי איך
להפעיל את
העולם.

**למצוא
נפט-**
קדיחה אחת
גדולה.

בריאת העולם על כל פרטיה ופרטי פרטיה ועל כל ברואיה נעשתה על פי האמור בתורה. היטיב להמחיש את משמעות הדברים הגאון רבי חיים מברסק, ואלו דבריו: רואים אנו שחוקי התורה מתאימים להנהגת העולם. התורה אומרת: לא תרצח, לא תגנוב ועוד. רציחה וגניבה הם חורבן העולם. כמו כן, על מאכלות אסורות כתב הרמב"ם שהם מזיקים לבריאות האדם. בפשטות נדמה לנו בדרך כלל שמכיוון שהדברים הנזכרים מזיקים לקיום עולם תקין, אסרה אותם התורה. באים חז"ל ומלמדים אותנו שההיפך הגמור הוא הנכון. מצד הנהגת העולם יכול היה להיות בהחלט שרציחה וגניבה יהיו קיום העולם. ומדוע הם באמת הרס לעולם? מכיון שבתורה כתוב שאלו הם דברים רעים. וזהו הפירוש של "הסתכל באורייתא" – כאשר הקב"ה בא לברוא את העולם ורצה לקבוע מה ייחשב לטוב ומה ייחשב לרע, הסתכל כיצד התורה מביטה על העניינים האלו, ועל פי זה "ברא עלמא".

קטע מס' 2:

דומה הדבר לבית מגורים גדול שנבנה בתכנון מדויק למען המטרה שהועידו לו. בכל קומה של הבנין נבנו כמה דירות שבהן חדרים מרווחים ומותאמים לצרכי המשפחה הממוצעת. חדרי שינה, מטבח, ארונות קיר, וכן שאר שכלולים שונים הותקנו בדירות, כדי ליצור תנאים מושלמים לכל מי שעתידי היה לגור בהם. והנה ביום מן הימים, לאחר שהבניין כבר עמד על תלו והוכח כבית מגורים מוצלח ביותר, הוחלט לשנות את ייעודו. במקום לאכלס את הדירות במשפחות למגורי קבע, הפכו את המקום לבית חולים. מובן מאליו, שנוצר צורך לעשות שינויים רבים במבנה כדי שיוכל לשרת את היעד החדש. הדירות שבכל קומה אוחדו ונעשו לדירה אחת גדולה. חלק מן המטבחים חוסל, ובמקומם נבנו חדרי חולים וחדרי רופאים, חדרי ניתוח וכו'. במשך השנים הוכח, כי למרות המאמצים הגדולים לשנות את אופי המבנה, היה בית החולים רחוק מלמלא את ייעודו החדש בשלמות. העובדה שמלכתחילה נבנה הבנין כבנין מגורים, עמדה למכשול בדרך להפיכתו לבית חולים. הוא הדין בעניין דידן. העולם כולו נברא על פי התורה, כדי לאפשר לבני אדם לחיות חיי תורה. מסיבה זו ניתנו לאדם גם כל תכונותיו. כל זמן שהאדם חי על פי התורה, ימצא נפשו וגופו וכל מאוייו ותשוקותיו הפנימיים שנוצרו ונבנו על פי הנחיות התורה, את סיפוקם המלא. כשם שבנין מגורים נבנה על פי הנתונים שתרבות הדיור דורשת, כך בנינו של האדם נבנה מלכתחילה על פי ההנחיות של התורה הקדושה. כל מי ש"יתחכם" ומציא תחליפים שונים לחיי תורה על ידי תרבויות חדשות ותורות שונות ומשונות, ימצא את עצמו מבלבל וחסר שביעות רצון, שהרי הבנין – האדם – כבר בנוי, ומאוייו הגוף והנפש כבר הותקנו בו. וכאשר ישתנה אורח החיים, ידמה הדבר לאכלוס בית חולים בתוך בנין מגורים, ולעולם לא תימצא ההתאמה.

קטע מס' 3:

התורה היא מקור העולם. לא כמו תוכנית, שאחרי שעושים את הבנין אפשר לזרוק אותה והבנין ממשיך להתקיים מפני שהוא אינו תלוי בתוכנית, ולא כמו רעיון שאחרי מימושו הוא יכול להישכח. התורה היא המקור והראשית של המציאות, וככל שמקושרים עם מקור המציאות, כך המציאות יותר קיימת. הקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה וברא את העולם במובן זה, שהתורה היא מקור העולם, היא הרעיון המתממש בעולם כל הזמן, ואי-אפשר להתנתק ממנו. כל עניינו של העולם הוא התקיימותה, התגלותה והופעתה של התורה, ולכן כל מה שיש בעולם רמוז בתורה.

התורה והעולם (ב')

מטרת הפעולה

החניכים יפגשו את המורכבות הקיימת בעולם המורכב מגורמים שונים, תחומים שונים, כאשר אין עדיפות לאחד מהם.

החניכים יכירו כי כדי לבחון תחום בצורה מלאה יש להתבונן בו לרוחב ולעומק, מכמה זוויות ורבדים שונים.

מבנה הפעולה

1. חשיפה למורכבות העולם וליחס אליו:

2. הבנה כי לא ניתן להבין את העולם ללא התייחסות אליו בכמה רבדים.

מהלך הפעולה

1. חשיפה למורכבות העולם וליחס אליו:

משמיעים את השיר.

העולם מורכב מלבן ושחור
מילים: רובי דואניאס
לחן: טל ירדני

וכל מה שבאמצע לא נורא...

יש קל בתוך כבד
יש כבד ללא משקל
וככה כל העסק מנוהל

העולם מורכב מלבן ושחור
ואין שום הבדל בין חושך

לאור

רע זה טוב

וטוב זה רע

וכל מה שבאמצע לא נורא

וכל מה שבאמצע לא נורא...

יש חולשה בחזק

וחזק בחלש

יש עקום לישר

ואין משמעות לממש

יש עדינות בכל גס

ומחוספס בעדין

ומישהו צריך לתת על זה את הדין

העולם מורכב מלבן ושחור

ואין שום הבדל בין חושך לאור

רע זה טוב

וטוב זה רע

וכל מה שבאמצע לא נורא

יש אמת בשקר

ושקר בתוך האמת

יש מת בתוך החי

וחי בתוך המת

יש שטן בכל מלאך

ויש מלאך בכל שד

וככה כל העסק מתפקד

העולם מורכב מלבן ושחור

ואין שום הבדל בין חושך לאור

רע זה טוב

וטוב זה רע

וכל מה שבאמצע לא נורא

🕒 לאיזו מסקנה הגיע המשורר? מה בהסתכלותו על העולם גורם לו לחשוב כך?

מהשיר אנחנו קולטים "אוש, חוסר אמונה באמת אחת, בטוב אחד, "אין שום הבדל בין חושך לאור", "רע זה טוב וטוב זה רע". הכותב לא מסכים לקבל אפשרות של אמצע, של מורכבות: יש ניגוד ברור בין הבתים - אשר מביאים את הרב-תחומיות שבכל רובד בחיים, לבין הפזמון שמתכחש לכך - "מה שבאמצע לא נורא". נחזור אל השיר בסוף הפעולה.

הסתכלות שונה אינה בהכרח לא נכונה, יש כמה דרכים להסתכל על מציאות אחת.

מקריאים את הפרק הראשון של הנסיך הקט (נספח 1) - חובה לצרף את התמונות - ושאלים: האם המבוגרים טעו? בדרך כלל מביאים את הקטע הזה כשמדברים על דיכוי יצירתיות, על דמיון, על מעוף - אבל אנחנו נתעלם מהעובדה שהמבוגרים דיכאו את הילד (אולי הילד מדכא את המבוגרים?), ונשאל - האם אכן לא נכון לראות בנחש הזה כובע? אולי לפי תפיסת העולם של המבוגר, הציור אכן מראה כובע, וזה לא משנה מה הילד התכוון לצייר? כמו שכשמחבר מוציא לאור ספר לכל אדם פשוט, שלא דווקא מבין בספרות, הרשות נתונה להבנה אחרת של הטקסט... אפשר לומר שהמבוגרים הצטמצמו, פישטו -

- Ⓒ אבל האם הם טעו?
- Ⓒ מה גרם להם להבין אחרת את הציור?

2. הבנה כי לא ניתן להבין את העולם ללא התייחסות אליו בכמה רבדים.

ג. משחקים את המשחק "מי רוצה להיות מיליונר", עם החוקים הרגילים, אבל השאלות הן בעלות הכרעה בלתי אפשרית. על אותו משקל אפשר גם לשחק הימורים. בכל מקרה מומלץ לשחק על הפסד או רווח (של סוכריות, שקדי מרק או כל דבר אחר), כדי שיהיה יותר מתח ועניין, וכדי שהחניכים באמת ירצו להצליח לענות. (כדאי להתחיל עם שאלה אמיתית או שתיים, כדי שיווצר עניין כלשהו בהתחלה, ורק אז להתחיל לשאול את השאלות הבאות:

Ⓒ מציגים עט אדום ושאלים: איזו מבין התשובות הבאות מתארת טוב יותר את העט?

- א. העט אדום.
- ב. העט הוא אמצעי כתיבה.
- ג. העט הוא דומם.
- ד. בעט יש דיו.

Ⓒ מדוע התפוח נופל מהעץ?

- א. בגלל חוקי המשיכה
- ב. בגלל שהוא בשל
- ג. כדי שהעץ ימשיך להתרבות, גרעין התפוח חייב להיזרע בקרקע

Ⓒ מדוע הכדור עגול?

- א. כדי לסמל שהמזל גדול
- ב. מפני שהוא צריך להתגלגל
- ג. מפני שהעור שממנו עשוי הכדור נחתך בצורה עגולה
- ד. מפני שלחץ האוויר גורם ללחץ שווה בכל הקצוות

Ⓒ מכמה גורמים מורכב שולחן (בשולחן עם ארבע רגלים, הבנוי מפלסטיק עץ וזכוכית, אפשר לשנות את התשובה ולהביא שולחן אמיתי כך שיתאים יותר)?

- א. 5 - ארבע רגליים ופלטה.
- ב. טריליונים של אטומים.
- ג. 1 - שולחן זה שולחן!
- ד. 4 - עץ (הרגליים), פלסטיק (מעמד הזכוכית), זכוכית (הפלטה) ברזל (הברגים)

עורכים משפט פומבי: כל אחד מהחניכים מקבל שני פתקים בצבעים שונים. בכל סבב נבחר שני מועמדים שונים שייאלצו לתאר הסבר לתופעה מסוימת (בתחום הטבע, הספורט, הנפש וכו'). הקהל יכריע מי צודק. נבחר תופעות אשר הגורמים להן כרוכים זה בזה, משפיעים זה על זה וכו'. לקהל אין דרך להכריע.

העיקרון דומה למשחק הקודם, אך שונה: בשאלות מי רוצה להיות מיליונר אין הכרעה, ואילו כאן נשתמש בדוגמאות של סיבה הגורמת לסיבה, רבדים שונים וכו'. בקיצור, זה קצת יותר מורכב מהשאלות של המיליונר. לדוגמה: כיצד פועלת מערכת הנשימה של האדם? נציג א' יקבל הסבר על תפקודם של החיישנים בקליטת מציאותו של פחמן דו חמצני בדם, ואילו נציג ב' יקבל הסבר על תפקוד הסרעפת. מובן שאין סיבה אחת נכונה, אלא יש תהליך - החיישנים קולטים, המוח שולח בעקבות כך הוראה לסרעפת וכו'.

נביא שאלות מתחומים שונים, ומעניינים קצת יותר: סיבות לכישלון במשחק כדורגל (או בתצוגת אופנה - לבנות), סיבות להחלטות של מנהיג מסוים בהיסטוריה וכו'. כמובן, אפשר לעשות את הכל יותר מעניין אם יש ממש מוצגים של כל דבר - כמעין הקדמה לכל סבב: הקרנה של משחק הכדורגל, ציטוט מנאום המנהיג, תחרות מי מצליח לנשום הכי פחות זמן...

המחשה שבלא ראייה רב-תחומית על המציאות, השפיטה שלנו לקויה. בכל הדוגמאות חוסר ידע בתחום מסוים, או ידיעה חלקית, אינם מאפשרים שפיטה נכונה של המציאות. אפשר להביא מקרים של שופטים שטעו בשפיטה כי לא הייתה להם תמונה מלאה של המציאות. דוגמה נוספת: פרשיית הילד מוחמד אדורה - במהלך הפרעות של תשס"ב פורסם צילום וידאו על ילד שצה"ל הרג ולא אפשר את פינויו במבצע חומת מגן בג'נין. לאחר כמה שבועות התפרסמה זווית אחרת של צילום, שהוכיחה כי ההאשמות היו שקריות. כמו כן, ניתן לנסות להבין איך בעולם העתיק הבינו כל מיני תופעות טבע, כאשר בעצם חסר היה להם מידע. אפשר להשתמש בדוגמאות הבאות: העולם שטוח, המכתשים בירח וכדומה.

חוזרים אל השיר של תחילת הפעולה ושואלים: מדוע מורכבות מלחיצה אותנו? מה היתרון של דרך הסתכלות כזאת על העולם?

לימוד

לקבוצה ברמה גבוהה אפשר להכניס כאן קטע לימוד על "מחול הצדיקים" מהגמרא במסכת תענית ל"א:
"אמר ר' אלעזר, עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר 'אמר ביום ההוא הנה אלוקינו זה קיוינו לו וישיענו זה ה' קיוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו'".

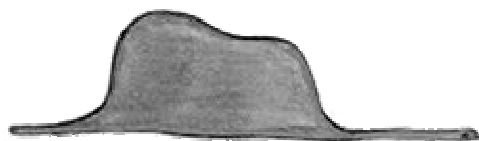
פירושים רבים יש לעניין, ואחד מהם הוא שעניינו של המחול הוא מעגל. כשאנשים נמצאים במעגל ומסתכלים על מה שבמרכז, כל אחד רואה פן אחר של הדבר המרכזי, וכאשר הם מסתובבים - במחול - כל אחד רואה את כל הצדדים. כלומר - כל הצדדים נכונים.

אפשר לחבר לזה גם המחשה. החיסרון של המדרש הוא שזה איזשהו פיתרון של המורכבות בעולם, של שבעים פנים לתורה וכו'. ואולי עדיף לגמור את הפעולה דווקא בבלבול, שהחניכים ייצאו מהפעולה בהבנה שהעולם מורכב, בלי פתרון לקושי הזה, ועל בסיס זה הם יבינו טוב יותר בפעולה השלישית שכל צד בעולם הוא גילוי של הקב"ה, וכך אני פוגש אותו דרך רבדים שונים במציאות. אין רוברד שבו ה' אינו מתגלה.

כשהייתי בן שש ראיתי פעם תמונה נהדרת בספר אשר שמו "סיפורים אמיתיים", אודות החיים ביערות בראשית. נראה בה נחש בואה בעת שהוא הוא בולע חיה. הנה העתק של התמונה:

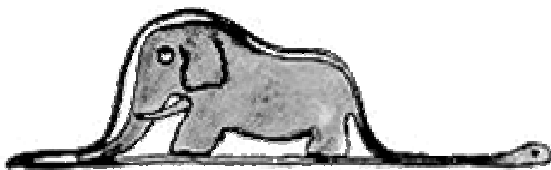
בספר נאמר: "נחשי בואה בולעים את טרפם כשהוא שלם, בלי ללעוס אותו קודם לכן. לאחר זאת אין ביכולתם לזוז, והם ישנים במשך שישה חודשים תמימים, אשר נחוצים להם כדי לעכל את הטרף."

בימים ההם הרהרתי רבות אודות הרפתקאות בג'ונגל, ולאחר מספר נסיונות בעפרונות צבעוניים, הצלחתי לצייר את הציור הראשון שלי - ציור מספר אחת. הוא נראה כך:

הראיתי את יצירת המופת שלי למבוגרים, ושאלתי אותם אם התמונה מפחידה אותם. הם ענו: "מדוע שתמונה של כובע תפחיד אותנו?" אבל לא היה זה ציור של כובע, אלא ציור של נחש בואה בעת שהוא מעכל פיל. לכן ציירתי תמונה נוספת בה נראה תוכו של

נחש הבואה, כדי שהמבוגרים יוכלו להבינה. תמיד יש להסביר להם דברים. ציור מספר שתיים שלי נראה כך:

הפעם המבוגרים יעצו לי להניח לציור נחשי בואה, מבחוץ או מבפנים, ותחת

זאת להקדיש את מאמצי ללימוד גיאוגרפיה, היסטוריה, חשבון ודקדוק. זו הסיבה לכך שבגיל שש ויתרתי על מה שהיה עשוי להיות קריירה מפוארת של צייר. כשלוונותיהם של ציור מספר אחד וציור מספר שתיים ריפו את ידי. מבוגרים לעולם אינם מבינים בעצמם, ומייגע הדבר עבור ילדים לשוב ולהסביר להם דברים.

אם כך, בחרתי במקצוע אחר ולמדתי להטיס אווירונים. טסתי מעט על פני כל העולם, ואמנם הגיאוגרפיה עזרה לי רבות. במבט חטוף יכולתי להבדיל בין סין לבין אריזונה. אם מישהו הולך לאיבוד בלילה, ידע כזה הוא רב ערך עבורו.

במהלך שנותי היו לי מפגשים רבים, עם הרבה אנשים רציניים. הייתי זמן רב בקרב המבוגרים. הכרתי אותם באופן אישי, מקרוב, והכרות זו לא שיפרה את דעתי עליהם. בכל פעם שפגשתי אדם אשר נראה לי שמחשבתו צלולה, ערכתי את הניסוי של ציור מספר אחד, שנשאתי עימדי תמיד. כך ביקשתי לבדוק אם זהו אכן אדם בעל הבנה.

התורה והעולם (ג')

"הסתכל באורייתא וברא עלמא"

מטרת הפעולה

החניכים יפגשו את תחומי הקודש והחול ויצרו הקשרים ביניהם.

מבנה הפעולה

1. הבחנה בין המושגים "קודש" ו"חול":
2. הבנה כי המושגים אינם מנותקים
3. חשיפת האידיאל היהודי
4. מציאת ההשלכות לחיינו

מהלך הפעולה

1. הבחנה בין המושגים "קודש" ו"חול":

תולים בשני צדדי החדר שלט "קודש" ושלט "חול" (נספח 1). מקריאים מושגים וחניכים צריכים ללכת לאזור שאליו הם חושבים לשייך את המושג.

המושגים:

טלוויזיה	←	טנק בצה"ל	←	ספר מתמטיקה
הבדלה	←	פרשיות תפילין	←	ספר פסיכולוגיה
צבע גואש	←	רצועה של תפילין	←	ספר תורה

מן הסתם יהיו מושגים שתתעורר עליהם מחלוקת, ואם לא - זהו הזמן להאיר את עיני החניכים למורכבות שבהבדלה בין קודש לחול: צבא ישראל זו מצווה. מי שמקיים אותה מתקדש - אך הוא עדיין לא קדוש. הוא מוסיף קדושה. פרשיות תפילין הן קדושות- כתובים בהן דברי קודש. הרצועה (מלבד מקום הקשר) - אינה קדושה, אלא היא תשמיש קדושה - כך גם הטנק הוא אמצעי להוספת קדושה. צבע גואש, גם אם הוא משמש לכתבת אגרת הרמב"ן על קירות הסניף - הוא אמצעי (אם היה בכך ספק...) הוא אינו קדוש בעצמו.

דיון:

☞ אם כך, מהו "קודש" ומהו "חול"?

חשוב להגיע יחד עם החניכים למסקנה שחול איננו טומאה. המושג חול מתייחס לעולם המעשה. לצפות בטלוויזיה זו אינה פעולה של "חול"!!! החול הוא מימד ניטרלי, ללא משמעות. זוהי המשמעות של חול. הדגשה זו חשובה מאוד להבנה נכונה של מושג האחדות בין הקודש והחול בהמשך הפעולה. אין הכוונה להיותי דתייה שגם רואה סרטים. למה הכוונה? בהמשך הפעולה הדבר יתברר יותר.

2. הבנה כי המושגים אינם מנותקים

לימוד

מתחלקים לשתי קבוצות - קבוצה אחת לומדת את מסילת ישרים פרק א' והשנייה את מסילת ישרים פרק כ"ו (נספח 2). לא חושפים בפניהם את מקור הקטע. כל קבוצה צריכה לשלוח את הנציג הכי וכן שלה להצגת היחס לעולם הזה כפי שהופיע בקטע שלו. יוצרים יכוח פומבי, ובלהט הוויכוח מגלים להם שהקטעים הם של אותו המחבר.

מתוך פרק א':

והנה מה שהורונו החכמים זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזה התענוג האמתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא, כי הוא הנברא בהכנה המצטרפת לדבר הזה. אך הדרך כדי להגיע אל מחוז חפצנו זה הוא זה העולם, והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (אבות ד, טו) 'העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא'. והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה הם המצוות אשר ציוונו עליהן הא-ל יתברך שמו. ומקום עשיית המצוות הוא העולם הזה... והנה שמו הקדשו ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החומריות, אשר אם יימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי, ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה. כי כל ענייני העולם בין לטוב בין למוטב הנה הם ניסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד, כעניין שאמר שלמה (משלי ל, ט) "פן אשבע וכחשתי ואמרת מי ה', ופן אירש וגנבתי ותפשתי שם א-להי". השלווה מצד אחד והייסורין מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור.

מתוך פרק כ"ו:

ההפרש שבין הטהור לקדוש: הטהור, מעשיו החומרים אינם לו אלא הכרחיים, והוא עצמו אינו מתכווין בהם אלא על צד ההכרח, ונמצא שעל ידי זה יוצאים מסוג הרע שבחומריות ונשארים טהורים, אך לכלל קדושה לא באו, כי אילו היה אפשר בלתי, כבר היה יותר טוב... והוא העניין שאמרו עליו ז"ל (כתובות ק"ה): כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו הקריב ביכורים. וכן אמרו (יומא ע"א): ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין במקום נסכים, ואין הדבר הזה שיהיו התלמידי חכמים להוטים אחרי האכילה והשתייה ח"ו שימלאו גרונם כמלעיט את הגרגר, אלא העניין הוא לפי הכוונה שזכרתי, כי התלמידי חכמים הקדושים בדרכיהם ובכל מעשיהם הנה הם ממש כמקדש וכמזבח, מפני שהשכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה במקדש ממש, והנה הנקרב להם כנקרב על גבי המזבח, ומילוי גרונם תחת מילוי הספלים (ספלים שהיו על גבי המזבח שהיו מנסכים לתוכם יין). ועל דרך זה כל תשמיש שישתמשו מדברי העולם אחרי היותם כבר דבוקים לקדושתו יתברך, הנה עילוי ויתרון הוא לדבר ההוא שזכו להיות תשמיש לצדיק, וכבר הזכירו ז"ל בעניין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו (חולין צ"א): אר"י מלמד שנתקבצו כולן והיתה כל אחת אומרת עלי יניח צדיק ראשו.

שואלים אותם:

● מה קרה לרמח"ל?

● למה הוא שינה את דעתו באמצע הספר?

לא עונים. אם הם מגיעים לתשובה הנכונה - אשריהם - ואומרים להם שנחזור להבנה הזו בהמשך. אנו מביאים כאן את פתרון הסתירה כפי שפתרה רמח"ל, אך לא כדאי להעבירה לחניכים בשלב הזה. (זהו המשך הפסקה הקודמת בפרק כ"ו):

כללו של דבר עניין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלהיו, עד שבשום מעשה אשר יעשה לא ייפרד ולא יזוז ממנו יתברך, עד שיותר יתעלו הדברים הגשמיים אשר ישמשו לאחד מתשמישיו במה שהוא משתמש בהם, ממה שיורד הוא מדביקותו ומעלתו בהשתמשו מדברים גשמיים. ואמנם זה בהיות שכלו ודעתו קבועים תמיד בגדולתו יתברך, ורוממותו וקדושתו, עד שיימצא כאילו הוא מתחבר למלאכים העליונים ממש עודהו בעולם הזה, וכבר אמרתי שאין האדם יכול לעשות בזה מצדו, אלא להתעורר בדבר ולהשתדל עליו, וזה אחר שכבר יימצאו בו כל המדות הטובות שזכרנו עד הנה מתחילת הזהירות ועד יראת החטא, בזאת יבוא אל הקודש ויצליח, שהרי אם הראשונות חסרות ממנו, הרי הוא כוזר ובעל מום שנאמר בו וזר לא יקרב, אך אחרי הכינו את עצמו בכל הכנות אלה, אם ירבה לידבק בתוקף האהבה ועוצם היראה בהשכלת גדולתו יתברך ועוצם רוממותו, יפריד עצמו מענייני החומר מעט מעט, ובכל פעולותיו ובכל תנועותיו, יכוון לבבו אל מצפוני ההתדבקות האמיתי, עד שיערה עליו רוח ממרום וישכין הבורא יתברך את שמו עליו כמו שעושה לכל קדושו, ואז יהיה כמלאך ה' ממש וכל מעשיו אפילו השפלים והגשמיים כקרבנות ועבודות...

והנה מה שעוזר להשגת המידה הזאת הוא ההתבודדות והפרישה הרבה כדי שבהעדר המטרדים תוכל נפשו להתגבר יותר ולהדבק בבורא, מפסידי המידה הם חסרון הידיעות האמיתיות ורוב החברה עם בני האדם. כי החומריות מוצא את מינו וניעור ומתחזק, ונשארה הנפש לכודה בו ולא תצא ממאסרה, אך בהיפרדו מהם והישארו לבד ויכין עצמו אל השראת

קדושתו, הנה בדרך שרוצה לילך בה יוליכוהו, ובעזר האלהי אשר יותן לו תתגבר נפשו בו ותנצח את הגופניות, ותדבק בקדושתו יתברך ותשלם בו ומשם יעלה אל מעלה גבוהה יותר, והוא הרוח הקדש שכבר תגיע השכלתו להיות למעלה מחק האנושי, ויוכל להגיע דביקתו אל מעלה כל כך גדולה שכבר יימסר בידו מפתח של תחיית המתים כמו שנמסר לאליהו ולאלישע, שהוא מה שמורה על עוצם ההתדבקות בו יתברך שבהיות הוא יתברך שמו מקור החיים, הנותן חיים לכל חי, וכמאמרם ז"ל (תענית ב'): ג' מפתחות לא נמסרו ביד שליח, מפתח תחיית המתים וכו', הנה הדבק בו יתברך דביקות גמור יוכל למשוך ממנו יתברך אפילו משך החיים עצמם, שהוא מה שמתייחס לו בפרט יותר מן הכל וכמו שכתבתי, והוא מה שסיים הברייתא וקדושה מביאה לידי רוח הקודש, ורוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים.

3. חשיפת האידיאל היהודי

הבנה כי היהדות לא שוללת את העולם הזה:

מפזרים על הרצפה משפטים של אמרות חכמינו (נספח 3):

- ← "שכל מה שמוסיף העולם בניין, מוסיף השכל חורבן" (רבנו בחיי)
- ← "יש עולם של חול ועולם של קודש, עולמים של חול ועולמים של קודש. העולמים סותרים זה את זה" (הרב קוק)
- ← "זומתר האדם מן הבהמה אין, כי הכל הבל, לבד הנשמה הטהורה, שהיא עתידה לתן דין וחשבון לפני כסא כבודך" (תפילת יום כיפור)
- ← "רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין" (פרקי אבות)
- ← "יפה שעה של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה".

⊙ שואלים: מה המשותף לכולם?

התשובה המתבקשת: שלילת העולם הזה. שמים ליד אמרות חכמינו את האמונה הנוצרית לגבי ה"חטא הקדמון": "אחת הדוגמות המרכזיות בנצרות היא דוגמת החטא הקדמון. שנוסחה בידי אוגוסטינוס. הוא גרס, שמשעת לידתו האדם חוטא. כיוון שנוצר בחטא. חטא זה הוא החטא הקדמון. שבו נכשלו אדם וחווה בסיפור הבריאה. כל אדם נושא חטא קדמון זה איתו ומוסיף לו את חטאיו. חטאיו של האדם מרחיקים את נשמתו של האדם מהאל. ומקרבים אותו לעולם הרע. עקרון הנלווה אל החטא הוא עיקרון הכפרה. על ידי עיני הגוף. מתחברת נשמת האדם לאל ומכפרת על חטאיה (צומות והתנזרות מהנאות שונות). על פי האמונה. תרומה מסוימת לכנסייה מסוגלת אף היא לכפר על חטאים. סביב עיקרון זה נוצרה בהיסטוריה של הנצרות תופעה של כפרה בה מתוודה המאמין החוטא בפני כומר על חטאיו בתא וידי מיוחד. ובסוף הווידי גוזר הכומר את המעשים שעל המאמין לעשות על מנת לכפר על חטאיו."

(מתוך יקיפדיה. ערך "החטא הקדמון")

⊙ ומעלים את השאלה: אם כך, מה ההבדל בינינו?

מוסיפים חץ מתחת לשיטה היהודית ובריסטול שעליו כתוב 'העלאת החול' וחץ מתחת לשיטה הנוצרית שעליו כתוב 'ביטול החול'.

כלומר, היהדות אינה שוללת את העולם הזה. היא מזהירה מפני הסכנות שבו, מדגישה כי ערכו מואר על ידי העולם הבא, אך שאיפתה איננה להעלימו. הנצרות, לעומת זאת, מיואשת מהעולם הזה! כאן אפשר לבחור באחת מן המתודות שהוצעו בפעולה הראשונה לניתוק מהמקור (מלך שוונג, הצגה בכמה אופנים, חפצים) ולהדגיש שזה בעצם מה שהנצרות עושה: מנתקת את העץ - העולם, מהשורש שלו - התורה. אין חיבור. ואילו אצלנו, כפי שהדגשנו בפעולה הראשונה, העולם נברא על פי התורה. יש לו ערך!

הבנו שיש להפנים את אפסיות העולם הזה כשהוא לעצמו, ועם זאת היהדות אינה שוללת אותו.

לימוד

"הגיע הזמן לפרסם בעולם, שהקודש, האידיאליות העליונה הראויה להיות נכספת מכל צדיקים, מכל ברי לב, הוא יונק מהחול, כמו שהצומח יונק מהדומם וכמו שהחי והאדם ניזון ממה שהוא למטה ממדרגתו בהווה. ואז יבוא התור בעולם, שרוח הקודש ושאיפת הקודש יהיו הגורמים האדירים לבניין העולם ושכלולו, ויסור אז מהעולם אותו המצב של המארה (=הקללה) העתיקה הרובצת עליו... ויהיו יישוב השכל ויישוב העולם הולכים בהדרגות גמורה, ויהיה כבוד ה' לעולם וישמח ה' במעשיו" (הרב קוק, מאמרי הראייה)

כלומר: השאיפה היא שיישוב השכל - התורה, ושיישוב העולם - עולם המעשה, יהיו מאוחדים. בעולם היהודי היו אנשים שחיו כך, האבות ומשה רבנו. ואנחנו?

4. מציאת ההשלכות לחינו

מספרים את הסיפור (אפשר לבחור שני נציגים שיציגו אותו):

מעשה בחסיד של הרבי מקוצק שאמר שהוא אוכל כדי שיהיה לו כוח לעבוד את ה'. אמר לו הרבי: אל תרמה את עצמך. אתה אוכל בשביל הבטן שלך. אמנם אין איסור לאכול בשביל הבטן - אבל יש איסור לשקר.

הרב מבהיר פה לתלמיד-יחידי סגולה נמצאים במדרגה הזאת של חיי קדושה. במציאות כזו חיו אברהם, יצחק, יעקב ומשה רבנו.

נחזור לדברי הרב וננסה להבין -

מדוע "הגיע הזמן לפרסם בעולם" - למה לפני כן לא פורסם האידיאל הזה? וכן, מהו "המצב של המארה"?

מתודה: שילוב של שני תחומים שאינו צולה וגורם לנטישת אחד התחומים - הקושי בשילוב שני התחומים: הקודש והחול, אשר גרם לנטישת החול ולהשתקעות בקודש, בדי' אמות של הלכה, מפני הפחד מההשלכות המסוכנות כפי שהיה בתקופות מלוכה שונות בעם ישראל.

מבקשים מאחד החניכים (עדיף בן, כדי שיהיה לו יותר קשה) להכין חלה: נביא מרכיבים מפוזרים: קמח, מים, ביצים וכו' ואת המתכון כתוב. נסביר לו שהוא צריך להכין חלה ותוך כדי כך להרצות בפני כל הקבוצה על חשיבות עבודת האדמה על פי המקרא. אפשר גם לקחת נושא מתחום אחר לגמרי: לדוגמה, להסביר מהי הסכנה "בברירת המוחות" של מדענים ממדינת ישראל ומה צריך לעשות כדי למנוע זאת.

מן הסתם, או שלא תצא חלה או שאף אחד לא ישתכנע מההרצאה המבולבלת. כך נמחיש לחניכים שהשילוב בין הקודש לחול היה נראה בעבר לא רק בלתי אפשרי - אלא גם מסוכן.

יכול להיות שעדיף לקחת דווקא תחום שאינו קשור כדי להדגיש כמה החול והקודש נראים כמנותקים זה מזה.

הסבר: עם ישראל ניסה לבסס מדינה יהודית המקדשת את תחומי החול באומה: מדיניות חוץ, כלכלה, צבא וכו', בזמן דוד ושלמה ובזמן החשמונאים. המצב הזה לא החזיק מעמד זמן רב. בבית ראשון התפלגה המלוכה ובבית שני נרצחו החשמונאים על ידי הורדוס, לאחר תקופת מלוכה קשה של שחיתויות וויכוחים פוליטיים. העם נכווה מהשילוב בין הקודש לחול, וכשיצאנו לגלות בחרנו להתמקד אך ורק בקודש, כדי לא להגיע שוב להידרדרות מסוכנת. המציאות האידיאלית הייתה קיימת בזמן בית המקדש - אולם מאז שהוא נחרב, הסתפק עם ישראל בדי' אמות של הלכה.

שואלים את החניכים:

מה לדעתכם השתנה?

מה גרם לאפשרות של חשיפת האידיאל מחדש?

תשובה: החזרה לארץ. עם ישראל התעורר אל המטרה האידיאלית שלו - להיות גוי (מלשון גווייה, גוף) קדוש (מלשון קדוש...) - אומה החיה בארץ ישראל חיים המוארים מתוך קודש ובכך משפיעה על העולם.

מחלקים פתקים עם מושגים (נספח 4) ומבקשים מהחניכים לדרג אותם לפי סדר עדיפויות:

←	בדיקת אתרוג	←	לימוד תורה
←	ניקוי נשק	←	לימוד למבחן במתמטיקה
←	טיפול בילדים	←	לימוד למבחן בגמרא

על פי ההבנה שאליה, בתקווה, הגענו - בכל תחום יש מפגש עם הקב"ה. כשאני לומד למבחן במתמטיקה אני צריך להבין שגם שם אני פוגש את ה', שהרי עולמו בנוי גם ברובד המתמטי, (כפי שראינו בפעולה על "עלמא"). כשחייל בודק נשק - הוא צריך להבין שבכך הוא פוגש את ה'! זאת הדרך שלנו להבין ולחיות בזעיר אנפין את הדרגה הגבוהה של אבותינו.

מפזרים על הרצפה (נספח 5):

- ← מחקר המראה שחמישים אחוז מבוגרי הישיבות התיכוניות שהתגייסו לשירות מלא הורידו את הכיפה במהלך שירותם הצבאי (סקר משנת 1988).
- ← כתבה על אישה דתייה שהשתתפה בתוכנית לעיצוב אופנה.
- ← משפט מדבריו של ד"ר חובש כיפה בבר אילן: רבים מסיפורי המקרא "לא היו ולא נבראו אלא משל היו".

⊕ שאלה: האם יש בעייתיות בדרך של הדמויות המוצגות כאן? מה? למה זה קורה?

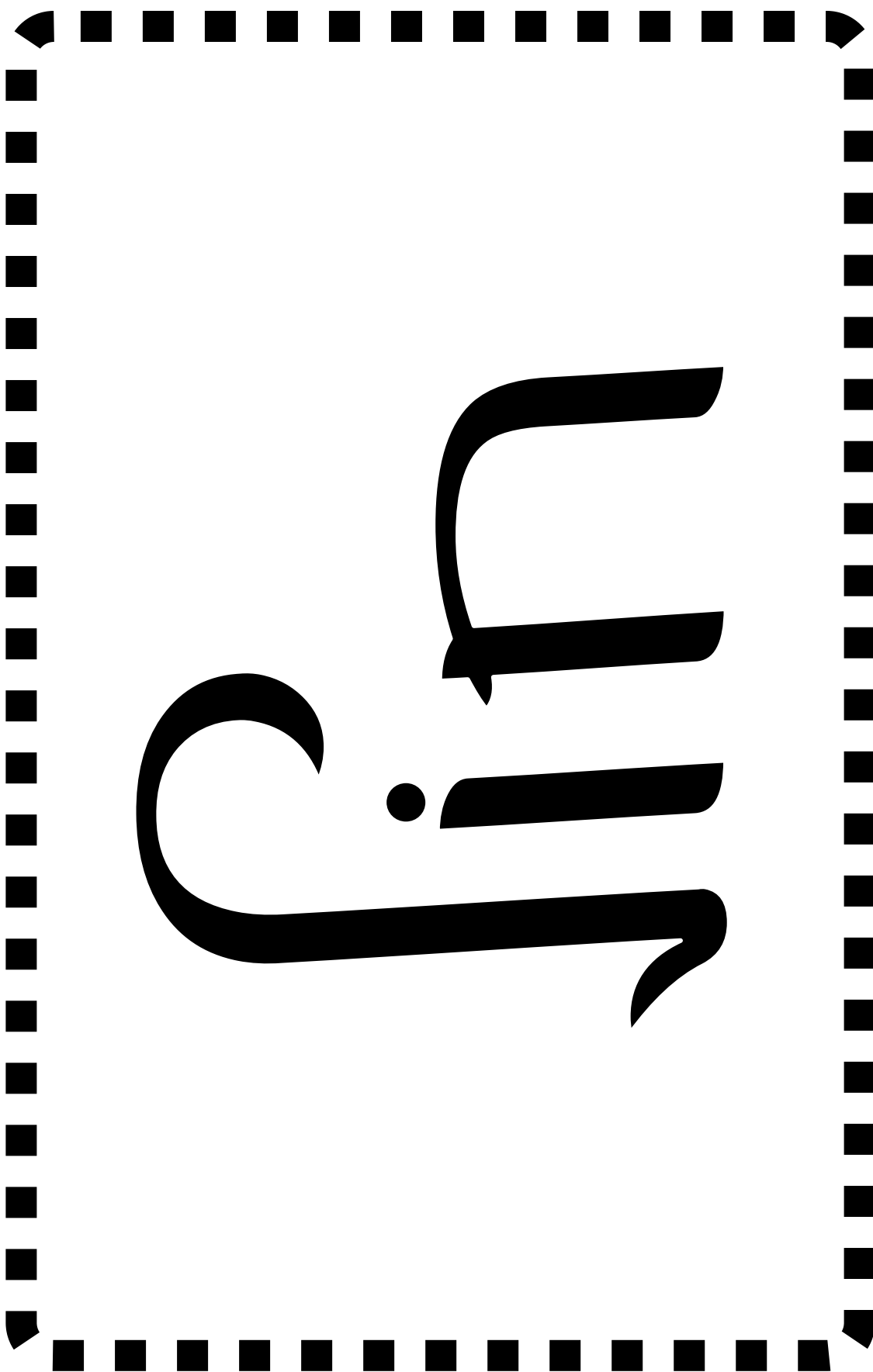
הדת נתפסה כאורח חיים אישי, ותחומי "העולם הגדול" נתפסו ככלליים, אידיאליים. פעם קידוש ה' היה להיות דתי ופרופסור. תחום ה"פרופסור" לא היה קשור לדת.

⊕ אם כן, מה המקום הנכון לגבינו? וממה עלינו להיזהר?

יש להגיע למסקנה כי החול והקודש הם שניהם גילוי של הקב"ה בעולמו. ידיעת החול היא חלק מידיעת הקב"ה. עם זאת, יש להבין מהו חול, ולא לתרץ כל פעולה שאיננה קודש בכך ש"אני פוגש את הקב"ה". אני לא אמור לפגוש את הקב"ה דרך הסרט טיטאניק.

עם ישראל נמצא במצב שבו הוא חותר לקראת האחדות האידיאלית - הן במובן הלאומי (צבא, מערכת משפט, כלכלה) והן במובן האישי (אנשים כמו דרור וינברג הי"ד, פרופסור אומן ודומיהם, ועלינו לגדול להיות אנשים כאלה). לא להיכנע למארה העתיקה - המשימה שלנו: לבנות את העולם הפנימי שלנו כך שיהיה מלא באהבת ה' ובשאיפה לקודש, ומתוך כך להיות מלאי גבורה וכישרון בעולם המעשה. ה"פרופסור" הוא חלק מהעולם הדתי שלי. נכון שבתחומי הצבא וההתיישבות התהליך כבר יותר מתקדם, אך גם באמנות ובשאר תחומי החיים חשוב להתקדם לעבר חיבור זה.

מבדע

מתוך מסילת ישרים פרק א':

והנה מה שהורונו החכמים זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזה התענוג האמתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא, כי הוא הנברא בהכנה המצטרפת לדבר הזה. אך הדרך כדי להגיע אל מחוז חפצנו זה הוא זה העולם, והוא מה שאמרו זכרונם לברכה (אבות ד, טו) 'העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא'. והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה הם המצוות אשר ציונו עליהן הא-ל יתברך שמו. ומקום עשיית המצוות הוא העולם הזה... והנה שמו הקדשו ברוך הוא לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך, והם הם התאוות החומריות, אשר אם ימשך אחריהן הנה הוא מתרחק והולך מן הטוב האמיתי, ונמצא שהוא מושם באמת בתוך המלחמה החזקה. כי כל ענייני העולם בין לטוב בין למוטב הנה הם ניסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד, כעניין שאמר שלמה (משלי ל, ט) "פן אשבע וכחשתי ואמרת מי ה', ופן איורש וגנבתי ותפשתי שם א-להי". השלווה מצד אחד והייסורין מצד אחד, עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור.

מתוך מסילת ישרים פרק כ"ו:

והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות ענייני קדושה ממש, וסימניך אכילת קדשים שהיא עצמה מצוות עשה, ואמרו ז"ל (ספרא): כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, ותראה עתה ההפרש שבין הטהור לקדוש: הטהור, מעשיו החומרים אינם לו אלא הכרחיים, והוא עצמו אינו מתכוון בהם אלא על צד ההכרח, ונמצא שעל ידי זה יוצאים מסוג הרע שבחומריות ונשארים טהורים, אך לכלל קדושה לא

באו, כי אילו היה אפשר בלתם, כבר היה יותר טוב. אך הקדוש הדבק תמיד לאלהיו, ונפשו מתהלכת בין המושכלות האמתיות באהבת בוראו ויראתו, הנה נחשב לו כאילו הוא מתהלך לפני ה' בארצות החיים עודנו פה בעולם הזה, והנה איש כזה הוא עצמו נחשב כמשכן, כמקדש, וכמזבח, וכמאמרם זכרונם לברכה (ב"ר פ"ב): ויעל מעליו אלהים, האבות הן הן המרכבה, וכן אמרו (רש"י בראשית ז): הצדיקים הן הן המרכבה, כי השכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה במקדש, ומעתה המאכל שהם אוכלים הוא כקרבתן שעולה על גבי האישים, כי ודאי הוא שיהיה נחשב לעילוי גדול אל אותם הדברים שהיו עולים על גבי המזבח כיון שהיו נקרבים לפני השכינה, וכל כך יתרון היה להם בזה, עד שהיה כל מינס מתברך בכל העולם, וכמאמרם ז"ל במדרש כן המאכל והמשתה שהאיש הקדוש אוכל, עילוי הוא למאכל ההוא ולמשתה ההוא, וכאילו נקרב על גבי המזבח ממש. והוא הענין שאמרו עליו ז"ל (כתובות ק"ה): כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו הקריב ביכורים. וכן אמרו (יומא ע"א): ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין במקום נסכים, ואין הדבר הזה שיהיו התלמידי חכמים להוטים אחרי האכילה והשתיה ח"ו שימלאו גרונו כמלעיט את הגרגרן, אלא העניין הוא לפי הכוונה שזכרתי, כי התלמידי חכמים הקדושים בדרכיהם ובכל מעשיהם הנה הם ממש כמקדש וכמזבח, מפני שהשכינה שורה עליהם כמו שהיתה שורה במקדש ממש, והנה הנקרב להם כנקרב על גבי המזבח, ומילוי גרונו תחת מילוי הספלים (ספלים שהיו על גבי המזבח שהיו מנסכים לתוכם יין). ועל דרך זה כל תשמיש שישתמשו מדברי העולם אחרי היותם כבר דבוקים לקדושתו יתברך, הנה עילוי ויתרון הוא לדבר ההוא שזכו להיות תשמיש לצדיק, וכבר הזכירו ז"ל בעניין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו (חולין צ"א): אר"י מלמד שנתקבצו כולן והיתה כל אחת אומרת עלי יניח צדיק ראשו.

מתוך מסילת ישרים, המשך פרק כ"ו:

כללו של דבר עניין הקדושה הוא שיהיה האדם דבק כל כך באלהיו, עד שבשום מעשה אשר יעשה לא ייפרד ולא יזוז ממנו יתברך, עד שיותר יתעלו הדברים הגשמיים אשר ישמשו לאחד מתשמישיו במה שהוא משתמש בהם, ממה שיורד הוא מדביקותו ומעלתו בהתשתמשו מדברים גשמיים. ואמנם זה בהיות שכלו ודעתו קבועים תמיד בגדולתו יתברך, ורוממותו וקדושתו, עד שימצא כאילו הוא מתחבר למלאכים העליונים ממש עודהו בעולם הזה, וכבר אמרתי שאין האדם יכול לעשות בזה מצדו, אלא להתעורר בדבר ולהשתדל עליו, וזה אחר שכבר יימצאו בו כל המידות הטובות שזכרנו עד הנה מתחלת הזהירות ועד יראת החטא, בזאת יבוא אל הקודש ויצליח, שהרי אם הראשונות חסירות ממנו, הרי הוא כזר ובעל מום שנאמר בו וזר לא יקרב, אך אחרי הכינו את עצמו בכל הכנות אלה, אם ירבה לידבק בתוקף האהבה ועוצם היראה בהשכלת גדולתו יתברך ועוצם רוממותו, יפריד עצמו מעניני החומר מעט מעט, ובכל פעולותיו ובכל תנועותיו, יכוון לבבו אל מצפוני ההתדבקות האמיתית, עד שיערה עליו רוח ממרום וישכין הבורא יתברך את שמו עליו כמו שעושה לכל קדושו, ואז יהיה כמלאך ה' ממש וכל מעשיו אפילו השפלים והגשמיים כקרבות ועבודות...

נספח 3

"שכל מה שמוסיף העולם בניין, מוסיף השכל חורבן" (רבנו בחיי)

"יש עולם של חול ועולם של קודש, עולמים של חול ועולמים של קודש. העולמים סותרים זה את זה" (הרב קוק)

"ומותר האדם מן הבהמה אין, כי הכל הבל, לבד הנשמה הטהורה, שהיא עתידה לתן דין וחשבון לפני כסא כבודך" (תפילת יום כיפור)

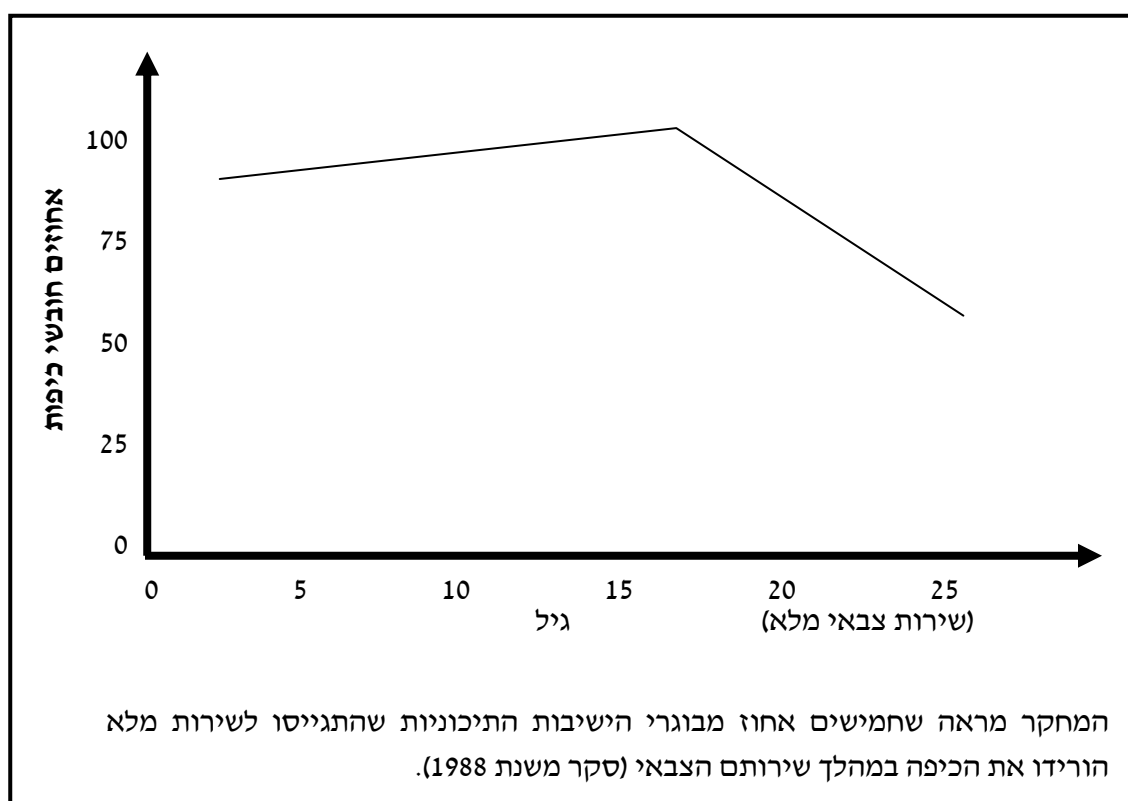

"רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין" (פרקי אבות)

"יפה שעה של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה"

 <p>בדיקת אתרוג</p>	 <p>ניקוי נשק</p>
 <p>לימוד תורה</p>	 <p>טיפול בילדים</p>
 <p>לימוד למבחן בגמרא</p>	 <p>לימוד למבחן במ"מ</p>

אישה דתייה בתוכנית לעיצוב אופנה

רוקדות בבגד לצלילי "אשת חיל"
ו"ארוטיקה" של מדונה.
מה יקרה לה בפרויקט?

מיכל תמיד הייתה שונה, האם זה
יפריע לה לעצב בגדים מיוחדים
ומעוררי התפעלות, או שמא
הגבולות שמיכל שמה לעצמה ימנפו
אותה במשימות השונות? מה יקרה
כשתעזוב את שלושת ילדיה ותיכנס
לסטודיו מלחיץ ואינטנסיבי? האם תצליח
בסביבת עבודה שונה ובמשימות
מלחיצות?

בת 30, נשואה ואם לשלושה ילדים, מכפר
אדומים.

"אני טיפוס כפייטי פרפקציוניסט, אני
יודעת שאני שונה משאר המעצבים
אבל אולי זה מה שיביא אותי לגמר"
היא מעצבת אופנה החיה אורך חיים
דתי. סיימה את בית הספר לאופנה
"שנקר" ופתחה סטודיו לעיצוב אופנה
המיועד לאוכלוסייה הדתית.

בעבודת הגמר שלה ב"שנקר" בחנה את
מקום האישה ביהדות והציגה נשים

"רבים מסיפורי המקרא ילא היו ולא נבראו אלא משל היו."

משפט מדבריו של ד"ר חובש כיפה בבר אילן